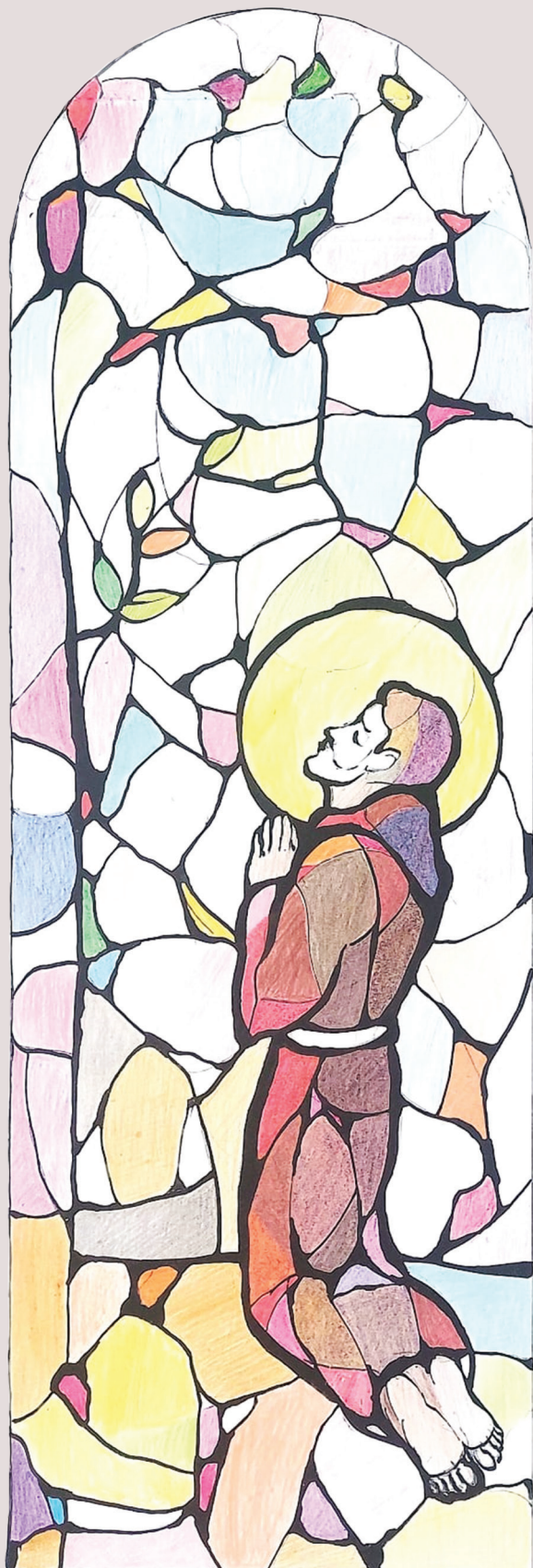

Franjinim *stopama*

List Franjevačkog svjetovnog reda
i štovatelja svetog Franje

Široki Brijeg, listopad 2024.
Broj 3 (52) | Cijena 3 KM

- 1 *Sveti Franjo*, Ivana Čavar
 3 Zahvalni smo papi Franji
 4 Pjesma bratu Suncu
 6 Je li Asiz samo u Asizu?
 7 Nema svetosti bez rana
 9 Savršena radost ili zapravo što nas vrijeha
 12 U neposrednoj prisutnosti svoga Oca
 14 Savjeti obiteljima
 16 Životne uloge ili lov na sreću
 18 Objektivnom novinarstvu je temelj Evandjelje
 20 Što je bilo prije: vjenčanje ili svatovi?
 22 Još sam na moru, ali blizu obale
 26 Pastoralni rad u Mostaru za vrijeme rata
 28 Primjer franjevačke duhovnosti
 31 Svjedoci ljubavi
 32 U posebnim prilikama Bog daje posebnu snagu
 34 Život je služenje, a služenje radost
 38 Fra Rafo Prusina
 39 Držanje za ruke za vrijeme Molitve Gospodnje
 40 Evo me! Ti si me zvao!
 54 Mariološko-marijanski simpozij "Širokobriješka Gospe, Majko milosti!"
 62 Ja odo, pa vi diplite

Franjinim stopama

List Franjevačkoga svjetovnog reda i štovatelja sv. Franje Broj 3 (52), godište XIV.

UTEMELJITELJ I NAKLADNIK: Vijeće mjesnog bratstva Franjevačkoga svjetovnog reda Široki Brijeg

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA: Marija Zelenika

UREDNIČKO VIJEĆE: fra Dane Karačić, Mirela Barbarić, Gojko Jelić, Božica Lončar, Mirela Lovrić, Ana Naletilić, Ana Marić, Matea Soldo i Marija Zelenika

SURADNICI: fra Ante Marić, fra Mladen Rozić, fra Renato Galić, fra Nikola Jurišić, fra Antonio Musa, s. Dominika Anić, s. Valerija Kovač, Ivana Mikulić, Marija Ivanković, Magdalena Vukoja, Zoran Kolobara, Ivana Alpeza, Damir Šiljeg, Lucija Naletilić, Lucijana Kožul, Ivana Čavar, Vlado Čutura, Valentina Bevanda, Marijana Slišković, Petra Slišković, Dragana Lasić

TEOLOŠKA REDAKTURA: fra Dane Karačić

LEKTURA: Mirela Lovrić i Ana Naletilić

GRAFIČKA PRIPREMA: Gojko Jelić

TISAK: Logotip, Široki Brijeg

ADRESA UREDNIŠTVA: A. Stepinca 14, Široki Brijeg

E-mail: stopamafranjinim@gmail.com

ISSN 2232-8580

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi „mučenik“, „mučeništvo“, „čude-sa“ i slično imaju u ovom listu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

List Franjinim stopama je upisan u registar javnih glasila u Ministarstvu prosvjete, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke, pod rednim brojem 20., stranica 0020, dana 6. travnja 2011.

Svoje dobrovoljne priloge za potporu listu Franjinim stopama možete slati na račun:

Franjevački samostan Uznesenja BDM Podračun Franjevačkoga svjetovnog reda

Unicredit Bank d.d. Mostar br. 338220257080158

Dragi čitatelji, došla nam je jesen. Nama franjevcima posebno je draga jer se početkom listopada spominjemo preminuća našeg sv. Franje iz Asiza. Sam obred Tranzitusa često nas podsjeti zašto smo dio ove velike franjevačke obitelji. Prisjetimo se Franje, njegove jednostavnosti, poniznosti i malenosti. Onoga što nas je privuklo ovom svetcu.

Jesen je i vrijeme kada se, nakon ljetnih praznika i opuštanja, većina nas vraća svojim obavezama i svakodnevnim rutinama. Jesen je smiraj. Upravo onakav kakav nam je potreban da dovedemo ravnotežu naše svakodnevice. S ovim mislima smo pripremali i novi broj našeg i Vašeg lista Franjinim stopama.

Želja nam je da u svojoj svakodnevici nađete trenutak za sebe i Franjine stope. Trenutak u kojem ćete možda pobliže upoznati sv. Franju. Ovaj broj uz vijesti iz Crkve u Hercegovini i našim hercegovačkim bratstvima, posebno donosi dio izlaganja sa mariološko-marijanskog simpozija „Širokobriješka Gospe, Majko Milosti“. Simpozij je održan povodom 160. obljetnice kipa Blažene Djevice Marije, a mi donosimo kratki prilog sa isječcima stručnih izlaganja koja su posjetitelji simpozija imali priliku poslušati.

Uvijek je zanimljivo čitati o životima svećenika s velikim iskustvom pa u ovom broju donosimo intervju s fra Ferdom Majićem, franjevcem koji je proslavio veliki misni jubilej. Osim toga, tu su i promišljanja naših stalnih suradnika nadahnuta sv. Franjom i franjevaštvom, posebno ranama sv. Franje čijih se 800 godina spominjemo. U tekstu *Što je bilo prije: vjenčanje ili svatovi?* potičemo na razmišljanje o našim hercegovačkim običajima po pitanju vjenčanja i svadbi te se pitamo je li iste potrebno mijenjati.

Tu je i Boška koja se ovaj put odvažila hodočastiti u Rim.

Očekuje Vas raznolik i bogat sadržaj i vjerujemo da svatko može pronaći nešto što će mu biti na duhovnu korist i rast.

Mir i dobro,
 Marija Zelenika

Zahvalni smo papi Franji

U rujnu se Vatikan službeno oglasio o Međugorju te donio službenu Notu kojom dopušta štovanje Kraljice Mira te priznaje plodove Duha Svetoga.

Tim povodom međugorski župnik fra Zvonimir Pavičić u svojoj propovijedi ističe:

„Danas smo posebno zahvalni dragome Bogu na ovim divnim vijestima iz Vatikana, zahvalni smo papi Franji što na svome srcu ima ovo malo mjesto velike vjere. Zahvalni smo Bogu jer nas uvijek iznova poziva u svoju blizinu i hrani nas svojom riječju i Kristovim tijelom, zahvalni smo Majci Božjoj, Kraljici Mira koja je sve ovo započela i sve vodi. Zahvalni smo, također, i na onima koji su bili prije nas, koji su nosili svu težinu i milinu ovih događaja, a sada u nebu slave s nama euharistiju. Upravo nas euharistija povezuje. Zahvalni smo na svakom hodočasniku, na svakom svjedočanstvu vjere, nade i ljubavi. I na koncu, zahvalni smo što nam Bog uvijek, ali uvijek iskazuje svoje milosrđe.“

preuzeto s: radio-medjugorje.com

Fra Mladen Vukšić – kotorski biskup

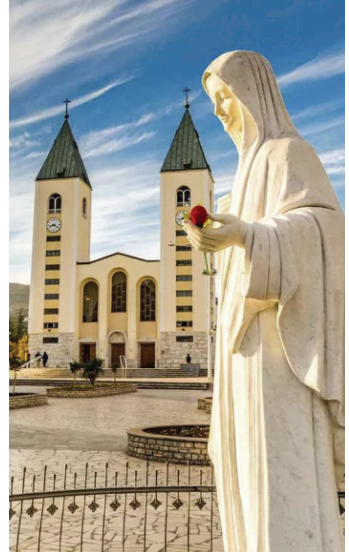
U Mostaru, 12. rujna 2024. godine u 12 sati objavljena je vijest da je sveti otac, papa Franjo imenovao definitora Provincije fra Mladena Vukšića kotorskim biskupom.

Uz prisustvo mjesnoga biskupa Petra Palića, našega provincijala fra Joze Grbeša, konzulatora, dekana i braće fratara, nakon molitve Anđeo Gospodnji pročitana je dopis Apostolske Nuncijature Crne Gore o imenovanju fra Mladena kotorskim biskupom.

Fra Mladen je istaknuo:

“Ne mogu poreći da me ovo imenovanje iznenadilo i pomalo uznemirilo. Donijelo mi je zebnju i tisuću pitanja. Prije svega zato što sam siguran da nikada nisam ni na koji način žudio službu poput ove koja mi je danas povjerena. Siguran sam i sada da je bilo i svetijih i boljih i pripravnijih i učenijih kandidata od mene. Međutim, unatoč zbunjenosti koju osjećam i osjećaju nedostojnosti koji me prati, u pozivu svetog oca, pape Franje, prepoznajem volju Božju koju želim ispuniti prije svega i stoga prihvaćam imenovanje franjevačkoj malenosti kao poziv na služenje Crkvi i narodu Božjem. U tome se ne oslanjam na svoje snage nego na milost koju Gospodin daje onima koji se u njega uzdaju.“

preuzeto s: franjevci.info

Pjesma bratu Suncu

fra Renato Galić, OFM

Pjesma stvorova ili *Pjesma bratu Suncu* naslov je hvalospjeva kojega je sv. Franjo sastavio u samostanu sv. Damjana, a čijoj se 800. obljetnici približavamo. Ovo djelo, međutim, nije značajno samo za nas franjevce, nego i šire. Naime, jedan je od najstarijih zapisa na narodnom talijanskom jeziku i spada među najvažnija djela talijanske književnosti.

Franjo – mistik

Nakon što je u rujnu 1224. na svom tijelu primio Kristove rane, Franjo se početkom naredne godine sklonio u Svetog Damjana radi liječenja. Kako bi što bolje razumjeli nastanak *Pjesme stvorova*, čiju će glavninu svetac doskora napisati na tom mjestu, izrazito je važno zastati nad njegovim tjelesnim stanjem. Evo što o tome kaže *Asiški zbornik* u broju 83.: „Slično ga je dvije godine prije smrti, kad je već bio vrlo bolestan, naročito mučila bolest očiju. (...) Dok je blaženi Franjo ondje ležao pedeset i više dana, danju nije podnosio Sunčevo svjetlo, a noću svjetlo vatre. Zato je neprestano boravio u kući ili u ćelijici, ali u tami.“

Pedesetak i više dana u tami malene sobe! Zasigurno ogromna pokora! Sami Franjini životopisci svjedoče kako je teško podnosio ove teškoće i nedaće, kako tijela tako i duha.

Međutim, kao i do-
s t a
puta
pri-
je

ovoga trenutka na vidjelo izlazi Franjina mistika. Umjesto da se prepusti ništavilu i mraku, uzrokovanoj vanjskom tminom, naredni dani za Franju postaju dani hvale i radosti, te bivaju obasjani neobičnim Svjetlom.

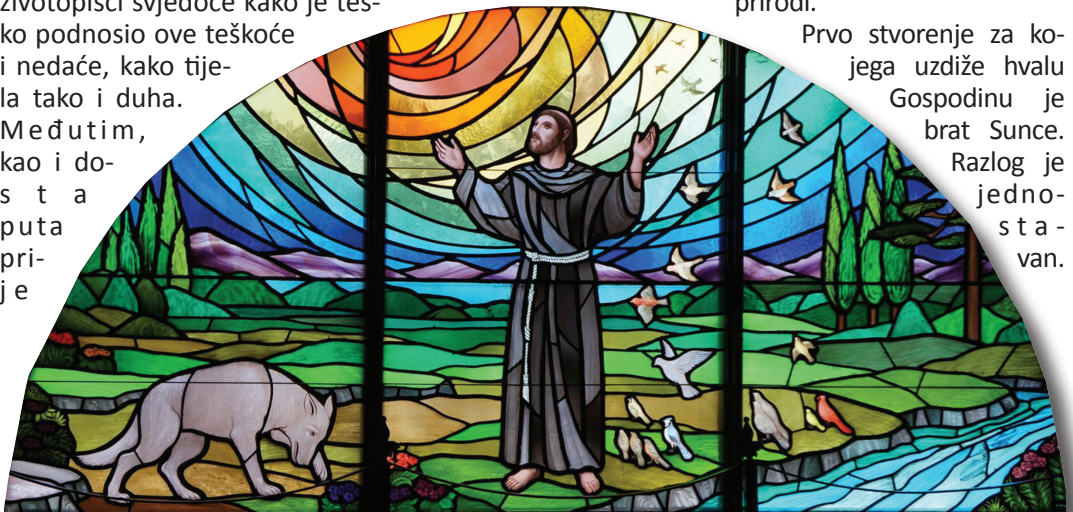
Zorni pokazatelj su stihovi koje je napisao, točnije prvi dio *Pjesme stvorova*. Čitajući je, današnji slušatelj teško može nazrijeti Franjino nutarnje stanje, jer pjesma odiše ljepotom, sjajem, blještavilom...

Hvaljen budi, moj Gospodine

Franjino poetsko djelo započinje slično kao i neke druge njegove molitve: hvalom Bogu. „Svevišnji, svemogući, dobri Gospodine, Tvoje su hvale, slava, čast i blagoslov svaki.“ Za svetca na prvom mjestu uvijek dolazi hvaljenje i slavljenje Gospodina. Ništa drugo! Prije nego li će hvaliti Gospodina radi njegovih djela, to jest stvorenja, Franjo hvala Boga radi onoga što je On u sebi.

Tek zatim će napisati prvo pet-šest strofa, koje započinju s izrazom „Hvaljen budi, moj Gospodine“, a ubrzo će dodati još jednu, dok će onu posljednju dodati neposredno prije svoje smrti. U prvom djelu Franjina djela, koje obuhvaća već spomenuti početak, serafski Otac hvali Gospodina za Njegova stvorenja u prirodi.

Prvo stvorenje za kojega uzdiže hvalu Gospodinu je brat Sunce. Razlog je jednostavan.

Sunce je izvor svjetlosti, sve rasvjetljava, razgoni tamu – ima obilježja koja se u Svetom pismu pridaju Bogu. Pored toga, „ono je lijepo“ te će stoga Franjo reći: „Svevišnji, Tebe označava ono.“ Nakon Sunca, Franjo hvali Gospodina za brata Mjeseca i zvijezde, jer ih je stvorio, ali opet i za njihovu ljepotu, te brata Vjetra za ono što on čini. Zatim će spomenuti sestru Vodu, zbog njezine dragocjenosti i čistoće, i brata Ognja jer nam rasvjetljuje noć.

Iz ovih primjera vidljivo je kako u Franje vlada poseban sklad između Stvoritelja i stvorenoga, pošto on stvorenja naziva braćom i sestrama. Radi se o jednoj velikoj obitelji, u

se bolest i nevolju.“ Jasno je kako se ovdje misli na čovjeka, jer je jedino on sposoban oprostiti. Dok se danas čovjek i stvorenje uzvisuje radi mnogo toga, Franjo čini suprotno. Njemu je čovjekova najveća veličina i snaga u darovanju oprosta drugome! A zar to uistinu nije najteže? Tu se opet očituje povezanost stvorenja sa Stvoriteljem, točnije s Ocem milosrđa.

I u posljednjoj strofi će svetac spomenuti čovjeka, ovog puta izravno. To čini radi spominjanja sestrice Smrti, za koju će hvaliti Gospodina. Smrt za Franju nije tragična, već mu ona omogućuje prijelaz Gospodinu. Tako opet na vidjelo izlazi Franjina genijalnost da

Ono što je najzanimljivije u njegovoj pohvali čovjeka jest njezin razlog. „Hvaljen budi, moj Gospodine, za one što opraštaju radi ljubavi Tvoje i podnose bolest i nevolju.“ Dok se danas čovjek i stvorenje uzvisuje radi mnogo toga, Franjo čini suprotno. Njemu je čovjekova najveća veličina i snaga u darovanju oprosta drugome! A zar to uistinu nije najteže?

kojoj vlada jedinstvo i zajedništvo, a ne iskorištavanje. Jednom drugom stvorenju, Zemlji, Franjo će ipak pridodati posebno obilježje. Zemlja ima majčinske osjećaje: ona je majka, jer je pomogla Bogu prilikom stvaranja živih bića, i jer svojim plodovima hrani ljude i sve stvoreno. Jasno kako Franjo ne hvali niti jedno stvorenje zasebno, zbog njegove posebnosti, već zbog njegove povezanosti s Gospodinom. Sve potječe od Njega.

Hvala čovjeku?

Pored te činjenice, na vidjelo također izlazi još jedna. Iako se čovjek u ovom djelu ne spominje, on je ipak prisutan. To je vidljivo u tome što Franjo hvali stvorenja zbog njihove korisnosti, to jest zbog onoga što čine za čovjeka. Iako bi se o ovom aspektu moglo puno toga napisati, svima nama jedno pitanje: “Jesmo li poput Franje zaboravili hvaliti Gospodina za stvoreno, za ono što nam je darovano, npr. za sestru Vodu“, koja je dragocjena, bez koje ne možemo? Je li to naše? Pripada li nam bezuvjetno?”

Sa spominjanjem čovjeka lagano prelazimo na drugi dio pjesme. Tu će Franjo opet izravno hvaliti čovjeka. Ono što je najzanimljivije u njegovoj pohvali čovjeka jest njezin razlog. „Hvaljen budi, moj Gospodine, za one što opraštaju radi ljubavi Tvoje i podno-

se bolest i nevolju.“ Jasno je kako se ovdje misli na čovjeka, jer je jedino on sposoban oprostiti. Dok se danas čovjek i stvorenje uzvisuje radi mnogo toga, Franjo čini suprotno. Njemu je čovjekova najveća veličina i snaga u darovanju oprosta drugome! A zar to uistinu nije najteže? Tu se opet očituje povezanost stvorenja sa Stvoriteljem, točnije s Ocem milosrđa.

Poruka nama

Vanjske rane sv. Franje, kojih se sjećamo ovih dana, izvrstan su pokazatelj jedinstva i povezanosti koje je on ostvario s Gospodinom, najprije u svojoj nutrini. Tu je postao „jednak“ svom Učitelju. Imajući ovo u vidu, logično je da će Franju to jedinstvo i povezanost ostvariti i na van, sa svim stvorenjima. Franjo uvijek kreće od Boga i po tome nam treba biti uzor. Ostvariti jedinstvo i povezanost s Njim, a zatim će doći i sa svim stvorenim, pošto je ono odraz Božje ljepote, a vidjeli smo kako je kod Franje ova estetska dimenzija itekako prisutna.

Na kraju ovoga razmišljanja smatram kako je dobro da se svi dobro zamislimo nad činjenicom kako smo prestali biti ljudi koji uzdižu hvalu Gospodinu za darovano. Mnogo toga jednostavno podrazumijevamo, a to nije tako. Neka nas zahvati Franjin duh radosti i pohvale, jer toga nam kronično nedostaje. Budimo na prvom mjestu ljudi koji će hvaliti Gospodina.

Hvaljen budi, moj Gospodine...

Je li Asiz samo u Asizu?

fra Nikola Jurišić, OFM

Asiz... grad u kojeg odeš da se vratiš sebi, a iz njega odeš samo kako bi mu se opet vratio.

Nedavno sam bio u Asizu. Poveo sam sa sobom grupu prijatelja kako bi i sami još bolje poznali Franju. Svaka duša koja je na bilo koji način dotaknuta ovim Siromaškom iz Asiza u sebi uvijek gaji čežnju da upozna sva ona mjesta u kojima je čitala, da vidi sve one neobične prostore u kojima se Franjo molio i podneblje u kojem je odrastao taj svetac što neodoljivo privlači zanesenjake. Lijepo je vratiti se tamo i ponovno osjetiti da si se opet vratio kući. Koliko god puta odeš, uvijek ga na novi način doživiš i upознаš neki dio svoje duše kojeg još nisi spoznao.

Nije drugačije bilo ni ovaj put. U sjećanjima vrtiš one priče o mjestima na kojima se nalaziš i samo poželiš biti i sâm dio takve priče. Možda ne glavni lik, jer znaš da to mjesto pripada Franji, ali bar biti promatračem čini se odveć kao privilegija. Ipak, ne možeš pobjeći osjećaju da ćeš susresti Franju negdje, iza nekog ugla u gradu, ispod neke od maslina oko sv. Damjana, u Porcijunkuli, u nekoj pukotini na La Verni, kako se moli i upravlja hvalospjev Stvoritelju.

S prijateljima sam se dogovorio da ćemo po dolasku u Carceri imati *pustinju*, vrijeme za sebe u tišini i molitvi. Prilikom ulaska u to samotište osvježili smo sjećanje o događaju na tim mjestima, s posebnim naglaskom na onu rupu koja je ostala u kamenu, poznata kao Đavolja rupa. Dok sam provodio vrijeme u toj tišini, razmišljao sam o tome zašto danas nema takvih iskušenja kakvih je bilo u Franjino vrijeme. Kako danas nema takvih priča o susretima Boga i čovjeka, ali i onoga koji čovjeka pokušava odvojiti od Boga?

Zašto danas nema ljudi poput Franje koji bi dopustili Kristu da rasvijetli tamu njihova srca i onda zapaljeni tim svjetlom pošli u svijet i širili ga?

Do Boga nije. To sigurno znam. I dalje se trudi doći do čovjeka onako kako Mu je dopustio Franjo. Pokušava nas učiniti zarobljenicima slobode, radosnim prosjacima za Njegovom ljubavlju, dati nam da osjetimo slatkoću Njegove blizine, kako glad ne bismo tažili na krivim mjestima. Svugdje je oko nas kao prosjak moje i tvoje blizine, moga i tvoga vremena. Samo se na nekim mjestima ipak odlučimo pripadati Gospodinu. U Asizu, Rimu, Jeruzalemu i brojnim

drugim hodočasničkim mjestima. Franjo nas uči da je najvažnije hodočašće do svoga srca, i tu sve što imamo predati Gospodinu. Bez toga neće biti ljudi poput Franje ni gradova poput Asiza.

Uskoro se bliži početak listopada. Vrijeme kada svatko od nas po srcu i duši prebire ono što od Franje ima. I to čini zahvalno i sa sjetom. Možda i s ponešto tuge, jer shvaća da prerijetko ulazi u tu riznicu koja mu daruje toliko puno. Ipak, ovih dana svatko će od nas otići u Asiz, bar u mašti, dok sluša sve one tekstove na *Transitusu* i zajedno s Franjom pjeva Psalm 142. I bit će nam lijepo. Opet ćemo se iznova oduševiti. To, čini se, nije dovoljno. Treba upaliti svjetlo svoga srca na onoj svijetloj koju u procesiji nosimo i tako zapaljen krenuti u svijet. Tada Asiz nikome ne bi bio daleko.

Ne dopustimo da nam onda ovaj ulazak u Asiz bude usputan. Dopustimo sebi susret s Franjom kako bismo se susreli s Gospodinom. Tako će Asiz još više biti tvoj dom i u duši će biti još veća čežnja za dolaskom u nj. Zato gradi Asiz u svom srcu. Kamen po kamen. Teši svoju dušu kao što je Isus tesao Franjinu. To je zadatak kojeg dajem sebi. Što ćeš ti učiniti, ne znam, ali znam - u Asiz ću se opet vratiti - ovako ili onako.

Nema svetosti bez rana

Marija Zelenika, OFS

Nedavno sam razgovarala sa jednom sestrom trećaricom. Razmišljale smo o svakodnevnim situacijama kod kuće, s djecom, brigama, manjku strpljenja, o križevima, o tome kako često mislimo da nešto trebamo, a zapravo nam to isto uopće ne koristi ili kako molimo za nešto i ne pitamo se kako je Bog to za nas zamislio. Ona je rekla kako je pronašla bilješke sa *e-duhovnih vježbi* iz 2019. godine u kojima stoji pitanje:

„Gdje je moj križ i kako ću bez njega u nebo?“ Danas se tome slatko nasmije i jednostavno kaže kako je Bog čuo njezine molitve i uslišao ih. Dao joj je sve što ga je molila. I dao joj je križ. Nisam osjetila da joj je težak. Vjerujem da jest,

mnogima bi zasigurno bio. Promatrajući je, divim se hrabrosti i poniznosti s kojom ga nosi. Na njezinom licu nikada ne bi znali da ona uopće nosi križ. I zasigurno ga ne nosi s mukom, nego s ljubavlju. Ovaj razgovor i približavanje blagdana Rana sv. Franje potakli su me na razmišljanje o križevima i ranama. Ponekad mi se čini da nas život ranjava. Ali

ne nužno na loš način. Od rođenja prolazimo razne situacije, učimo, rastemo... Suočeni smo s bolima i ranama. Neke rane su fizičke i čini mi se da one lakše zacijele. Teže su one rane koje nosimo na duši - njima treba vremena. Opet kažem, to nije nužno uvijek loše. Da bi rane zacijelile potrebna je ljubav. Ljubav naših bližnjih, ali na prvom mjestu Ljubav Božja. Bez

nje rane nikada ne zacjeluju i ostaje samo bol, gorčina bez ikakvog smisla. Ljubav je ta koja rane mijenja. A kada naše rane prestanu biti rane, kada ih ljubav iscijeli, onda i mi postajemo drugačiji. Rane nas mijenjaju. Čine od nas drugu osobu. Ako dopustim ljubavi Božjoj da ih ona iscijeli, onda rastem. Milost je biti svjestan svojih rana. Znati da postoje, priznati da bole i ne vezati se grčevito za njih. Jedino tako od njih se možemo i osloboditi, kada ih pustimo. Kada ih predamo Bogu.

U franjevačkoj kući molitve u Masnoj Luci petkom bude obred čašćenja križa. Volim križ iz crkvice sv. Damjana, na kojem je Krist živ raširenih ruku. Upravo jedan takav križ petkom bude položen ispred oltara. U mraku svijetli samo živi Krist na križu. Svaka osoba ima priliku doći, kleknuti, poljubiti i dotaknuti križ. Predati ranjenom, ali živom Kristu svoje boli i rane. Predati Njemu - koji je umro za nas - svoj križ. U tom trenutku shvatiš da drugog puta nema. Nema lakšeg, bržeg ili djelotvornijeg lijeka za boli i rane,

za križeve. Jedini put je Isus na križu. Raspeti, ali živi, Uskrsli Isus. On je ponio naše boli, naše padove, naše terete i prolio svoju krv za njih. Ta prolivena krv jedini je lijek. Samo ona može iscijeliti rane. Samo Isus i njegova krv mogu promijeniti, preoblikovati naše rane i tako promijeniti mene, moj život.

Franjo i njegove rane

Naš sv. Franjo, prije nego će primiti svete Isusove rane, odlazi u osamu. Odlazi na La Vernu i želi biti sam sa svojim Bogom. Na blagdan sv. Križa Franjo moli:

O, Gospodine moj, molim te da mi udijeliš milost da za svoga života osjetim u svojoj duši i na svome

tijelu, koliko je

to moguće,

onu neizmjer-

nu ljubav ko-

jom si ti, Sine

Božji, gorio

da dragovoljno

podneseš toliku muku za nas grešnike.

On želi osjetiti Isusovu bol. Želi proći Isusovu muku. Franjo ne želi svoj križ dati Gospodinu, nego želi on uzeti Isusov križ. Kakva je to ljubav! Franjo

je znao ljubiti. Franjo je bio ljubav i živio je ljubav svakom stanicom svoga bića. Franji patnja, križ i muka postaju slatki. Kada Franjo prima rane, on ih skriva. On smatra da je on nedostojan te milosti i prekriva ih rukavima, dok mu drugi žele dotaknuti ruku. Franjo je malen, ponizan, jednostavan...

Franjo je jedan. I možda često zaboravim - ali nije se Franjo obratio na La Vernu. Nije se Franjo odmah mogao radovati poniženju, nije odmah znao kakvo je to savršeno veselje. Nije Franjo odmah mogao nositi Isusove rane s tolikom poniznošću, s tolikom ljubavlju. Dug je bio put od poljupca gubavca do La Verne. Toga se trebam sjetiti svaki put kada pomislim kako sam daleko od Franje. Trebam se sjetiti da sam još samo glina u Božjim rukama i da proces mog preoblikovanja traje.

Savršena radost ili što nas to zapravo vrijeda

Ivana Mikulić, OFS

Upita brat Leon svetog Franju s velikim čuđenjem: 'Molim te, oče, u ime Božje, da mi kažeš u čemu se sastoji savršeno veselje?' Sveti Franjo mu odgovori: 'Kad bismo došli k Mariji Anđeoskoj mokri od kiše, promrzli od zime, uprljani blatom i skršeni glađu, te pokucali na samostanska vrata, i kad bi došao rasrđen vratar te upitao: 'Tko ste vi?', a mi rekli: 'Dvojica vaše braće', a on nam odvratio: 'Vi ne govorite istinu – naprotiv, vi ste lopovi koji varate svijet i otimate milostinju siromasima. Otiđite odavle, neću vam otvoriti vrata.' I kad nas ne bi pustio unutra, nego nas ostavio da vani i dalje stojimo u noći, snijegu, hladnoći, kiši i gladi. Kad bismo mi tada bili sposobni svu ovu grdnju, tako veliku okrutnost i nemilosrdnost strpljivo podnijeti, i kad bismo bez uzrujavanja, smetenosti i prigovarivanja ponizno i ljubezno mislili da nas onaj brat dobro pozna i da mu je Bog dao da nam tako govori, o brate Leone, zapamti, to bi bilo savršeno veselje. I kad bismo ponovo kucali na vrata, a on rasrđen izašao te nas kao dosadne dangube, psujući nas i bijući napao: 'Gubite se, prosti razbojnici, odlazite u svratište, ovdje ne možete ni jesti ni noćiti.' Kad bismo to podnijeli strpljivo i to smatrali velikom srećom, o brate Leone, to bi bilo savršeno veselje. A ako bi nakon toga, prisiljeni glađu, hladnoćom i noćnom tamom, još jače kucali, zaklinjujući vratara da nas za ljubav Božju pusti unutra, a kad bi on, još više razjaren, odgovorio: 'Razbojnici i dosadni besposličari, dat ću vam što vas ide', te izašao s velikim kvrgavim štapom, uhvatio nas za kapucu, bacio nas na zemlju, vukao po snijegu te nas nazmjenice tukao batinom. Kad bismo mi to podnijeli strpljivo i s ljubavlju i kod toga mislili na muke blagoslovljenoga Krista, u tome

je savršeno veselje.

Sada, dragi brate, zapamti zaključak: najveći je dar i milost Duha Svetoga koju daje Krist svojim prijateljima, da možemo sami sebe obuzdati i iz ljubavi prema Kristu dragovoljno podnositi nevolje, uvrede, pogrde te duševne i tjelesne neugodnosti. Mi se ne smijemo ovim darovima ponositi, jer nisu naši, nego dolaze od Boga.

Franjo je definiciju savršene radosti lijepo objasnio bratu Leonu i nama. Ne vjerujem da je to itko prije i poslije Franje bolje uradio. Zamisli samo da nismo ni na što navezani, pa da možemo doživjeti savršenu radost o kojoj Franjo govori. Da se ne možemo uvrijediti, posramiti ili razočarati. Što nas to zapravo vrijeda? Drugi ljudi ili mi sami? Ono što je u nama vrijeda nas, samo netko izvana pogodi žicu koja nas boli. Vrijedaju nas naši kompleksi, nesavršenosti, čežnje, nedostižni ciljevi, nerealna očekivanja... Uh, koliko je toga. Dragi Bože, zar je uopće moguće bez svega toga?

Nedavno sam bila prozvana kao roditelj. Ne osobno, ali između ostalog ticalo se i moje

djece. Moja prva reakcija na tu prozivku bila je sve samo ne ova Franjina definicija savršene radosti. Dobri tjedan dana mi je trebalo da se slegnu emocije i razbistri u glavi što napraviti i kako postupiti u novonastaloj situaciji. U tom sabiranju emocija upravo je pomoglo što se to sve dogodilo u trenutku pripremanja ove teme. Vjerujte mi da bi moji zaključci bili potpuno drugačiji da pred sobom nisam imala ovaj tekst. Kako je samo teško bilo natjerati se na poniznost i pogledati stvari iz drugoga kuta, a da se ne pravdaš, ne argumentiraš, prkosiš i ne uzvrćaš istom mjerom.

Prijeći na višu razinu

Vrlo je teško poniziti se, a da se u istom trenutku i ne ponižavaš. Velika je razlika, a tanaka je granica između ta dva stanja. I tko je u pravu, a tko nije. Postoji li uopće prava i kriva strana kad svatko od nas nosi svoju istinu? Obuzdati sebe i iz ljubavi prema Kristu strpljivo podnositi nevolje, kaže Franjo. Ono u što nas ubodu možda nas izliječi. Stoga, ne daj se obeshrabriti nego neka ti služi na izgradnju. Iskreno, lakše bi mi palo da sam tih tjedan dana morala kopati u polju nego što sam morala krotiti vlastiti ego. Ali taj korak bliže duhovnoj poniznosti i osjećaju da si OK s tim na što si upozoren je, unatoč tome što ti imaš drugačije argumente, baš dobar. Upravo se osjećaš kao da si prešao na jednu višu razinu.

I to je opet dokaz koliko nam je potrebno nadahnuće iz Kristova života i života svetica. Ovome nas samo svet čovjek može podučiti. Jer često se mi danas nadahnjujemo nekim drugim izvorima i tuđim životima. Za sve postoji sustav, terapija, pa uvjereni kako sve radimo krivo, slijedimo tuđa mijenja, htijenja i upute. Nerijetko se raspadamo, jer to ne ide baš tako lako. Negdje duboko zakopamo sebe i što mi želimo, što uopće žele naša djeca, suprug ili supruga. 'Ko te pita, treba biti onako kako to svi rade. Vratimo se izvorima pravog nadahnuća. Sustav koji trebamo je nasljedovanje Isusa Krista i njegovih zakona. On je jedini utjecaj, jedini *influenzer* kojega DANAS trebaš *zaprattiti*.

Opomena IX. O ljubavi

Gospodin veli: Ljubite neprijatelje svoje [činite dobro onima koji vas mrze, molite za one koji vas progone i potvaraju] (Mt 5,44). Onaj naime istinski ljubi svoga neprijatelja tko se ne žalosti zbog nepravde koju mu on nanosi, nego ga zbog ljubavi Božje muči grijeh duše njegove, te mu djelima pokazuje (usp. Jak 2,18) ljubav.

fra Ante Marić, OFM

Jako kratka opomena, tek četiri retka. No, k tomu i jako sadržajna, teška. Baš po onoj narodnoj – da se u maloj bočici čuva otrov. Nešto ubojito. Ova je *Opomena* ubojita. Isusov nauk počiva na ljubavi. Njegovo *Zlatno pravilo* nadahnuo je Njegovim naukom o ljubavi. Ljubiti blišnjega kao samoga sebe sav je Zakon i svi proroci. A evo, kao nadgradnja – savršenstvo te ljubavi prema blišnjemu jest ljubav prema neprijatelju. Zadnju nam propovijed o toj ljubavi prema neprijatelju izgovara Isus svojim zadnjim snagama i zadnjim izdisajima svoga raspeta tijela. Na križu na Kalvariji. Zadnja Njegova pouka jest ljubav prema onima koji ga ubijaju, prema neprijatelju: „Bože, oprostimo im, jer ne znaju što čine.” To isto čini i njegov vjerni učenik, prvomučenik sv. Stjepan. Tako o toj zadnjoj propovijedi ljubavi prema neprijatelju piše evanđelist Luka u 23, 34.: *I kada dođoše na mjesto zvano Lubanja, ondje razapeše njega i te zločince, jednoga zdesna, drugoga slijeva. A Isus je govorio: «Oče, oprostimo im, ne znaju što čine!» I razdijeliše među se haljine njegove bacivši kocke.* Sveti Franjo započinje ovu opomenu citatom iz Lukinog evanđelja. Uzima njenu srž: Ljubite svoje neprijatelje. I Matej evanđelist

također piše o toj ljubavi prema neprijatelju. U kontekstu njegovog Evanđelja ona dolazi poslije Isusove Propovijedi na gori, dakle poslije Osam blaženstava – sržnog i stožernog dijela cijele Isusove misli i poslanja (Mt 5, 44–48). Pa im Isus govori:

Čuli ste da je rečeno: Ljubi svoga bližnjega, a mrzi neprijatelja. A ja vam kažem: «Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone da budete sinovi svoga Oca koji je na nebesima, jer on daje da sunce njegovo izlazi nad zlima i dobrima i da kiša pada pravednicima i nepravednicima. Jer ako ljubite one koji vas ljube, kakva li vam plaća? Zar to isto ne čine i carinici? I ako pozdravljate samo braću, što osobito činite? Zar to isto ne čine i pogani? Budite dakle savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!»

To isto zapisuje i evanđelist Luka (6, 27-28.32-36), također nakon Propovijedi na gori:

Nego, velim vama koji slušate: ‘Ljubite svoje neprijatelje, dobro činite svojim mrziteljima, blagoslivljajte one koji vas proklinju, molite za one koji vas zlostavljaju. Onomu tko te udari po jednom obrazu pruži i drugi, i onomu tko ti otima gornju haljinu ne krati ni donje. Svakomu tko od tebe ište daji, a od onoga tko tvoje otima ne potražuj. Nego, ljubite neprijatelje svoje. Činite dobro i pozajmljujte ne nadajući se odatle ničemu. I bit će vam plaća velika, i bit ćete sinovi Svevišnjega jer je on dobronam i prema nezahvalnicima i prema opakima. Budite milosrdni kao što je Otac vaš milosrdan.’

Vjerujem da niti jedan drugi učitelj u cijeloj svjetskoj povijesti nije ovako naučavao, i nije kao središnji dio svoje nauke svojim učenicima i sljedbenicima na srce stavljao ljubav prema onima koji ih progone, ljubav prema neprijatelju, a Isus je stavlja kao stožer svom nauku.

Tim je upravo naukom nadahnut sveti naš otac Franjo u svojoj 9. *Opomeni*. Uvjeren je posve da će na cijelom svijetu i u njegovu bratstvu vladati Isusov duh i Njegova nauka, ako se bude poštovala zapovijed ljubavi prema neprijatelju.

I za konac ove *Opomene* sv. Franjo priziva apostola Jakova i misli iz njegove poslanice (Jak 2, 15-19):

Što koristi, braćo moja, ako tko rekne da ima vjeru, a djela nema? Može li ga vjera spasiti? Ako su koji brat ili sestra goli i bez hrane svagdanje pa im tko od vas rekne: «Hajdete u miru, grijte se i sitite», a ne dadnete im što je potrebno za tijelo, koja korist? Tako i vjera: ako nema djela, mrtva je u sebi. Inače, mogao bi tko reći: «Ti imaš vjeru, a ja imam djela. Pokaži mi svoju vjeru bez djela, a ja ću tebi djelima pokazati svoju vjeru.» Ti vjeruješ da je jedan Bog? Dobro činiš! I đavli vjeruju, i dršću.

Kao da sveti naš otac Franjo naglašava – ne isprazne riječi i vjerske tlapnje, nego konkretna djela moraju potvrditi sve što vjerujem, sve što propovijedam.

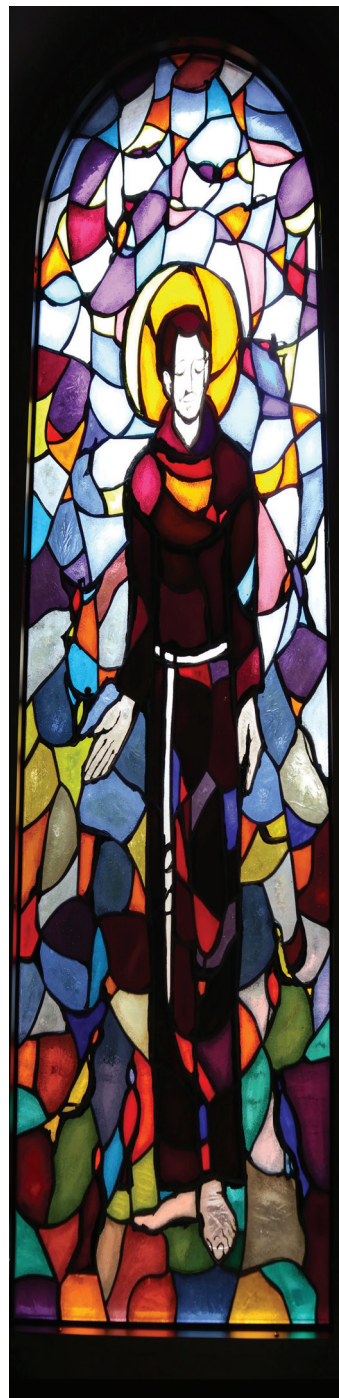
U neposrednoj prisutnosti svoga Oca

Ivana Čavar, OFS

Vrijeme u kojem živimo, sa svim svojim ubrzanim svakodnevnim mijenama i nestalnostima, predstavlja veliki izazov svima nama da vidimo i prepoznamo istinsku i jedinu spasonosnu vrednotu - pokušati biti i živjeti u Duhu. Kada se osvrnemo na cjelokupan ljudski život svi nam je jasno da upravo radi nje jedino vrijedi živjeti. Okruženi smo mnoštvom različitih svjetovnih ispraznosti i lagodnosti kao rezultat razvoja suvremenog čovjeka. Danas je pravi duhovni užitek, moći pobjeći od buke koju stvara pojedinac ili društvo iz naše fizičke blizine, kao i biti daleko od navezanosti i prodora agresije virtualne stvarnosti, uspijeti se izboriti za trenutak vlastite tišine i u njoj pokušati čuti glas svoga Oca Nebeskoga. Bez obzira kojom profesijom se bavimo, poput stvarnog brata, sv. Franjo nam je uvijek od velike pomoći. Nemurno nam svojim svijetlim, optimističnim primjerom i hodom s Isusom predstavlja neiscrpno nadahnuće i vrelo u životu. Svojim pogledom zagledanim u Nebo, poziva i nas danas da ostavimo sve površnosti ovoga svijeta i s potrebnom dozom ozbiljnosti u svojoj svakodnevici krenemo i živimo s Njim, našim Gospodinom.

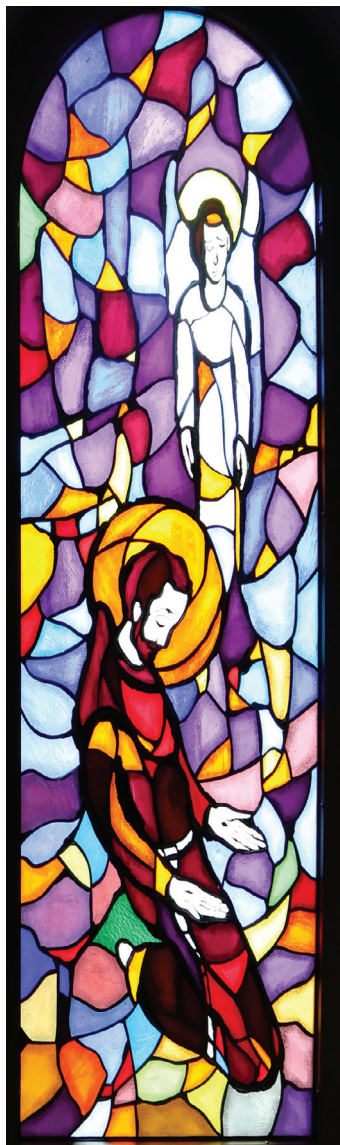
Skice iz Franjina života

Na poziv našega oca gvardijana fra Ivana Marića, kao slikarici bila mi je velika radost da se odazovem i kao istinski dar da sa zahvalnošću prihvatim naslikati skice za vitraje na temu pojedinih prizora iz života svima nama dragog sveca iz Asiza. Riječ je o šest prozora smještenih u unutarnjoj kapelici našega samostana na Brijegu. Prva skica se odnosi na prizor u kojem se sv. Franjo kao mladić molio pred križem u crkvi sv. Damjana. U intimnoj atmosferi nastojala sam naslikati Franjin lik koji se u svoj svojoj malenosti, jednostavnosti i skromnosti u molitvi s čistim srcem predao sav Gospodinu. Na drugom prozoru u prednjem planu je sv. Franjo iza kojeg su njegova braća i crkvice. Porcijunkula u daljini. Na ovom prozoru naslikan je njegov lik odmah nakon okupljanja njegovih prvih sljedbenika i njihovog ustanovljenja u Red manje braće, držeći u ruci križ i Pravilo kao temelj svog novog životnog poziva i djelovanja. Potom slijedi prozor na kojem je prikazan sv. Franjo u molitvi na La Verni. Franjino omiljeno mjesto molitve uvijek je bila priroda koju je doživljavao kao predivno djelo svoga Stvoritelja. Za sv. Franju priroda je bila ona kojoj se uvijek divio i u čijoj je ljepoti i miru uvijek osjećao snažno prisustvo i beskrajnu ljubav našega Oca Nebeskoga. Zatim je oslikani prozor na kojem je sv. Franjo

u meditaciji i razgovoru s pticama. Prema pticama, ali i prema svim životinjama koje je susretao, doživljavao je nesebično prijateljstvo i nježnu istinsku radost. Ptice su bile njegova omiljena bića čija je ljepota uvijek bila poput slikovitog putokaza i smjera njegovoj duši, hrabrići je da neumorno nastavi dalje i više svoj plemeniti let prema svima onima s

kojima je živio kao i prema onima koji su mu dolazili ususret. Potom slijedi prikaz Franjinih jaslca u Grecciu. Sv. Franjo je želio da se nikada ne zaboravi niti da se umanju događaj Kristova rođenja, naprotiv, htio je fizički uprisutnuti prikaz rođenja malenoga Isusa kojemu će se svake godine o Božiću ljudi svim srcem moliti i radovati. Završetak ovoga ciklusa prikazuje sv. Franju u eksta-

zi molitve u kojoj je primio teške stigme pred sam kraj svoga života. Pri velikoj izmučenosti tijela, s velikom boli i patnjom, na kraju svog životnog putovanja, kao vrhunac njegove molitve bila je njegova sjedinjenost s Kristom i Njegovom boli.

Na svakom pojedinom radu pokušala sam naslikati Franjinu nježnu pojavu, ispunjenu mirom i tišinom u dubokoj kontemplaciji. Svaka je slika sazdana iz laganog sudara svjetla i tame, mekog prijelaza od toplog ka hladnome, ispunjenog mnoštvom lazurnih nanosa boje, što donosi jedno novo raspoloženje upućeno prema meditaciji vlastitog bitka. Pri slikanju svake pojedine skice imala sam samo jedan cilj - harmonijom mnoštva obojenih ploha ispunjenih blagim prijelazima njihovih međutonova, pokušavala sam prodrijeti do onih suptilnih nijansi Franjina osobitog raspoloženja, ali uvijek u prisustvu s njegovim punnim povjerenjem u ljubav i milost našega Gospodina. Upravo sam tu vrijednost Franjina života nastojala izraziti čvrstinom same gole konture. Preko snažnog crteža kao temeljnog nositelja svake pojedine skice oplemenjenog bojom, nastojala sam sačuvati i naglasiti onu neraskidivu nit povezanosti Franjine žudnje i potrebe da bude u neposrednoj prisutnosti svoga Oca. Neprekidno i kontinuirano, iz dana u dan, živio je čvrsto uvjerenje da sve što ima dolazi samo od Njega, našega Gospodina Isusa Krista.

Savjeti obiteljima

fra Mladen Rozić, OFM

Ono što svaki čovjek treba shvatiti jest kako u životu ima još mnogo prostora koje je potrebno istražiti. I ni jedna grana bilo koje znanosti ne može riješiti sve tvoje probleme. Koliko god budeš dobivao informacija i savjeta s bilo kojeg područja, bitne su osobe koje ti to donose. Oni ti mogu pomoći savjetom, ali i stavom osobe koja je uz tebe i drži te za ruku ili si u njezinom zagrljaju. Oni su bitni čimbenici i aktivni sudionici procesa oporavka

Danas je toliko priča gdje se brak i njegov opstanak dovodi u pitanje. U ovom današnjem vremenu, institucija braka i obitelji je kao kuća koja je na udaru tolikih oluja. Istina je kako je institucija braka već postala ugroženom od prvih ljudi. Adam i Eva sagriješili su kad su se prepustili sebičnim željama – i tako je grijeh ušao u svijet (usp. Rim 5, 12). Povijest ljudskog roda kaže da su ubrzo nakon toga sve misli srca čovjekova svagda bile samo zle. Od tada se na ovom području nije baš situacija mnogo promijenila. I dalje se ljudi ponašaju po načelu – zadovoljiti svoje sebične želje.

U našem vremenu često se spominje kako je brak institucija koju je *vrijeme pregazilo*, i koja se ne uklapa u suvremeni svijet i njegove nove moralne vrijednosti. Toliko je *slobodarskih* ponuda, koje idu za tim kako je brak suvišan jer sputava slobodu čovjeka. Počesto se tu radi o ideološkim napadima na brak, iza kojih stoje *stručnjaci* koji smatraju da je zavjetovanje na vjernost do kraja života jednostavno neostvariv cilj ili nešto što ljude previše sputava. Više se zagovara razvod braka nego što se pomaže ljudima da spase brak.

Sebično gledište na brak

Sve manje se pridaje vjernosti i uzajamnoj podršci. Glavni se naglasak stavlja na osobno zadovoljstvo i ostvarenje vlastitih cilje-

va, a to često ide na štetu bračnog druga. Danas se sve više usvaja ovakvo sebično gledište na brak koje je započelo u 60-im, a zatim je uzelo maha u 70-im godinama 20. stoljeća. Razlozi zašto se nekada stupalo u brak bili su: želja za ljubavlju, intimnošću, vjernošću, ostvarivanje roditeljstva i usrećivanje drugog. Danas svi ovi nabrojani čimbenici kod mnogih nisu tako važni.

U mnogim se zemljama promijenilo gledište o braku. Više nije nazočna ona slika gdje muškarac zarađuje za život, a žena je kućanica. Danas i jedno i drugo žele steći svoju poslovnu karijeru, a i teško je živjeti od jedne plaće. U društvu se sve više podržava rađanje djece izvan braka, a to onda dovodi do porasta broja obitelji sa samohranim roditeljem. Sve je više parova koji žive nevjenčano i smatraju takvu vezu zamjenom za brak. Sve više nam se nameću *projekti* gdje se podržavaju istospolne zajednice i zalažu se za zakonskim priznanjem takvih veza.

Razvodi su sve više popularni u nekim zemljama, te se samim tim potkopava temelje institucije braka. Visoka stopa razvoda je nazočna i u našem narodu. Skoro svaki treći brak se raspao. U mnogim su zemljama vjerske institucije i društvena tradicija dugo vremena doprinosile stabilnosti braka. Izgleda kako one više nisu u mogućnosti spriječiti sve ove nove trendove koji navode ljude na prihvaćanje razvoda kao nečeg normalnog. Ovdje se nazire uzrok svih ovih problema vezanih uz brak i obitelj. Sotona je oličenje sebičnosti, te na svoj nevidljiv način širi svijetom ovaj poguban utjecaj. Sotona želi ljudima nanijeti što više nevolja, a institucija braka jedna je od meta na kojima iskaljuje svoj gnjev (Otk 12, 9,12). On tako perfidno uvjerava ljude kako ljubav s vremenom nestaje. On čovjeka prepušta požudi, te onda s njim može učiniti sve ono što želi. Zli tako vješto ljubav zamjenjuje požudom.

Danas se to proširuje s istospolnim zajednicama, i još većim perverzijama. Zli potiče ljude da misle samo na sebe, svoju dobrobit i svoje zadovoljstvo. Ovdje se potiče svoj ego, tako da se ne misli na drugoga. *U ljubavi* se interesi i zadovoljstvo bračnog druga stavljaju ispred osobnih. Ovdje je cilj drugoga učiniti sretnim, a to Sotoni smeta. On je lukava zmija, te sve čini da se žena počne osjećati prezrenom i nedovoljno poštovanom. Stoga im savjetuje kako je opravdano da ono što ne mogu dobiti u braku traže na drugome mjestu. Sodoma i Gomora sjena su onoga što se po pitanju nemorala događa danas.

Zli je stavio u svoju službu medije u koje je postavio nemoralnost kao nešto sasvim normalno budući da to mnogi čine. Danas se ti sadržaji nude iz medija koji su u rukama zloga te konzumenti i ne primijete kako su ušli u mrežu iz koje se teško izlazi. Po ovoj matrici Zloga mnogi su ušli na njegov teren, iako misle kako su dobri vjernici - ali ih grijeh veže uz Zloga. Tako se ulazi u nepregledni red ovisnika-robova. Grijeh uvijek licemjerno drži čovjeka uz Zloga. On ga uvjeri kako je Božja milost velika i ne treba se sada popravljati - to će učiniti kasnije.

Da naše obitelji postanu kolijevke ljubavi...

A Stvoritelj traži od nas da od spoznaje grijeha više ne žive svoj grijeh. Mnogi to ne čine, i ne mogu, jer su duboko ogrezli u zlu. Takvi će pravdati svoje postupke stavom slabosti, ili će smatrati kako su opravdani Kristovim križem i oni ne moraju skoro ništa činiti. Takvi su blokirani, i ne mogu čuti Kristovu Riječ kako bi mogli po njoj živjeti, jer joj nisu otvoreni. Uz takve su pali anđeli, koji im svakodnevno sugeriraju što im je činiti kako bi ih udaljili od Stvoritelja. Tko se god ne druži s Kristom i ne odreče grijeha, nema nikakve šanse. Poglavitito su sugestije zla usmjerene na naše obitelji. One su potrebne Božje blizine i odricanje od zla. To je preduvjet da naše obitelji postanu kolijevke ljubavi gdje se ljudi vole i potiču na Dobro. Potrebno je govoriti našim obiteljima kako je sloboda i ljubav u Kristu. Oni koji se svakodnevno zajednički mole oni se stavljaju u Božju zaštitu. Da, takvi su u zaštiti, ali ih zli

i tada progoni i čini sve kako bi ih izvukao iz zaštite. Vjerujem kako su se mnogi uvjerali u to kad su počeli živjeti vjernički predano. Tada se digne sav pakao kako bi ih uništio. Važno je biti u Božjoj blizini i slušati što nam govori. Važno je imati i oči da se vidi i uši da se čuje. I Krist je rekao: *Bdijte i molite, neprijatelj vaš kao ričući lav gleda koga da proždre*. Mnogo je onih koji izaberu širok put, koji vodi u propast. Potrebno je ići onim tijesnim, koji vodi u život, a malo ih je koji ga pronalaze. Potrebne su nam dobre sugestije, savjeti, kao i primjeri onih koji su iskusili snagu Božje milosti i ljubavi. Naš Trojedini Bog velik je i oprostit će nam sve, ali je potrebno pokajati se i boriti protiv svakoga grijeha, dok ih ne pobijedimo. Molimo se moćnom zagovoru svoje Nebeske Majke Marije za naše obitelji!

Ako koji član i odluta, ne uskrađuj mu svoje simpatije i ljubav. Prihvati svog člana takvim kakav jest i stavi ga s ljubavlju u Božje ruke - neka ga On mijenja, a ne ti. Ti samo možeš mijenjati sebe (a kao što svi znamo, ni to nije nimalo lako...).

Životne uloge ili lov na sreću

s. Dominika Anić, ŠSF

Svaki čovjek bira svoje egzistencijalno stajalište ili pogled na život i nitko nas ne može prisiliti da ga mijenjamo ukoliko to nama osobno nema smisla. Unatoč okolnostima ili utjecaju drugih, čovjek je u svakom trenutku slobodan izabrati svoj pogled na život i sve njegove datosti.

U odnosu na naše odabrano egzistencijalno stajalište ili pogled u svim prigodama života, svatko od nas na svoj način *tumači* jednu od *glavnih uloga*. A postoje tri osnovne uloge koje tvore trokut psiholoških igara: Progonitelj, Žrtva i Spasitelj.

Sve tri ove uloge mogu biti i negativne i pozitivne – ovisno o tome kako ih pojedinac izabire igrati. One postaju negativne ako ih pojedinac koristi kako bi manipulirao drugima.

Pozitivne i izgrađujuće uloge

Pozitivna Žrtva: Kada je netko, primjerice, bolestan i traži nekoga da mu pomogne, a pri tom je spreman napraviti nužne promjene, u smislu drugačijih životnih navika korisnih za zdravlje, odustanka od ovisničkog ponašanja... Traži sa željom da pronađe rješenje, ulažući pri tom sav svoj trud i volju za promjenom.

Pozitivan Progonitelj: Tu spada netko tko odlučuje o opravdanim ograničenjima te inzistira na poštivanju tih ograničenja. To je, primjerice, otac u obitelji koji odgaja svoju djecu s autoritetom ispunjenim ljubavlju i razumijevanjem. Iako se to djeci i odgajanicima ne sviđa, i to mogu doživjeti kao da ih se progona, otac zna da iz svoje uloge treba tako postupati i da je to ispravno.

To može biti i onaj tko donosi konstruktivnu presudu vođen jedino željom da pomogne u rastu, a ne nikako da se drugi osjeća *pogrješkom*. Čovjek ne može biti pogrješka, ali ponašanje koje bira može biti na njegovu štetu i nazadovanje. Stoga oni koji su u ulozi voditelja, roditelja ili odgajatelja pozvani su postupati iz pozicije *Pozitivnog Progonitelja*.

Pozitivni Spasitelj: To je onaj tko pomaže bližnjemu da bolje živi, a da se pri tome ne hvali, da to ne čini s idejom da nešto dobije za sebe, nešto zaradi i pri tome ne stvara kod ljudi obavezu zahvalnosti. Dosljedno odgovara na molbu za pomoć usklađujući je sa svojim mogućnostima, kapacitetima i kompetencijama.

Negativne i razarajuće uloge

Negativna Žrtva: Ako je netko bolestan, nesretan, očajan, plače, kuka, pada u beznade..., ali apsolutno nije spreman učiniti korak prema promjeni. Nije spreman ništa mijenjati u svome životu, zatvara se u ulogu Žrtve, i samo se sažalijeva i svima kuka kako je njemu teško i kako su svi oko njega krivi za njegov nesretan život, a pri tome ne čini ništa da bi mu bilo bolje.

U ulozi Žrtve stanje djelujućega ja jest stanje negativno prilagođena Djeteta.

Temeljno obilježje negativne Žrtve je da ne prihvaća odgovornost, uvijek nastoji pronaći nekoga koga će okrivljivati za svoje pogreške i ponašanje koje sam bira. Žrtva manipulira kad nastoji pobuditi osjećaj krivnje kod onih koje doživljava Progoniteljima, jer je odlučila vjerovati da je taj izvor njezine patnje, a potom nastoji aktivirati Spasitelja da joj pomogne. Žrtva nesvjesno stalno traži Progonitelja ili Spasitelja – Progonitelja s kojim će na kraju sklopiti savez, osjećajući se odbačenom ili obezvrijeđenom, ili Spasitelja s kojim će sklopiti savez u uvjerenju da joj je njegova pomoć potrebna da bi ona mislila i djelovala.

Negativni vrhunac doseže se kad Žrtva susretne drugu Žrtvu: tada se natječu tko ima više nesretnosti i krivaca što je to tako.

Žrtva iskorištava taj svoj položaj dodatno ga pojačavajući kako bi, zahvaljujući tome stanju, od drugih iznudila pozornost, priznanje i pomoć. U trajnoj je poziciji iščekivanja i očekivanja te ostaje stalno uvrijeđena jer drugi ne odgovaraju na njezine potrebe i neizražene želje. Žrtva njeguje uvjerenje da su svi i sve protiv nje. Svi njoj nanose nepravdu. Iz uloge Žrtve osoba lako ukliže u ulogu Progonitelja koji sve napada i optužuje.

Negativni Progonitelj: Onaj tko postavlja nerazumna pravila ili brutalno primjenjuje postojeća. Uvijek upire prstom i čeka pogodan trenutak kako bi rekao: „Ulovio sam te!“

Ovu ulogu uzimaju oni koji uglavnom djeluju s pozicije moći, oni koji postavljaju nepotrebno restriktivna pravila ponašanja. Takvi pokazuju svoju moć nastojeći je postići silom, prijetnjom, agresivnošću i nasiljem. Progonitelji po njima uvijek imaju valjan razlog kojim opravdavaju nasilje i kažnjavanje

drugih. Nerijetko se koriste zastrašivanjem i tako stvaraju krug podložnika kojima mogu vladati i iskorištavati ih. Kad postane agresivan, Progonitelj vrijeđa i ranjava druge. Kada se susretnu dva Progonitelja, uzajamno se vrijeđaju te pokreću simetričku eskalaciju, do te mjere da se dovode u opasnost da dođe i do fizičkog nasilja.

Negativni Spasitelj: To su oni koji nude svoju pomoć, a da to nitko od njih nije tražio. I to nude po prevelikoj cijeni, ili se time hvale, ili to čine tako da drugi o njima ovise zbog dužne zahvalnosti. Spasitelj je uloga koja dolazi iz prividnog zaštitničkog dijela nas, koji zapravo ne promiče rast i samostalnost drugoga, nego služi tome da slavi našu *dobrotu*. Primjer za to je netko tko, pod izlikom da im pomaže, drži druge u trajnom stanju ovisnosti. Spasitelj se pravi da nikada nikog ne treba. Brinući se o potrebama drugih, Spasitelj im zapravo pomaže na onim područjima na kojima bi bilo najbolje da se sami snađu. Afektivna *zarada* tih pretjeranih zauzimanja ne ograničava se na zadovoljavanje nutarnje psihološke potrebe za vlastitom *plemenitom* slikom, nego je njezin drugi učinak taj da se trajno osjeća kao da su mu drugi dužni biti zahvalni i davati mu priznanje. Takva ponašanja – često nesvjesna – snažna su *afektivna hrana*. Kroz ulogu Spasitelja osoba gradi fasadu veličine, velikodušnosti i nesebičnosti, često da bi prekrila osjećaj praznine. Postaje ovisna o priznanju i *pljesku*, što joj postaje temeljnim. Nevolja nastaje kad *pljesak* izostane, i zato se Spasitelj svrsrdno trudi zadržati svoju *sliku* sebe kao uspješne, požrtvovne, plemenite i dobre osobe. Ako priznanje izostane, Spasitelj lako upada u *agresivno* beznade i preuzima ulogu Progonitelja.

Svaki čovjek, makar toga i ne bio svjestan, živi svoje dane igrajući uloge kao da se nalazi na kazališnoj pozornici. Samo zahvaljujući svjesnom procesu možemo shvatiti zašto i kada biramo pojedine uloge te razumjeti bolje sebe i ljude s kojima živimo. Važno je da smo svjesni kako svoje ograničavajuće uvjetovanosti možemo pretvoriti u snagu koja nas jača, da sretnije živimo svoje živote u ulogama koje biramo, a iza našeg izbora uvijek stoji naše egzistencijalno stajalište.

Objektivnom novinarstvu je temelj Evandjelje

Novinarstvo je vrlo složeno zvanje pa i zanimanje, jer prvo je potrebno razlučiti – tko je novinar? Ukratko, nije svatko novinar tko napiše jedan članak ili priredi jedan prilog, premda on može imati diplomu novinara.

Često se čuje da postoje neovisni mediji. To je apsurd, jer to ne postoji. Dakle, neovisni medij ne postoji, kao što ne postoji ni neovisni novinar. No, zato postoji objektivni novinar koji radi profesionalno svoj posao u skladu s koncepcijom medija. Novinarstvo se razlikuje od literarnog izričaja, propovijedi, dociranja, dramaturgije...

Evandjelje treba voditi novinara

Temelj su činjenice koje novinar donosi, a onda ih prikazuje široj javnosti. U tom složenom novinarskom poslu ili bolje rečeno zvanju potrebno je široko obrazovanje, jer ponekad u najobičnijem prilogu novinar ima 999 informacija i potrebna mu je još jedna da složiti prilog. Isto tako, kroz vijesti, proširene vijesti, reportaže, izvješća, komentare, novinar mora razlučiti objektivno i što prenijeti, zapravo u interesu javnosti... I sve to prenijeti široj javnosti.

Katolički novinar mora poznavati crkvenu terminologiju, ne koristiti previše epiteta, nego jasno prenijeti poruku, dakle biti sporna između visokoteološke misli i šire javnosti. U novinarstvu nema magije i naklapanja. Činjenice su polazište. Tako politički novinar ne može proizvoditi politikanstvo, niti katolički propovijedati. Drugi temeljni postulat za novinara je novinarska etika, tu su pravila jasna, e koliko ih je tko usvojio i prakticira ih, to je nešto drugo. Nažalost, ponekad novinari unište ljudske živote ne držeći se osnovnih novinarskih postulata. Nisu novinari proroci. Postoji u etici kategorički imperativ, ili riječi iz Matejeva evandjelja – ne čini

drugome što ne želiš da se tebi učini.

Na taj način bi trebao svaki novinar pristupati temi, a posebno kod vjerskih tema, donositi istinu, ma kakva ona bila, ali ne upirati prstom u osobu. Može se gledati i s druge strane, ako novinar smatra da je netko pogriješio, ne treba prozivati osobu, nego pogrešku. Ako je netko i pogriješio, on će shvatiti. Nije na novinarima da budu sudci osobe, nego čina. S druge strane, treba mu staviti protutežu onoga što je dobro i to istaknuti u skladu s vjerskim postulatima i crkvenim naukom.

Vađenje iz konteksta i to površno

Kad je u pitanju katoličko novinarstvo, najlakše ga je definirati kroz srž kršćanske vjere, a to je muka, smrt i uskrsnuće. Nigdje evanđelisti ne plaču, ne kukaju, ne dijele kojekakve epitete, nego donose činjenice. To je putokaz katoličkog novinarstva, a i srž vjere. Novinari su često u medijima skloni vađenju iz konteksta, pa zatim citiranjima i propovijedanjima, dijeljenjem lekcija, dociranjima - a to nije novinarstvo. Od tog se treba što više suzdržati. Evandjelje se ne može nekome nasilno nametnuti, nego ga treba nastojati živjeti u skladu sa svojim mogućnostima, poštujući novinarsku struku, i autentično prenositi. Vjerske teme se često površno obrađuju u svjetovnim medijima, a to je problem i u kleru koji se zadovoljava površnim informacijama, a puk ga slijedi. Medij nije samo sredstvo informiranja, nego i formiranja. Osobno, više puta sam naišao na primjere u raspravi sa svećenicima ili vjernicima laicima bliskim Crkvi koji kritiziraju katoličke medije. Na upit, što si pročitao? Što si napisao? Ostanu zatečeni. Istinoljubivo novinarstvo je kruh za sedam kora, zato je novinarstvo poziv i život. Znanje je važno, ali Božji dar i talenti za novinara ništa manje

Vlado Čutura, novinar Glasa Koncila, rođen je 1960. u Tribistovu pored Posušja, čovjek s 19 različitih dijagnoza, među kojima je i tumor na mozgu.

„Ja to jednostavno prihvaćam, puno je lakše živjeti kada se prihvati križ, čemu kukanje... S križem se treba suočiti. Muka, smrt, uskrsnuće - to je život! Malo me skrpuju i idem dalje. Ne tražim čudo za se, nego samo da mi Bog dadne snage da mogu nositi svoj križ”, govori Vlado.

Pokretač je i urednik više glasila, pisac, pjesnik, crkveno i društveno angažirani vjernik laik, autor i suautor više knjiga među kojima molitvenika za bolesnike “Kroz Tvoj dodir – duhovni pratitelj”, priredio je knjigu “Lijepo je biti svećenik”. Autor je knjige “Braniteljsko zajedništvo: putokaz hrvatskoga dostojanstva”.

Suradnik je HTV-a, pokretač i urednik emisije za djecu Škola ispod plašta na Radiju Marija, suradnik je Radija Mir Međugorje.

Dobitnik je nagrade za životno djelo Hrvatskoga društva katoličkih novinara.

nisu važni. Ponekad se znadem našaliti i reći mlađim kolegama što sam naučio od mons. Ivana Miklenića: „Činjenice, a nemoj začipati rupu Duhom Svetim.“

Katolički novinar ne smije ostati nedorečen, nego poštivati Crkvu i pomagati kroz medije u pastoralnom djelovanju. Učio sam novinarstvo od pokojnog Živka Kustića, prve žene u katoličkom novinarstvu Smiljane Rendić koja mi je znala reći: „Prije će mi se ruka osušiti nego da nešto napišem protiv Katoličke Crkve i hrvatskoga naroda“, još sam dodao za svoje geslo „i jezik usahnuti“. „No, unutar mogu o svemu raspravljati kritički i argumentirano“, znala je reći Smiljana Rendić koja je bila *zlatno pero* katoličkog novinarstva.

Evandjelje nije ideologija

Evandjelje u medijima je uvijek izazovna tema za svakoga novinara jer to nije ideologija, nego život. Evandjelje nije ideologija, nije satkano od citata i mudrih pismoznana, nego je život. Bogatstvo Biblije je ljudska svakidašnjica, jer nema ni danas ništa što se ne može naći u Bibliji. To je realno suočavanje sa životom. To je istina i time se treba voditi, ne samo novinar, nego svaki poziv, svaki čovjek, svaka osoba. Tu je pokazana

ona ljudska dimenzija u kojoj se Bog očuvječio da bi pokazao kako je stvorio svakog čovjeka na svoju sliku i priliku i dao mu slobodu. Ljubi čovjeka i vjeruj Bogu! Tu valja napraviti razliku u kojoj je Isus došao raskinuti okove magije, tame, iluzija i drugih primjesa koji čovjeka opterećuju. Naglasak mu je ljubav. Što se god radi da bude iz ljubavi prema Bogu i čovjeku, e onda je novinarstvo istinoljubivo, motivirajuće i pravedno.

Puno je biblijskih primjera, prispodoba, putokaza života svetaca sa svojim iskustvom Evandjelja. Opasno je citirati ih ako ih se ne primjeni na život.

Primjerice, koliko se svetaca služilo internetom, koliko je znalo u kojem pravcu vozi koji tramvaj, koliko ih je imalo TV prijavnike? Ali, oni su odgovarali svome vremenu, naviještali su na svoj način u svome vremenu, od pisanja na pergameni, propovijedanja, slanja svojih učenika među Saracene i slično. Ne treba bježati od tehnike i tehnologije, ona služi čovjeku da pošalje evanđeosku poruku. Sve platforme koje su dostupne suvremenom čovjeku, podloga su i katoličkim medijima i Crkva ih prihvaća i otvorena im je. Evandjelje je sadržaj, a ostalo su samo sredstva koja komunikacijom dolaze do ljudskog srca.

Što je bilo prije: vjenčanje ili svatovi?

Zoran Kolobara, OFS

Oženiti se ili udati u Hercegovini, istinski je društveni fenomen. Od tog događaja razvila se prava mala industrija koja od Uskrsa pa u zadnje vrijeme sve do Božića, ne staje. Da me starija braća i sestre ne bi odmah na početku kritizirali zbog nerazlikovanja pojmova, moram naglasiti da pod 'svatovi' koristim žargonski izraz za cjelodnevni kulturno-zabavni program koji se organizira povodom sklapanja crkvenog braka između muškarca i žene, a koji također uključuje povodane.

Već dugo sam nepomiren sa *stanjem na terenu* kada su u pitanju svatovi. Ne mogu ni reći da sam protiv nečega ili da bih nešto dokinuo, uglavnom su to lijepe i uvriježene tradicije kako bi taj dan dobio na većem značenju. No, teško mi se otrgnuti dojmu da je puno toga proceduralno i dok mladenci (posebno cure) misle da su njihova vjenčanja posebija od drugih, da je bilo ljepše nego kod nekoga drugoga, razlika se u većini slučajeva svede u *pet deka*. U cijelom folkloru mi najteže od toga pada da je sakrament braka potpuno u drugom planu. Ne mogu i ne želim nikoga kriviti jer nije svakom isto dano, netko će vrijednost tog dana spoznati nakon 20 godina. Netko možda nikad.

Bio sam u svatovima kod rođaka-prijatelja u

Rami tik pred Veliku Gospu. Grad je baš živio, smještaji krcati, kafići puni, obale jezera prošarane kupačima, a tko god ima dodirne točke s ljudima iz Rame – onda ne moram dodatno naglašavati domaćinstvo i ljubaznost. Iz Mostara smo krenuli dosta rano, vjenčanje je bilo u 17 sati. Dok sjedimo u crkvi tijekom vjenčanja, čujem mrmljanje svoje stare ekipe koja nije baš bliska s crkvom ni nedjeljom. Kao blagom crkvenom autoritetu u njihovim očima, obraća mi se prijatelj i govori: *Po meni, ovo nema smisla. Cijeli dan jedemo i pijemo, podrigujemo i štucamo u crkvi. Zar ne bi bilo bolje da je bilo prvo vjenčanje, pa kasnije fešta?*

Nisam mu mogao ništa pametno odgovoriti jer mislim da je sam sebi, možda i nesvjesno, dao odličan odgovor. Zašto ne?

Dan 'svatova' može početi vjenčanjem

Mišljenja sam da smo svi negdje pali pod utjecaj tradicije i običaja koji nalažu kako bi što trebalo raditi tih dana. Naravno, ne očekujem da će se išta revolucionarno promijeniti, ali možda da bude na promišljanje nama katolicima koji znamo zašto smo katolici. Da, dan 'svatova' može početi vjenčanjem i vjerujem da bi se tako svi puno više fokusirali na ono što je stvarno bitno.

Vjerujem da će mi moji Mostarci koji me poznaju zamjeriti dozu licemjersva pa reći da Ivanini i moji 'svatovi' prije šest godina nisu počeli baš vjenčanjem, no prošlo je dovoljno vjenčanja i derneka od tada da bih se uvjerio kako je, u praksi, sakrament braka u podređenom položaju u odnosu na ostale događaje i ceremonije tog dana.

Mislim da bi se stavljanjem vjenčanja na prvo mjesto tog dana dalo puno više na važnosti i ozbiljnosti sakramenta. Vjerujem da svi pred svojim očima imate pripite mladiće koji sjede u kafićima pored crkve dok traje vjenčanje, cure u visokim štiklama i kratkim haljinama jer je nepraktično presvlačiti se u pola programa samo zato da bi u crkvi izgledale kako doliči. Svećenici bi također mogli puno više dobiti na doživljaju kroz susret s mladencima jer bi im mogli sugerirati da animiraju obitelj ili prijatelje za čitanja, ministriranje, pjevanja ili odijevanje.

Znam da nije ni lako ići protiv običaja, znam da nije lako ne udovoljiti mami, tati, tetki, babi koji očekuju da će sve biti kao i kod *normalnih ljudi* i reći da ne treba izmišljati toplu vodu, no mislim da je vrijedno da mi koji znamo da smo pozvani na drugačiji život probamo promijeniti nametnute narative. Ili još gore, lovimo i stalno smo u međukoraku za onim što je nama nametnuto.

Magdalena Vukoja, OFS

Ps 40, 6- 12

Čudesa mnoga tvoriš, o Jahve, Bože moj,
i namisli čudesne – ravna ti nema!
Kazivat' ih i objavljivati želim,
al' odveć ih je da bi se nabrojiti mogli.

Nisu ti mile ni žrtve ni prinosi,
nego si mi uši otvorio:
paljenice ni okajnice ne tražiš.

Tada rekoh: „Evo dolazim!
U svitku knjige piše za mene:
Milje mi je, Bože moj, vršiti volju tvoju,
Zakon tvoj duboko u srcu ja nosim.“

Tvoju ću pravdu naviještati u velikom zboru,
i usta svojih zatvoriti neću,
o Jahve, sve ti je znano.

Tvoju pravdu neću kriti u srcu,
kazivat ću vjernost tvoju i tvoj spas.
Tajiti neću dobrote tvoje,
ni tvoje vjernosti velikoj skupštini.

A ti, o Jahve, milosrđa mi svog ne krati,
dobrota tvoja i vjernost neka me svagda čuvaju.

Govori, Gospodine,
sluga sam sitan,
izgara mi duša
za Voljom Tvojom...

Želim moliti,
sebe koriti,
želim ti hvale pjevati...

Slomim se često
pred navalom vjetrova,
slomim i šutim...

Slome mi se krila...
Slome mi krila...

Govori, Gospodine,
u ovoj tišini,
Govori, Gospodine,
u svojoj milini...
Uzletjeti mi je
potrebno...
Tebi,
bar malo bliže,
Tebi...

I volim te silno.
I darujem ti sve.
I ljubim bez kraja...

Još sam na moru, ali blizu druge obale

Božica Lončar, OFS

Fra Ferdo, prije svega hvala Vam na izdvojenom vremenu za naše čitatelje i ovaj razgovor kojem je povod Vaš jubilej. Naime, 4. kolovoza ove godine proslavili ste 60 godina misništva. Čestitamo na toj velikoj obljetnici, dijamantnom jubileju, i neka Gospodin bude nagrada za sve što ste činili. Kako biste danas, s vremenskim odmakom od 60 godina, opisali što je to i tko je to fratar?

Za mene fratar znači jedan veliki pojam, to je čovjek koji se odriče svega onoga najvažnijega, odriče se svoje uže obitelji i prihvaća cijeli svijet za obitelj, tako sve naziva braćom. Riječ fratar je latinska riječ, što znači brat, a sv. Franjo upravo je sve ljude nazivao braćom. Zbog toga je, za moje shvaćanje, fratar uzvišen pojam. Kod nas u Hercegovini jedino je fratar bio, možemo to tako reći, i duhovni otac i odgojitelj i svećenik i ispovjednik i konačno (uz osmijeh) kao član obitelji, svake obitelji. Za me kao dijete, na neki način nedokučivo, veliko. U svojim ranim godinama, dok sam bio ministrant, o tome sam razmišljao i pitao se mogu li ja to biti. A onda bi i drugi znali reći: *I ti ćeš biti jednon pratar*. Znao sam kao dijete, slušajući fratra kako navješćuje s oltara, i ja navješćivati momke i cure te su mi govorili: *Sigurno ćeš biti fratar* (smije se fra Ferdo).

Možete li nam reći nekoliko rečenica o svojem djetinjstvu, obitelji i životu do ulaska u Franjevački red? Kako i kada se javlja poziv da pođete u fratre?

Rođen sam u Vitini, u velikoj obitelji, osmo dijete od dvanaestero. Živjeli smo u ratno i poslijeratno vrijeme. Otac se zvao Franjo i majka Stana, r. Čuvalo iz Proboja. Otac je radio u rudniku u širokom Brijegu dok smo

bili djeca. Trenutno nas je ostalo troje živih. Ah, živjelo se teško, nije se ni imalo puno, rat oduzeo sve pa smo kao djeca radili i teške poslove, one koje bi trebali raditi odrasli. To mi nije žao, danas beremo plodove toga rada. Majka nas je odgajala u strogosti i stezi. Svaku večer molila se zajednička obiteljska molitva. Svi bismo zatim išli spavati *pod jednu gunjinu*, a prije tog pred križem bi kleknuli i izmolili pet Očenaša. To je bilo pravilo i svi smo to poštovali. Jednom smo bili neposlušni, a mater nam je za kaznu odbila večeru. Odgajani smo u pravom kršćanskom duhu. Iz kuće se najviše ponese za cijeli život i ja sam puno toga ponio. Tko je red naučio obdržavati, taj će ga držati i ovdje. Dok smo

jednom radili u polju, sestra mi je donijela vijest da ako hoću ići u fratre da se prijavim i napravim molbu fratru. To mi je bilo jako drago, mada sam to prihvatio s jednom dozom straha i nesigurnosti, a opet u srcu bi mi bilo žao da ne odem. Možda je na moj poziv utjecao i *dedo*, fra Bonifacije Majić (jedan od 66 ubijenih hercegovačkih franjevac). Godišnje bi jednom dolazio kod nas, mi bi se okupili oko njega, k'o djeca. Kad je dolazio zadnji put, predvidio je ono što se nažalost dogodilo. Imao sam još jednog rođaka fratra, to je bio Leonard Međugorac, međutim, kao mladomisnik poginuo je u Americi u prometnoj nesreći. Tako, *otiđem* ja u Mostar sa zamolbom i prijavljujem se. Molbi je bilo 120, a 12 je ukupno primljeno. Neki koji nisu tu bili primljeni otišli su u Dalmaciju, Hercegovci su bili naselili i dalmatinska sjemeništa. Tad sam bio dijete, nakon 4. razreda osnovne škole otišao sam u sjemenište, zatim se školovao u Splitu i Visokom, a novicijat je bio u Kraljevoj Sutjesci. Nakon toga otišao sam dvije godine u vojsku jer je vojni rok bio obvezan, u Sombor i Mitrovicu. Nakon vojske završio sam Teologiju u Sarajevu i zaredio se u Širokom Brijegu, 2. kolovoza 1964. godine.

Možete li nam više kazati o Vašem djelovanju kao franjevca u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji, a osobito o formacijskoj službi odgojitelja novaka na Humcu (1985. - 1988.), koja je jedna od zahtjevnijih i odgovornijih službi u Franjevačkoj zajednici, kao i o službi definitora u Upravi provincije (1980. do 1988.)? Jeste li možda radili i s trećarima?

Prva moja župa bila je Čapljina, tu sam bio neke dvije godine. Potom odlazim u Kočerin na godinu dana i Posušje, gdje služim pet godina. Nakon Posušja, dolazim u Šujicu i tu služim osam godina kao župnik. Nakon Šuice, raspoređen sam u Ljuti Dolac gdje sam bio sedam godina. Gdje sam god služio, radio sam s trećarima. Imali smo mjesečne sastanke, a obrađivali smo teme o sv. Franji i o prilikama u Crkvi. Gdje sam djelovao, sve sam bilježio i ostalo je zapisano. Fra Kamilo je bio glavni u cijeloj provinciji za trećare, dolazio bi jednom godišnje. I moja majka i baka bile su trećarice, i pokopane su s pa-

sićem. Iz Ljutog Doca *odredilo me* da budem na Humcu meštar novaka. To me malo iznenadilo, nisam se smatrao spremnim za to. O sebi sam uvijek razmišljao kao o seoskom župniku. Ipak, s malim negodovanjem poslušao sam to i prihvatio. Naslijedio sam fra Ivana Dugandžića koji je na toj službi bio jako spreman, odgovoran i odgajan. Ali kao i na svakoj službi, činio sam ono što sam mogao i znao, a mislim da nisam ipak pogriješio i da sam učio ono što se dalo. Odgojio sam dva provincijala, sadašnjeg fra Jozu Grbeša i bivšeg fra Ivana Sesara. Svi današnji župnici su bili *moji poleni* (smije se). Danas mi je drago kad mi kažu: *Kako si meštre?* Još uvijek osjećaju da sam nekad bio meštar. Tu sam bio četiri godine. Nakon toga Blagaj nepunu godinu dana, a onda su me rasporedili za Rasno. U upravi Provincije bio sam osam godina. Tu sam službu nastojao izbjeći (smije se). Bio sam s fra Jozom Pejićem i fra Perom (op. a. fra Petar Krasić). Što se moglo učiniti činili smo, vršili svoju službu. Provincija nije gubila ništa, sačuvali smo tijekom redovnog vođenja Crkve. 1988. *sišli smo svi sa službe*. Kada sam ovdje na Humac došao sebi sam napisao: *Bože, dok god nekome koristim, podrži me. Čim prestanem biti koristan drugima, uzmi me.*

Poznato je da ste, dok ste bili župnikom u Šuici, završili u zatvoru i to dva puta. Možete li nam svjedočiti o periodu u toj župi kao i vezanim događajima?

Tu jesam doživio malo neobično iskustvo s vlastima. Na kapiji se nalazio grb, hrvatski i franjevački. Rekli su mi bili da ga skinem jer su tad rekli kako je to *protunarodno*, protiv države. Ja nisam htio i tad sam im rekao: *Ja sam došao graditi, a ne rušiti (razgraditi)*. Nagonili su me, no od toga nije bilo ništa i onda su me odveli u zatvor mjesec dana. A nakon mjesec dana od povratka, opet došao poziv da idem na mjesec dana. Prvi put sam se vratio na Krista Kralja, a onda sam bio otišao nakon Božića. Upravo sam bio najavio blagoslov kuća. No kako su mi rekli da opet moram u zatvor, sve sam završio za tri dana. I tako sam otišao u Mostar, u *Čelovinu*. A tu je bilo svašta. K'o zatvor. Tu je bilo svakakve vrste zatvorenika, i krivih i dobrih, svega. Ali

išli smo svaki dan na posao, na rad. Dok smo kopali neke rovove, jedan Nevesinjac, kako su mi tada rekli, ubacio je kramp u rov u kojem sam ja bio. Pogodio me u glavu. Izvukao me Cigo, Rifart, prostro svoj kaput, legao me i bio kod mene dok sam se osvijestio. Kaže: *Volio bih, velečasni, da je mene ubilo, nego da je tebe 'vako potrefilo*. Bio je jako dobar. Zanimljivo je kad sam došao nakon zatvora, a bio je velik snijeg u Šuici. Doveo me jedan župljanin, a posebno me se dojmilo da je cijela župa izašla i napravila špalir kako bi me dočekali. Kad me doveo, trebao sam imati misu, ali nisam mogao, što od hladnoće (i jezik mi se smrzao!), što od cijelog tog događaja. No, bilo mi je drago što je svijet ostao vjeran Crkvi i fratri u kršćanskom duhu.

Imali ste i težu ozljedu dok ste služili u župi Rasno? Kako se danas sjećate tih događaja, jesu li ostavile trag u Vašem životu?

Zbilo se to 1989. godine, u mojoj prvoj godini djelovanja. Imali smo jednog župljanina koji je bio šizofrenik, a imao je neke lude ideje o Tuđmanu i tadašnjem državnom ustroju. Tražio je od mene neku vrstu pomoći, odnosno zagovora. Sutradan je došao i rekao kako će biti krvi. Kasnije je otišao na Brijeg i kupio nož. Bio sam u nekom poslu, on je došao i rekao kako bi platio misu. Ostavio sam posao i pošao otvoriti vrata ureda da pimim misu. No on je, kako mi je ostao iza leđa, nožem pošao na mene i *stao tući*.

Nož je čak izašao kod grla. Tu je bilo puno krvi, borili smo se jedno pola sata (blagi osmijeh). Kad je htio nožem u stomak, uspio sam uzmaknuti, a on se poskliznuo jer je već bilo jako puno krvi. Četiri litra krvi sam tada izgubio. Onda me je izgurao vani i tu smo se opet borili te sam mu nekako uspio izbiti nož i oteti mu ga. Nakon što me izranio, ostao sam pri svijesti, zaključao kuću i takav krvav otišao do susjeda da me odvede na Brijeg doktoru, a potom me jedan milicioner s Brijega bolničkim auto odvezao u Mostar. Tu prvu večer ležao sam na hodniku i bilo je neizvjesno hoću li preživjeti, iako sam cijelo vrijeme bio pri svijesti. Ujutro se skupili svi liječnici i pitali me hoću li primati krv, no ja nisam htio jer je zbog nekih bolesti bilo rizično primati krv u tom periodu. Onda sam tražio da me puste kući te me Mićo Pinjuh iz Mostara odvezao na Brijeg. Tu sam proveo nekoliko dana. Došao je i biskup Žanić da me obiđe, a i da ima misu u Rasnu i da bi, po pravilu, udario interdiktom (mjesni interdikt - popravna kazna podijeljena nekom mjestu od strane Crkve sa zabranom svih crkvenih dužnosti) jer je prolivena krv svećenika. Do bar dio fratara se i bojao ići u Rasno jer je taj i dalje prijetio da će nauditi onima koji dođu. No, rekao sam biskupu da to ne čini i ja sam, nakon par dana, otišao u zavojima u Rasno i tamo proživio još 11 godina. Ja, crni pratar, crni mačak i crni *ćuko*. Lijepo je to župa sve shvatila, među župljanima je to pozitivno odjeknulo.

Je li to iskustvo utjecalo na Vaš pastoralni rad?

Ne! Nikad to na mene nije utjecalo negativno. Svi su mislili da ću možda nastradati psihički, međutim, nikad ništa od toga nisam osjetio. Godinu dana nakon toga događaja moj napadač mi je rekao da sam bio jači od njega, da me je htio zaklat' (smješka se). Tada je došao tražiti oprost, a ja sam ga zagrlio i to mi je bio najljepši dan. Rekao sam mu da je i Papa svome atentatoru oprostio i ja njemu opraštam, ali bude li još ikoga napao da ću ga ja srediti (smije se). Nastavio je dolaziti svake nedjelje na misu, mada su ostali bili na oprezu s njim, ja sam nastavio normalno, sjedao bih ga i u auto. On je nekako uvijek htio ostati povezan sa mnom.

Majci sam mu vodio sprovod. Njega je bilo malo sram zbog svega toga. Stajao je iza mene pa sam se šalio da stane uza me, a ne iza mene (smijeh). Nakon svega toga, dakle, on me primao vrlo uljudno i lijepo. Čovjek je bio bolesnik i takvog sam ga i smatrao, što se tu može. Žao mi je što mu nisam otišao na sprovod, nisam znao da je umro 2022.

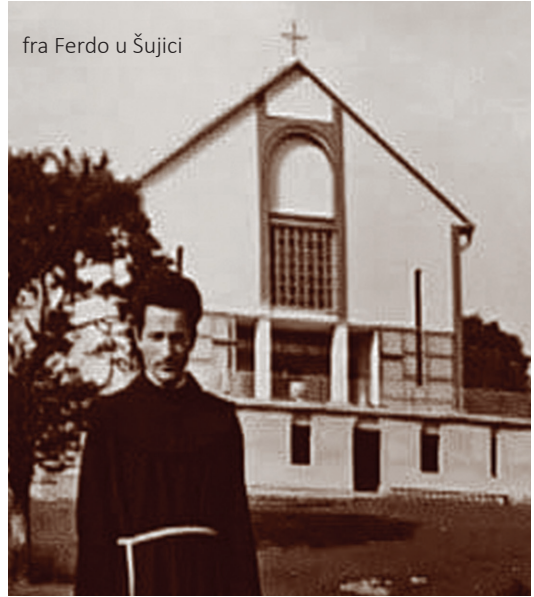
Imate li neke osobite pobožnosti?

O, ja sam Marijin. Mariju sam uvijek volio, ona mi je uvijek bila pomoćnica, a i čuvala me kroz cijelo ovo vrijeme. Tu je i sv. Ante. U Šuici je župa sv. Ante, njemu sam se puno utjecao. I čini mi se što sam god molio, Bog me uslišavao. I dan-danas je tako. To me i drži kao svećenika. Preporučio bih svakom svećeniku da mora biti redovan u vršenju svojih dužnosti i savjestan. Pored toga što se god može učiniti, hvala Bogu. Život je lijep, a posebno fratarski život. Isplati se biti dobar i revan fratar. Franjo nas je upravo nazvao braćom, a brat biti svakomu to je uvijek najljepše. A mladima bih preporučio da se ne treba bojati života. Ako koga Bog pozove i u svoju službu, neka se odazove jer neće se nikada pokajati onaj koji poslušava glas Božji. U ispovijedi se može puno više učiniti nego u svim propovijedima i drugom životu. To je osobni kontakt s Bogom preko svećenika, zato ne bježim od ispovjedi. Dolazio sam na Brijeg za devetnicu i Gospojinu za ispovijed, i znao bih po 11 sati ispovijedati oduška. Bez odmora. I ovdje isto tako za svetkovinu sv. Ante. Eh, kad Bog hoće nešto, ni čovjek ne može pomrsiti Božje planove.

Danas svoje dane provodite u samostanu na Humcu. Kažu da ste neumoran, radišan, da svaku večer ispovijedate i da Vas nazivaju i hiperaktivnim fratrom. Što biste poručili vjernicima svih životnih dobi, a osobito mladim ljudima?

Nakon Rasna, 2000. godine došao sam na Humac i tu sam evo do današnjega dana. Kao svećenik uvijek sam imao iste ideale: služiti ljudima, a čovjek koji se odluči za to neka dadne sve što može za tu službu. Kad sam slavio Dijamantnu misu za Devetnicu Gospi, pitali su me gdje mi je bio najljepše. Rekao sam: „Ondje gdje sam mogao najviše

fra Ferdo u Šuici

koristiti drugima.” Jer kažu fratar ne bi trebao tražiti gdje mu je lijepo, nego ići i činiti život ljepšim drugima. To sam i doživio u svom svećeničkom životu. Koliko sam mogao, tu sam djelovao i radio i bio ljudima i braći na raspolaganju. Mislim da nije prošla niti jedna večer u ovih zadnjih 20 godina da nisam bio u ispovjedaonici. Inače ustajem rano, prije 4,30. Završim sve svoje molitve i krunice. Pitaju me zašto tako rano, a ja kažem da mogu sve svoje srediti i završiti. Još kosim travu. Već preko 15 godina režem i svu lozu ovdje. Ove godine, doduše, nisam, ali jesam plio. Kako sam rekao za Dijamantnu misu, došao sam do druge obale, do vječnosti, Bog me nije uzeo iz lađe, još sam na moru, ali blizu obale. Svaki dan barem dva sata odradim nešto i to mi jako dobro dođe. Rad je potreban, ali umjeren i razborit. Što god radiš, radi razborito i pazi na svršetak. Neki kažu da sam znao biti strog, ali pravedan. Međutim, najstroži sam bio prema sebi. A onda i prema drugima, nastojao sam upozoriti na neke stvari, nekad i malo strože, kako bi prihvatili. Želio sam biti pravedan, a onda i strog. Život je lijep, ali ga treba iskoristiti, ako ne znamo, prođe uludo. Mi smo redovnici, treba i sebe i ljude izgrađivati u duhu. Uvijek mi je bitan bio taj pastoralni rad. Prvi cilj uvijek je izgraditi čovjeka, sve drugo je sporedno. Još radimi radit ću dok me Bog ne pozove na vječni odmor.

Pastoralni rad u Mostaru za vrijeme rata

1991. – 1995. godine (III.)

fra Dane Karačić, OFM

Pred početak i tijekom rata 1991. – 1995. u Mostaru i prigradskim naseljima bile su samo dvije župe: stara Franjevačka župa sv. Petra i Pavla i Katedrala. Područje je to koje je obuhvaćalo cijeli grad Mostar i sva prigradska naselja: Cim, Iliće, Miljkoviće, Rodoč i Jasenicu. Vihovići su također prigradsko naselje, ali su vezani uz sami grad, pa ih možemo svrstati u dio grada.

Veliki je to prostor i na desetine tisuća vjernika katolika, kojima je bila potrebna duhovna skrb i pastoralna briga za vjerski i sakramentalni život.

Rat je u tome razdoblju nesmiljenom žestinom pogodio cijelo područje Mostara i okolice. Rijetko koji grad u Bosni i Hercegovini je pretrpio tolika i takva razaranja. Sve što je vrijedilo bilo je srušeno ili teško oštećeno. Nisu, naravno, bila pošteđena ni crkvena zdanja. Franjevačka crkva bila je spaljena, a Katedrala i Biskupski dvor oštećeni do neprepoznatljivosti.

U prigradskim naseljima i nije bilo većih crkvenih objekata, osim područne crkve u Jasenici i crkvice u Miljkovićima. Ostali objekti su bili: grobljanske kapelice i jedna dvorana (više učionica) u Rodoču. I ovako skromna crkvena zdanja u mostarskim prigradskim naseljima nisu prošla bez velikih ratnih razaranja.

Cim

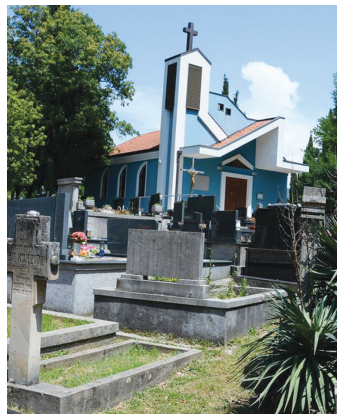
Veliko prigradsko naselje Cim imao je samo malu kapelicu u groblju Smrčenjaci, u kojemu su ukopnici, uz Cim, i mještani Vihovića, a dobrim dijelom i Bijelog Brijega i Ilića. I ta mala kapelica u groblju Smrčenjaci bila je oštećena. Popravili smo što se dalo popraviti, i u njoj smo slavili svete mise nedjeljom i blagdanima, a kad su prilike dopustile i svaki dan. Također u toj kapelici - koliko se dalo - održavali smo i redoviti vjeronauk. Volja i entuzijazam pastoralnih djelatnika, uza sve opasnosti, bili su na vrlo visokoj razini, a uvjeti nikakvi. Prilagođavali smo se *secundum loca et tempora* (prema mjestima i vremenima).

Ilići

Kao što sam napomenuo, Ilići su pripadali groblju Smrčenjaci, a Vrelo Radobolje (dio Ilića) imalo je svoje groblje, Kolenje, ali je bilo na brežuljku iznad sela, pa prema tome za veća okupljanja naroda u ratnim uvjetima bijaše vrlo rizično. Na samom vrelo Radobolje bila je jedna posve mala kape-

Cim/Ilići

Groblje Smrčenjaci

Rodoč

lica na čast Rođenja BDM. U njoj se sveta misa slavila samo na Malu Gospu. Nju smo malo uredili, jer je bila dosta zapuštena i tu slavili svetu nedjeljnu misu. Puk je, naravno, bio ispred kapelice. Nešto kasnije dobili smo jedan dosta prostrani šator, kojega smo postavili usred sela i u njemu slavili svete mise nedjeljom i blagdanima.

Miljkovići

Njihova je crkva bila oštećena, ali nije srušena. Kad su ratne prilike dopustile, redovito smo u njoj obavljali sve pastoralne djelatnosti.

Rodoč

Rodoč je zajedno s Kolonijom (državne stambene zgrade) imao blizu tisuću obitelji. Rodočani su malo podalje od glavne ceste izgradili jedan crkveni prostor, u kojemu se održavao vjeronauk i nedjeljne svete mise. Taj prostor, po slobodnoj procjeni, mogao je primiti nešto preko stotinu duša (za skoro 1000 obitelji).

I taj skućeni, za Rodoč ni približno zadovoljavajući prostor, u ratu je teško stradao. Od tadašnje uprave u Rodoču dobili smo na raspolaganje, u kompleksu velikoga poduzeća Soko, jednu prostoriju. Bila je to dvorana za sastanke, s tapeciranim stolicama i lijepo uređena, ali premala za toliki broj žitelja Rodoča. Nakon što je naša Provincija osnovala svoju tiskaru u Rodoču, jednu njezinu dvoranu dobili smo na raspolaganje za sve pastoralne potrebe Rodoča i njegovih žitelja. U njoj se ostalo i pastoralno

djelovalo dok nije izgrađena nova, lijepa i prostrana crkva.

Jasenica

Jasenica je najjužnije naselje mostarske župe. Neposredno prije rata sagradili su modernu (prema nekim mišljenjima i previše modernu) crkvu. Jasenica je najteže stradala u ratu. Mnoge su obiteljske kuće spaljene, a brojni žitelji zarobljeni (kao i iz susjednog Rodoča). Stradala je i crkva. Teško, ali nije spaljena ni srušena. Zakrpali smo što se dalo i nanovo iznutra obojili, pa je pristojno izgledala.

Posebni problem ova dva sela (Rodoča i Jesenice) što se do njih nije moglo doći najbližim i prirodnim putom kroz Mahalu, već smo morali ići oko preko Varde i makadamskim putom se spuštati u ova dva naselja. Udaljenost, loša cesta i neprikladni automobili pravili su nam velike probleme. Naš vozni park u mostarskoj župi bio je skoro pa nikakav. Svaki put bilo nam je na umu hoće li se koji automobil usput pokvariti, a bilo je i toga. Onda, ajme majko. Snalazi se kako znaš. A granate uvijek prijete. Ali drugoga načina nije bilo. Uza sve opasnosti i nedaće vjerni puk je dobro pohađao svete mise. Pružali smo što smo mogli, ponekad i preko vlastitih mogućnosti. Takva su bila vremena – ratna. Ne ponovila se!

Primjer franjevačke duhovnosti

fra Dane Karačić, OFM

*Blago svakome koji se Jahve boji,
koji njegovim hodi stazama!
Plod ruku svojih ti ćeš uživati,
blago tebi, dobro će ti biti.
Žena će ti biti kao plodna loza
u odajama tvoje kuće;
Sinovi tvoji kao mladice masline
oko stola tvogega.
Eto, tako će biti blagoslovljen čovjek
koji se Jahve boji.
Blagoslovio te Jahve sa Siona,
uživao sreću Jeruzalema
sve dane života svog!
Vidio djecu svojih sinova,
mir nad Izraelom! (Ps 128)*

Psalmi su nenadmašne molitvene pjesme iz Svetoga pisma Staroga zavjeta. U njima se prvenstveno slavi Bog zbog njegovih veličanstvenih djela koja je učinio stvarivši zemlju i cijeli svemir. Zahvaljuje se Bogu za sva dobra koja je podario svijetu i kao kruni svega stvorenoga – čovjeku. Veliča se Boga zbog prirodnih ljepota. Traži se Božja pomoć u svim životnim poteškoćama. Moli se za njegovo smilovanje i milosrđe nakon grijeha koje su počinili pojedinci i cijeloga narod. Posebno se u psalmima izražava sreća i naviješta blagoslov onima koji se boje i pouzdaju u Gospodina i *hode njegovim stazama*.

Psalam 128., čini mi se, veoma zorno prikazuje život obitelji Kate Kraljević ud. Ivana iz Mokroga, majke osmero djece, franjevačke trećarice i žene koja je unatoč svim životnim nedaćama doživjela duboku starost *hodeći njegovim stazama*.

Poštovani čitatelji, kad dovršim ovaj prilog o pokojnoj Kati, pozivam vas da ponovno pročitate 128. psalam i vjerujem da ćete se složiti s mojom prosudbom.

Kata je rođena na Čerigaju 1926. godina. Roditelji su joj Mate Pinjuh i Mara r. Jelić. Djetinjstvo i mladenaštvo provodila je poput sve djece i mladih u našim selima. U cvijetu mladosti zatekao ju je II. svjetski rat u kojemu je kao hrvatski vojnik kod Pakraca ubijen njezin brat Bože. Za grob mu se ne zna.

S radošću govorila o Trećem redu sv. Franje
Vrlo rano stupila je najprije u Društvo sv. Ante, kojemu je na čelu bio fra Žarko Pehar, a vjerojatno je 1944. stupila u Treći red sv. Franje, položivši obećanja i primivši franjevački pasić na kojemu je bilo pet zavezanih čvorova, kao spomen na pet Isusovih rana koje je sv. Franjo primio na La Verni. Pasić je bio prepoznatljivi znamen svih trećara toga vremena. Oni bi sami kod kuće ispleli svoje pasice i prigodom primanja u Treći red svećenik bi ih blagoslovio. Kata je cijeli život s radošću govorila o svome članstvu u Trećem redu sv. Franje i ponosila se svojim pasićem. U to vrijeme trećari su redovito molili krunicu sv. Franje i imali mjesečni sastanak, na kom bi primili trećarski blagoslov. Najveći se naglasak stavljao na činjenicu da trećari trebaju voditi uzoran kršćanski život i biti primjer u svojoj obitelji i sredini u kojoj su živjeli. Nemjerljiv je njihov učinak u vjerskom životu kršćanskog puka u Hercegovini. Strašni II. svjetski rat završio je i za sobom ostavio tragične posljedice koje će se, usudujem se reći, osjećati i do današnjeg dana. Svaka je obitelj u našoj Hercegovini zavijena u crno. Njezini najvitalniji sinovi bili su nemilosrdno poubijani i pobacani u jame i rovove diljem Slovenije i Hrvatske. Nikada oplakani, ni kršćanski ispraćeni s upaljenom svijećom, jer se za njihove grobove ne zna. To je rana koja nikada neće zarasti.

Uvukao se strah u sve pore života, posebno u siromašnoj i stoljećima ispaćenoj Hercegovini, koja je od svega najviše imala škrtu zemlju, neplodni kameniti krš, šiban burom i dugim sušnim razdobljima. U takvim okolnostima, u kojima su se ljudi borili za svakodnevno preživljavanje isplivao je i zlokobni bezbožni komunistički tiranski režim koji je tlačio i otimao i ono malo što je siromašni seljak imao, a sve koji su mu se protivili lišavao slobode, nerijetko i života. To je još više povećavalo neizvjesnost i strah. Strah je bio motivirajući faktor, koji je prisiljavao ono malo preostalih mladih ljudi koji nisu stradali u ratu, na Bleiburgu ili na druge *križne putove* da se kriju u strahu za vlastiti život, jer vlast je bila nemilosrdna i uklanjala sve koji su joj se protivili. Tako su nastali *križari* ili u narodu zvani *škripari* jer su se skrivali po kamenitim vrletima, škripovim i pećinama. Ti mladi ljudi nisu bili nikakvi zločinci, niti su bili prijetnja tadašnjoj vlasti - jednostavno su se bojali za vlastiti život pa su se skrivali. Živjeli su u neljudskim uvjetima, uvijek u strahu da ne budu uhvaćeni ili izdani, a onda se znalo kakva im je sudbina. Njima je trebala hrana, odjeća i obuća. Svaki kontakt s njima, pa i najbliže rodbine, za tadašnju komunističku bezbožnu vlast bila je izdaja, koju su nemilosrdno sankcionirali.

Šest godina robije

Kata je tada bila djevojka. Njezina dva rođaka, Čavari iz Oklaja, bili su mladići, pa su se poput mnogih drugi skrivali. Naravno da im je rodbina pružala pomoć kako bi preživjeli. Netko je to prijavio. UDBA je 1946. uhapsila Katu, njezina oca i šesnaestogodišnjeg brata Karla pod optužbom da su pomagali *križare*. Slijedila su ispitivanja i mučenja po već ustaljenim Udbinim metodama - najprije u mostarskoj *Čelovini*. Na koncu je bila osuđena na šest godina robije. Služila je kaznu u Zenici i Stocu. O svojim zatvorskim danima i svim patnjama koje je preživjela Kata je govorila za drugi broj *Njegovim stopama*, pa nećemo ponavljati ono što je već rečeno i zapisano. Izdržala je u zatvoru nešto više od tri godine. Nakon izlaska iz zatvora godinama se morala javljati u tadašnju Udpu. 1951. godine udaje se u Mokro za Ivana Kra-

Ljevića – Šestića. Tu počinje njezin izvanredno plodni život supruge i majke. Sa svojim mužem Ivanom rodila je i odgojila osmero djece: „*Žene će ti biti kao plodna loza u odujama tvoje kuće.*“ (Ps 128) Pobožna, franjevački ponizna i raspoložena, rađala je djecu i brinula se s velikom pomnjom za njihovo tjelesno i vjersko odrastanje.

Koncem šezdesetih godina Ivan, poput mnogih drugih, odlazi na privremeni rad - najprije u Austriju, pa onda u Njemačku. Na poslu je teško stradao. U bolnici proveo više od godine dana, a da obitelj nije znala. Vratio se 1974. kao invalid. Svim silama nastojali su oboje svojoj djeci omogućiti školovanje. Kata je znala reći: „Ili uči, ili te čeka motika!“ A živjeti od motike - pogotovo u to vrijeme - bio je *kruh sa sedam kora*. Osim škole svi su morali raditi i sve poslove koji redovito obavljaju u seoskim domaćinstvima. Kata je tu bila neumoljiva i stroga. To je, uz Ivanovu rentu, bio jamac njihova školovanja.

Svih osmero je završilo fakultet i svi imaju svoje obitelji. U jednom periodu bilo ih je šestero na fakultetu. Rijetkost je to, pa ću ih nabrojiti:

Kata kao članica Društva sv. Ante

Kata na proslavi 97. rođendana

Kata je rado čitala vjersku literaturu

Tomo-Vinko (1952.) glumac u Zagrebu, Vlado (1954.) ing. strojarstva u Š. Brijegu, Zora (1956.) profesorica udata za Srećka Sliškovića na Trn, Zdenko (1958.) liječnik u Zagrebu, Borislav (1959.) građevinski ing. u Š. Brijegu, Zdravko (1961.) strojarski ing. u Švicarskoj, Andrija (1962.) ing. agronomije u Mokrome i Marija (1966.), profesorica hrvatskog i engleskog udana za Sinišu Martinovića, u Canadi. Od Katine i Ivanove djece 29 je unučadi i brojna praunučad.

Sinovi tvoji kao mladice masline oko stola tvojega (Ps 128)

Kata je o svemu vodila računa. Godinama je bila i otac i majka. Sve *dočikala* i ispraćala, nikada se nije tužila. Gojila ih je u strogosti i radu, ali s velikom ljubavlju za svoga Ivana i svu svoju djecu.

Bila je vješta u rukama i vrsna kuharica, pa je i druge žene tome podučavala. To je naučila najviše od časnih sestara koje su zajedno s njom bile u zatvoru. Posebno je vodila računa o vjerskom odgoju svoje djece. Kao franjevačka trećarica redovito je bila na misi i u tom duhu odgajala svoju djecu. U vrijeme njihova odrastanja i školovanja bio sam duhovni pomoćnik na Širokome Brijegu. Sve sam ih vrlo dobro poznao, a nekima i vjeronauk predavao.

Vjeronauk se tada održavao u našim crkvenim prostorima. Kata nikada nije propustila upitati kako njihova djeca idu na vjeronauk. Znao sam i drugima reći da je Kata bila majka koja je najbrižnije vodila računa o vjerskom odgoju svoje djece.

Bila je uzorna trećarica, i sve dok je fizički mogla redovito je dolazila na mjesečne sastanke trećara, a o devetnici na čast Velike Gospe i sv. Franje da i ne govorimo.

Njezin muž Ivan umro je 2007., a Kata još dugo živjela i doživjela duboku starost. Vidjela je djecu svojih sinova i kćeri i njihove brojne unuke, a njezine praunuke. Bog ju je blagoslovio dugim životom, bistrim umom i duhom i brojnim potomstvom. Živjela je od vjere i za vjeru i svoju obitelj.

Ugasila se poput svijeće 3. ožujka 2024., kada je blago u Gospodinu preminula.

Godinama se za blagdane ispovijedala kod svoje kuće, i svaki put je to bio radosni susret s Gospodinom, i s fratrima, koje je iskreno voljela i cijnila. Premda joj je s godinama popuštala fizička snaga, umom i duhom bila je jaka do posljednjeg časa. Molitva je bila sastavni i najvažniji dio njezinih poznih godina, a franjevačka jednostavnost i pobožnost nikad je nisu napuštale.

Još jedan primjer franjevačke duhovnosti, na ponos svim članovima njezine obitelji, a članovima OFS-a uzor i poticaj na još revniji život, kako je živio sv. Franjo i njegovi brojni sinovi i kćeri.

Neka je Gospodin obdari radošću vječnoga života!

Svjedoci ljubavi

Ana Marić, OFS

Prije nekoliko dana u mojem bratstvu provedena je akcija pomoći socijalno ugroženom branitelju koji se spletom životnih okolnosti našao na ulici. Nije imao krov nad glavom osim ruševne zgrade u koju se sklanjao da prenoći. Nekoliko braće i sestara proveli su tu akciju čineći vrlo konkretna djela ljubavi i služenja malom čovjeku u potrebi. Bilo je to klupko ljubavi koje se u bratstvu zakotrljalo počevši od sestre koja je bila na duhovnoj obnovi za branitelje, a

nakon povratka s duhovne obnove zamolila je da joj se javi ako netko zna za nekog branitelja u potrebi. Sve detalje ove divne akcije ne znam jer smo kasnije mi ostali bili obaviješteni o već učinjenome. Mogu reći da je ovaj čin ljubavi i djelo služenja nešto najljepše što sam doživjela tijekom života u bratstvu, a doživjela sam dosta lijepih. Bila je ovo za mene najdublja pouka, a čula sam ih mnogo mudrih i dubokih; najpoticajnije svjedočanstvo, a čula sam više poticajnih i ohrabrujućih.

Bila sam duboko ganuta tim činom ljubavi i razmišljala sam: to je to. To je Evanđelje koje trebamo opsluživati, to je svjetovna franjevačka duhovnost koju trebamo živjeti. Ovo djelo ljubavi govorilo je rječnikom Evanđelja i mirisalo našim Pravilom i Generalnim konstitucijama iako ih nitko u tim trenucima nije spominjao. *Zaista, kažem vam, što god učinite jednomu od ove moje najmanje braće, meni učinite!* (Mt 25, 40). Svjetovni

franjevci...u duhu malenosti neka kao prvotan izaberu odnos prema siromašnima i onima na rubu (...); neka surađuju na tome da se prevladaju isključenost ljudi i oni oblici siromaštva koji su plod neučinkovitosti i nepravde (usp. GK, čl. 19, 2).

Jasno je da djelo ljubavi mnogo znači primatelju, kao i davatelju, ali to djelo može mnogo učiniti i za samog promatrača. Djela ljubavi podsjećaju nas na Stvoritelja, koji je sama ljubav i od kojega potječe svaka dobra misao, osjećaj i čin. Ona jačaju vjeru da postoji Bog, da je Bog dobar, kao i da postoji dobro u srcima ljudi i da je dobro činiti dobro. Stoga, i onaj koji ne vjeruje u Boga i dobrotu u ljudskim srcima može biti ganut

djelom ljubavi koje vidi i povjerovati. U Jakovljevoj poslanici čitamo: *Što koristi, braćo moja, ako tko rekne da ima vjeru, a djela nema? (...) Pokaži mi svoju vjeru bez djela, a ja ću tebi djelima pokazati svoju vjeru.* (usp. Jak 2, 14 -18). Neki promatrač može pak biti potaknut da i sâm učini kakvo dobro djelo nekome u svojoj blizini. Dobrota je „zarazna“, a jezik ljubavi jednostavan je i razumljiv - on se razumije srcem. Za mene je ovo djelo kojemu sam svjedočila u bratstvu bilo kao mala duhovna obnova. Imala sam osjećaj da mi se srce širi, i plakala sam od ganuća i radosti. Bila sam sretna što imam braću i sestre koji su pritekli u pomoć i što je potrebitome pronađen čovjeka dostojan smještaj.

U našim osobnim životima i u životu bratstva bivalo je i bit će protivština, križeva, nerazumijevanja i povremenih nedosljednosti našem pozivu i poslanju. Isto tako bivalo je i

Valentina Bevanda, OFS

bit će prilika za ljubav, opraštanje, milosrđe i služenje. Imamo mnoštvo prilika da jedni drugima činimo dobro u bratstvu, kao i onima izvan bratstva. Samo treba otvoriti srce, oči i uši. Dok razmišljamo o većim projektima i evangelizacijskim aktivnostima, ne zaboravimo na mala djela ljubavi prema bratu ili sestri koji sjedi pored mene na susretu. Imajmo na umu da postoje osobe kojima je teško zatražiti pomoć ili molitvu. Upitaj: brate, sestro kako si? Ako se požali, upitaj: mogu li ti ikako pomoći? Što ti treba? Možda možeš pomoći bratu ili sestri zagrljajem, riječju utjehe, molitvom ili nekim drugim konkretnim činom.

Previše je neprimijećene i skrivene patnje u našim obiteljima, pa tako i u bratstvima. Stručnjaci kažu da suvremeni čovjek pati od usamljenosti. Nekoć su od usamljenosti patili samo oni koji nisu imali nikoga od bliže rodbine ili koji su stari i sami, a rodbina ih rijetko posjećuje. No, usamljenost danas nije rijetkost ni među mladima koji naizgled imaju mnogo prijatelja, kao ni među svima ostalima. Povezani smo raznoraznim aplikacijama, a zapravo tako udaljeni jedni od drugih. Nemojmo biti slijepi za ono što se događa u našim obiteljima, bratstvima i prijateljskim krugovima. Eto prilike za činiti dobro. Pružiti uho koje sluša onome tko je željan razgovora. Primijetiti u bratstvu onoga kome je teško uključiti se u razgovore. Ne izbjegavati one koji nam se čine naporni. Bratstvo je svojevrsni „mikrosvijet“, u kojemu se vježbamo u činjenju djela ljubavi, a koja nas nadahnjuju na nova djela ljubavi prema onima izvan bratstva.

Pogani su, promatrajući ljubav koja je vladała među prvim kršćanima, govorili: *Gledaj kako se ljube međusobno*. Zapitajmo se možemo li biti svjedoci ljubavi? Prvi korak je želja. Gospodin će dati i milosti i prilike. Ljubav se očituje i riječima, ali iznad svega djelima. Djelima ljubavi se pak očituje naša vjera i svijetu pokazuje lice našega Gospodina. Želim završiti ovo promišljanje riječima sv. Ivana od Križa koje tako jednostavno i duboko ocrtavaju poziv svakog kršćanina: *U predvečerje svoga života bit ćeš pitan o ljubavi*.

Zahvaljujem Gospodinu Bogu svome na daru života i neizmjerne ljubavi kojom me obasiplje. Moj je život prožet ljubavlju Božjom od samoga moga začeca do danas. Moj prvi i teški pad dogodio se 2000. godine, kada sam s 14 godina izgubila majku, koja je bila trudna šest mjeseci. Ona i beba su umrli. Tada je moj život stao – izgubila sam svoj temelj, svoj identitet, tlo pod nogama. Moja majka bila je sveta žena na zemlji. Toliko sam sretna što mi ju je Bog podario, jer je ona bila živa Kristova ljubav. Nije bilo dana kada se nije molila krunica klečeći u kući. Nije se smjelo propustiti odlazak na Križevac petkom i nedjeljom na Podbrdo.

Tu počinju moje prve klice franjevaštva koje sam kao dijete primila od pokojnog fra Slavka Barbarića. To je bila posebna Božja milost i naši zajednički silasci s Križevca ili Podbrda. Moja majka je svojim primjerom i svojim djelima živjela franjevaštvo koje je prenosila na mene i moju obitelj. Zahvalna sam Bogu da sam bila ljubljeno dijete, i da mi je dao priliku da je upoznam. I uvijek sam se tješila da sam bila voljena, a koliko ima djece da nikada nisu upoznali majčinsku ljubav, a imaju žive majke. Moja je majka imala posebno poslanje na ovoj zemlji i Gospodin ju je pozvao na vječni spokoj.

Nakon majčine smrti odlazim na srednjošk-

U posebnim prilikama Bog daje posebnu snagu

sko obrazovanje u Dubrovnik, gdje živim u domu časnih sestara sv. Marije Krucifikse Di Rosa, zvane *Ančele*. Hvala dragom Bogu na časnim sestrama koje su moj duhovni život obožavale ljubavlju za Krista i Majkom Božjom. Prije završetka studija u Dubrovniku uključila sam se u Franjevački svjetovni red u Čitluk, i hvala Bogu na mojoj braći i sestrama koje mi je Bog podario. Osjećala sam da trebam služiti svojoj župi. Počeli su intenzivniji odlasci na misu, razmatranje Božje riječi, klanjanje presvetom Oltarskom sakramentu, pohađanje duhovnih seminara...

U sakramentu braka sam 13 godina sa svojim suprugom Mladenom i nemamo djece. Hvala Gospodinu na mome suprugom kojeg mi je podario i često znam reći da se ništa ne događa slučajno.

Pa tako i moje oboljenje od lajmske bolesti, koju uzrokuje bakterija *Borrelia burgdoferi*, a prenosi se ugrizom inficiranog krpelja. Sedam do osam godina doktori mi nisu znali dijagnozu, pogrešno su me liječili. Završila sam na kortikosteroidima i epilepticima. Dijagnoze su se samo redale, a moje zdravstveno stanje je bilo svakim danom sve gore. Bol je bila nepodnošljiva. Hod je svakim danom bio otežaniji. Obveze koje sam imala u tom trenutku su pritiskale posao,

doktorsko istraživanje, različiti projekti... Bog me upozoravao da stanem, da usporim. A ja baš suprotno. I jednog dana samo sam se ugasila. Ostala sam nepokretna. Moj život je stao. Bolest je uznapredovala, upala sam u kronični stadij lajmske bolesti. Ovo je vrlo rijetka i kompleksna bolest.

I opet mogu svjedočiti Božju prisutnost u svome životu – da mi je podario doktoricu - infektologa koja se bavi liječenjem lajmske bolesti. Pri svakoj terapiji dolazilo je do pogoršanja simptoma, gdje sam dobivala Herxheimerove reakcije. Sada kada se osvrnem nakon 13 ciklusa intravenozne terapije, mogu reći da je bilo izuzetno teško. Ništa ne bih uspjela bez Božje ljubavi. Govorila sam: *Isuse, ti si moj liječnik* – i u dubini duše sam to i osjećala – *I samo od tebe može doći moje ozdravljenje*. Jedino sam u Bogu pronalazila snagu, jedino me on razumijevao.

Samo je u Bogu mir, dušo moja, samo je u njemu spasenje. (Ps 62,2). Moja bolest nije križ – moja bolest za mene je milost. Po svojoj bolesti ja sam nanovo rođena u Kristu. Kada prihvatimo svoj križ, Bog nam daje posebnu snagu i milost. *Blagoslovljen čovjek koji se uzda u Gospodina i u kome je Gospodin uzdanje.* (Jr 17,7)

Život je služenje, a služenje radost

Damir Šiljeg, OFS

Poznato je onima koji su dio franjevačke obitelji da je potrebno proći određenu formaciju; bilo da se radi o fratrima, časnim sestrama, trećarima ili framašima. Potrebne su godine upoznavanja i rada s onim što osjećamo kao poziv da bi taj isti poziv u sebi možda potvrdili ili suprotno - shvatili da ipak to nije to. Kod nas trećara, u početku je to obično simpatično upoznavanje života sv. Franje, najbitnijih dijelova povijesti koji zapravo i određuju franjevaštvo, upoznavanje s bratstvom i načinom kako ono funkcionira. Nešto kasnije, kada za to dođe vrijeme, upozna se se Pravilo i Generalne konstitucije, ulazi se dublje u samu srž i pokušava se maksimalno prožeti svaka napisana informacija. Potom slijede privremeni i trajni zavjeti. Kada kažemo – ZAVJET, to na prvu zvuči jako ozbiljno i teško. Podrazumijeva da nešto moramo uraditi i djeluje zahtjevno, ali zapravo ovaj put *to nešto* je neko jednostavno i ponizno življenje Evanđelja, nasljedovanje Krista po onome što i kako smo naučili da je radio sv. Franjo. Ono što zavjet čini zavjetom jest da nema ići. Tu si gdje jesi. Zato i jest potrebna formacija i vrijeme da se spozna jesmo li spremni za tu odluku.

U zadnje vrijeme su moje misli i molitve usmjerene na svaki segment formacije jednog pojedinca koji osjeti da želi biti dio Trećeg reda sv. Franje. Svima nama je drago što imamo formaciju. Svi smo ponosni što smo službeno Red priznat od Majke Crkve, i to Red koji ima Pravilo. Drago nam je što smo uređeni i što postoji jedna struktura koja se brine o tome da sve bude provjereno, da nema hereze, fanatizma. Drago nam je što postoje ljudi koji oslušuju svijet i nude teme koje su aktualne, da se o njima razgovara i razmišlja, da se razmjenjuju iskustva i spoznaje, da se govore svjedočanstva i slu-

šaju predivna predavanja. I sve to zvuči i jest jako dobro. Samo...

Kako svoje franjevaštvo prenijeti u svijet?

Što ja imam od toga i što trebam sa svim tim što čujem, spoznam, vidim i primim? Kako svoje franjevaštvo mogu prenijeti u svijet? Trebam li i s čim doprinijeti tom svijetu, koji se očito koprcu u nekom banalnom glibu kojeg se, da se hoće, može vrlo lako ispratiti. Na razini informacije nekako sve je super, sve mi čujemo, sve nam je lijepo i poučno, drago, točno, istinito i trebalo bi! No uspijevam li? Ide li mi primjena? Što je ta primjena? Kaže jedan indijski pjesnik: *Sanjao sam da je život radost. Probudio sam se i shvatio da je život služenje. Dao sam se na služenje i spoznao da je služenje radost.* Mislim da je upravo u tome sadržan cijeli problem svijeta. Ne želimo služiti. Nikome, nikako. Sve što oduzima moje vrijeme i sposobnosti ne želim prihvatiti jer mi se ne isplati. Uglavnom to vrednujem kroz novac ili neku protuuslugu, kalkuliram na koji način ću se najbolje okoristiti. Ako gledamo sakrament braka, tu isto dajemo jedan zavjet pred Bogom da se stavljamo na službu svoga supružnika i svoje nove obitelji, i nema ići! Svaka normalna osoba barem se malo preispita o svojoj ulozi i što bi bilo poželjno i dobro raditi u toj svojoj ulozi da sve funkcionira. Netko će to nazvati žrtvovanjem što ono, ugrubo rečeno, i jest, jer dajemo dio sebe za drugoga i svi se parametri života mijenjaju. Ključ je zapravo u tome što je to dobrovoljno. Samim tim što je dobrovoljno onda je i lijepo, radosno, bezuvjetno, mirno, strpljivo, jako i hrabro.

Dvije zanimljivosti o služenju

U svijetu koji vapi za služenjem događa se su-

protno. Čovjek uglavnom smatra da je samodostatnost jedini ispravan način postojanja i da je najbolje začahuriti se i ne izlagati se nikome, a često hvatajući se na foru humanizma. Nudim vam dvije zanimljivosti za razmišljanje. Prva je da je preočito kako svi ljudi koji odbijaju služenje - pa bilo da su to oni koji ne žele brak, oni koji ne žele dijete, oni koji ne žele dobre odnose u obitelji, koji svojataju svoj život i žele zasluge za svaku sitnicu - misle da će dobiti nagradu, biti čašćeni i slavljani u svijetu jer su, eto, sami postigli sve te uspjehe, pritom ismijavajući i prividno zastupajući sve one koji prema njihovim mjerilima trpe za nekoga. A s druge strane, ljudi koji su trpjeli i još uvijek dobrovoljno trpe za nekoga bivaju nazivani svecima i spominje ih se i časti nemjerljivo više. Poznat je primjer intervjua s Majkom Terezijom kada joj novinar kaže da ne bi radio to što ona radi ni za milijun dolara. Tada ona kaže da ne bi ni ona za toliki novac, ali zato bi besplatno (za Boga). Puno je veći utjecaj koji je ona ostavila svojom ljubavlju nego neki tamo urađen na silu i za oči svijeta. Činjenica da je ona danas službeno proglašena svetica, sve to potvrđuje. Druga zanimljivost o služenju jest da je upravo Sotona taj koji je prvi odbio služiti. Odmetnuo se od Boga s onim *non serviam*, gdje izričito kaže da neće. Mi kao da uzimamo taj obrazac jer nam se ne da poniziti, ne da nam se biti na raspolaganju, kada smo u krivu ne da nam se progutati ponos i tražiti oprost, ne da nam se opraštati, činiti dobro bez kuknjave, roncanja i mrmljanja. Čak i kada uradimo nešto krivo, naš obrambeni mehanizam nas natjera da arogantno kažemo: *Oprost*, kao da je drugi kriv za moju slabost, propust ili uvredu. A mislim da nismo ili ne bi smjeli biti u situaciji da se trajno dovedemo u to stanje nesluženja. To je razarajuće. Očito je da zlo to želi i uspijeva. Samo, mi imamo priliku to promijeniti.

Biti poslan u svijet

Mislim da je poslanje jednog trećara da svijetu približi tu spoznaju. Prvo trebamo zastati, zagrebat malo u tvrdu koru svoje površine, zaplivati malo u moru istine, izgubiti se malo u pustinji svoga srca, tamo naći snagu i izbo-

riti se protiv sebe samog, vratiti se nazad i dati svoj život Bogu na raspolaganje. Franjo je to uspio. Njegova molitva *Učini me oruđem svog mira* pokazuje da je prošao tada jedino dostupnu formaciju svog srca na način koji je samo njemu do kraja poznat i jasan. Njegovom ocu nije bilo krivo kada je Franjo bacao novac na gozbe, fešte i slavlja. Nije mu brojao zlatnike, samo nek' se vidi kako obitelj Bernardone to može, nek' se skupi naklonost svijeta koji će te tapšati po ramenu sve dok ga gotoviš. Kasnije, kada se zlatnici i tkanine dijele siromasima, a svijet te naziva ludim, tada se broji, strahuje i kažnjava ono što bi trebalo biti normalno i sveto.

Vjerujem da nam je ići upravo u tom smjeru, da trebamo pokušati dovesti svijet u normalu. Zastati, nuditi svetost, pokazivati što bi ona trebala biti, služiti nekome samo da se taj netko zapita zašto to činimo, da mu nije jasna količina ljubavi koju smo spremni dati ne tražeći ništa zauzvat.

Dragi trećaru, pitam te: Jesi li oruđe u Božjim rukama, jesi li spreman dati se na služenje i osjetiti puninu radosti koju ti Bog nudi? Jesi li voljan staviti se na raspolaganje svome bratstvu, svojoj župi, svojoj obitelji i svome mjestu, a da ne tražiš priznanje za djelo koje si učinio? Jesi li spreman ući u Evanđelje, uzeti ono što treba i biti poslan u svijet pokušavajući mu vratiti dostojanstvo za kojim itekako čežne?

Franz Jägerstätter – zemljoradnik s prigovorom savjesti

Lucija Naletilić, OFS

Franz Jägerstätter rođen je 20. svibnja 1907. u St. Radegundu u Austriji. Bio je bistar dječak koji je volio čitati. S 20 godina zaposlio se kao rudar. Tako se našao u materijalističkom okruženju, neprijateljski orijentiranome spram crkvenih vrijednosti, što je u njemu pobudilo duhovnu krizu. Nakratko je prestao ići na nedjeljne mise, no uskoro se vratio na put praktičnog vjernika. 9. travnja 1936. oženio je Franzisku Schwaninger. Novovjenčani par pridružio se grupi hodočasnika i posjetio Rim. Franziska je bila predana katolkinja, koja se redovito pričestivala te častila prve petke. U pismima svojoj supruzi izjavljuje: „Nisam ni slutio koliko je brak prekrasna stvar.“ Vođen Franziskinim

primjerom, i sam se počeo redovito pričestivati, što je bila prekretnica u njegovom vjerničkom životu.

Ne prihvaća poziv u vojsku

Franz je 17. lipnja 1940. pozvan na vojnu dužnost, s obzirom na to da je bio otac troje djece, izuzet je od te službe. 8. prosinca primljen je u Franjevački svjetovni red, kojemu je njegova žena već pripadala. U travnju 1941. Franz je odlučio kako neće prihvatiti novi poziv u vojsku. Odbio je svaku suradnju s tadašnjim režimom.

Rado je podupirao tada osiromašenu Crkvu. U tajnosti je pomagao siromahe kako bi izbjegao odlaske u javne karitativne usta-

nove. Od tada je dnevno posjećivao svetu misu. Diskretno je savjetovao svećenika da češće govori o patnjama čistilišta kako bi se župljani potaknuli na težnju za savršenstvom i činjenje pokore. I sam je činio pokoru, postio i udvostručio svoje molitve. Snagu za to je prije svega crpio iz svete pričesti.

U svibnju 1942., Jägerstätter je napisao: „Je li danas svejedno vodi li se pravedan ili nepravedan rat? Postoji li išta gore od toga da se moraju ubiti i opljačkati ljudi koji su u obrani svoje domovine, samo zato da bi se poduprle antikršćanske snage, da pobijede i uspostave carstvo bez Boga?”

U veljači 1943. nacistički ministar propagande Goebbels proglasio je apsolutni rat. Franz je primio zastrašujući poziv. U potvrdi o prijemu primjećuje: „Upravo sam potpisao svoju smrtnu presudu.” Isprva Franz nije pošao u vojarnu, no 1. ožujka javio se u Enns. Već sljedećeg dana obznanjuje tamošnjem službeniku kako zbog vlastitog protivljenja načelima nacionalsocijalizma odbija nositi oružje. Istog dana u pismu svojoj ženi objašnjava razloge svoje odluke. Pismo završava riječima: „Neka ti Bog podari sve što želiš, sve dok to ne ugrožava tvoje vječno spasenje. Ako mi Bog ne dopusti vidjeti te opet ovdje dolje, nadam se da ćemo se uskoro ponovno sjediniti u raj.”

Franz je odveden u vojni zatvor. Tamo ga je posjetio o. Baldinger i pozvao ga da prihvati poziv u službu. Svećenik je tvrdio da nošenje oružja ne podrazumijeva pripadnost nacističkom režimu te da je to samo čin građanske poslušnosti, koja ne uključuje savjest, no Franz se i dalje držao svoje odluke. Nakon rata o. Baldinger je svjedočio o Jägerstätterovom savršenom duševnom zdravlju i njegovoj blagosti – u njemu nije bilo ni traga fanatizmu. Osim toga, Franz je često znao govoriti: „Ja vjerujem Bogu. Ako On od mene želi da djelujem na neki drugi način, dat će mi to do znanja.”

Početak svibnja Franz je prebačen u vojni zatvor Tegel blizu Berlina. Tamo je shvatio da nije jedini koji je odbio služiti vojsci te da su se i mnogi drugi herojski oduprli nacizmu. Franz se tijekom suđenja najviše od svega bojao da će njegova obitelj biti proganjana zbog njega. Radovao se kršćanskom

prihvaćanju suđenja svoje supruge koja je sve hrabro podnosila.

Intimne Jägerstätterove bilješke, koje je za bilježio tijekom svojih posljednjih dana, pokazuju njegovu unutarnju snagu i slobodu: „Neprestano pokušavaju oslabiti moju odluku činjenicom da sam oženjen i imam djecu, no mijenja li činjenica da sam u braku i da imam obitelj zlo djelo u dobro? Ili postaje li određeni čin dobar ili zao samo zato što ga tisuće katolika čine? Koja je svrha molitve za sedam darova Duha Svetoga ako se slijepo pokoravamo svakoj situaciji? Koja je svrha dobivanja mudrosti i slobodne volje od Gospodina ako, kako oni tvrde, nije na nama da razlučujemo je li ovaj rat pravedan ili nepravedan?”

Zahvala Bogu za patnju

8. kolovoza 1943. Franz je prebačen u zatvor u Brandenburg. Rečeno mu je da je osuđen na smrt te da će se presuda izvršiti sljedećega dana. Isti dan Franz je napisao svojoj obitelji: „Tako bih volio da sam vas mogao poštediti sve ove patnje koju ste morali podnijeti zbog mene. Ali znate što je Krist rekao: ‘Tko ljubi oca ili majku više nego mene, nije mene dostojan. Tko ljubi sina ili kćer više nego mene, nije mene dostojan.’ (Mt 10, 37)”

U svom oproštajnom pismu, napisanom nekoliko sati prije izvršenja smrtno kazne, dodao je: „Zahvaljujem našem Gospodinu što mi je dao priliku patiti, pa čak i umrijeti za Njega. Neka se Bog udostoji prihvatiti moj život kao žrtvu pomirnicu ne samo za moje grijeh, nego i za grijeh drugih.” Također je pozvao svoju obitelj da ne gaji ljutnju ili osvetoljubive misli ni protiv koga: „Dokle god je čovjek živ, naša je dužnost da mu svojom ljubavlju pomognemo hoditi na putu u raj.” Pogubljen je giljotinom 9. kolovoza 1943., na prvu godišnjicu pogubljenja sv. Terizije Benedikte od Križa (Edit Stein).

Blaženi Franzu Jägerstätteru, moli za nas da bismo mogli slijediti glas svoje savjesti, vođeni Svetom Majkom Crkvom, ne dopuštajući sebi da nas zaustave bilo koji ljudski obziri.

Fra Rafo Prusina

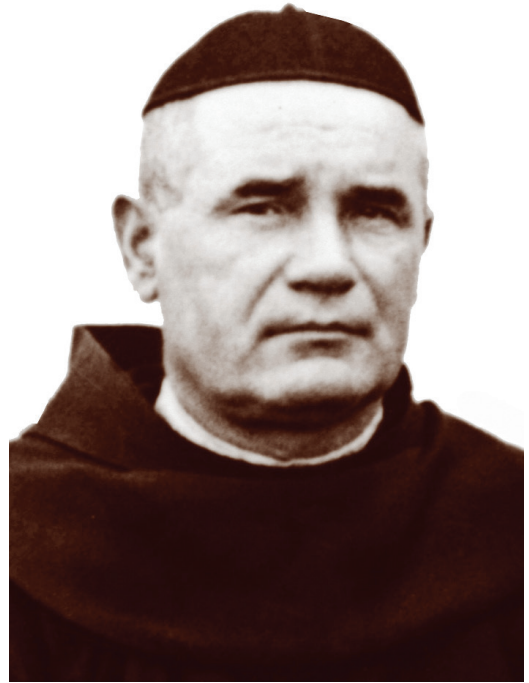
Lucijana Kožul, Vicepostulatura

Fra Rafo Prusina rođen je 21. siječnja 1884. u Hamzićima, župa Čerin. Roditeljisu bili Mate i Matijar. Korać. Na krštenju su mu dali ime Ivan, a kršten je u crkvi sv. Stjepana na Čerinu. Ova župa pod zaštitom svetoga Stjepana Prvomučenika Katoličkoj crkvi i franjevačkom redu, uz fra Rafu, darovala još dvojicu svjedoka vjere – fra Dobroslava Šimovića i brata laika fra Bonu Andačića – koje su komunisti na grozan način likvidirali.

Fra Rafo je osnovnu školu pohađao na Širokom Brijegu jer je u Čerinu tek 1906. sagrađena i otvorena državna škola. Nakon šestoga razreda gimnazije 4. listopada 1900. stupio je u novicijate na Humcu, gdje se konačno odredio za redovnički život. Bogoslovni studij učio je u Mostaru. Nakon ređenja za svećenika 16. listopada 1906. uprava Provincije poslala ga je u Fuldu (Njemačka) da tamo dovrši bogoslovne nauke.

Nakon povratka u Provinciju gotovo je 40 godina radio u dušobrižništvu. Bio je kapelan i kateheta u Posušju, Duvnu i Konjicu, a župnik u Vinici, Jablanici, Roškom Polju i Gabeli. U međuvremenu je gotovo pet godina (1914. – 1919.) služio u vojsci te kao vojni dušobrižnik sudjelovao na ratnim bojišnicama u Italiji i Srbiji. Svojim je discipliniranim vladanjem služio vojnicima kao uzor. Kao župnik najdulje vremena boravio je i djelovao u Gabeli (1928. – 1944.), gdje je postigao vidne plodove duhovnoga preporoda u narodu. S gabelske župe povukao se 1944. u mirovinu i posljednju godinu života proveo u franjevačkoj rezidenciji Krista Kralja u Čitlukcu.

Fra Častimir Majić u knjizi *U nebo zagledani* ovako piše o tragičnoj smrti fra Rafe: „Godine 1945. pri posjetu franjevačkom samostanu u Mostaru doživio je tragičan završetak svoga zemaljskog putovanja u

hladnim vodama Neretve. Nakon što su zajedno s fratrima večerali u samostanskoj blagovaonici, komunistički su ga razbojnici izdvojili te zajedno sa šestoricom drugih franjevaca odveli na stratište. Svih sedmero fratara povezali su žicom, zaklali i 14. veljače 1945. bacili u Neretvu. Fra Rafino tijelo plutalo je vodom i jedino isplivalo na kopno u blizini Žitomislića, neki kažu Rodoča, ali su ga mjesni komunisti ponovno bacili u rijeku. Tu sniva vječni san pravednika nakon bezbrojnih patnja koje su mu za života priredili beogradski hegemonisti i komunistički zatornici. Ovi posljednji priredili su mu krvav pir s okusom mučeništva u naručju riječnih životinja, koje su ga jedine ispratile na konačno zemaljsko počivalište.

Njegov neobilježen *grob* krije u sebi simboliku okrutnih ubojica i brojnih virova u koje uviru nestalni ljudski životi – žrtve ljudi ukrućena srca i ugušene savjesti.“

Držanje za ruke za vrijeme Molitve Gospodnje

Marija Ivanković, OFS

Često na svetoj misi, dok se moli molitva Očenaš, možemo vidjeti gestu u kojoj vjernici podižu ruke ili se međusobno drže za ruke. U daljnjem tekstu pokušat ćemo donijeti stav Crkve o tome – je li to ispravno ili ne.

Riječi Molitve Gospodnje (Oče naš) u strukturi slavlja euharistije tvore *obrednu premosnicu* između euharistijske molitve i pričesnih obreda. Razmatrajući njezin sadržaj, moguće je reći da je njezin prvi dio, koji je hvalbenog karaktera, svojevrsni sažetak euharistijske molitve (koja je molitva hvale), dok bi njezin drugi dio (*Kruh naš svagdanji daj nam danas...*) usmjeravao zajednicu prema pričesti i blagovanju Krista kao svagdanjeg kruha.

Prepoznajući u Molitvi Gospodnjoj hvalbenu dimenziju, postavljamo pitanje: Odgovara li toj molitvi i gesta iskazivanja hvale – uzdignute ruke?

Opća uredba Rimskog misala naznačuje da svećenik poziv zajednici na molitvu izgovara sklopljenih ruku, a Molitvu Gospodnju raširenih ruku, pri čemu ta gesta **nije predviđena za zajednicu vjernika.**

Pojedine biskupske konferencije, priređujući prijevode Misala za svoja područja, proširile su naznačenu uredbu te, uz odobrenje Kongregacije za bogoštovlje, dale mogućnost da čitava zajednica vjernika izgovara Molitvu Gospodnju uzdignutih ruku, pazeći uvijek da se čuva dostojanstvo molitve i duh zajedništva.

Glede drugog dijela pitanja o gesti držanja za ruke za vrijeme Molitve Gospodnje, potrebno je istaknuti da takva gesta nema smisla u dinamičnom uporištu u dinamičnom euharistijske obrednosti niti u značenju same Molitve koju prati, te da nije predviđena ni u

kojem obliku prilagodbe neke od biskupskih konferencija. Umetanje, uvrštavanje te geste u slavlje euharistije proizlazi iz svojevoličnog prenošenja jedne geste iz društvenog konteksta *slavlja* u onaj liturgijski, kojemu ne pripada, i koji narušava – zbog nepodudarnosti svoga značenja s obrednim činom uz koji se veže. Želja da se tim činom izrazi zajedništvo vjernika očituje nerazumijevanje značenja Molitve Gospodnje u dinamičnom predpričesnih obreda. Gestom držanja za ruke, Molitvi se Gospodnjoj oduzima prvenstvenost hvale upućene „Ocu koji je na nebesima“.

Željena dimenzija zajedništva na dostatan, razumljiv i znakovno iskustven način izražena je u zasebnom predpričesnom obredu – obredu mira, koji zajednicu vjernika daje puno više važnosti od geste držanja za ruke. Nije potrebno posebno razlagati da *obred mira* – strukturiran od predsjedateljeve molitve za mir, pozdrava mira, poziva vjernicima na pružanje mira te same geste pružanja mira – uvelike nadilazi gestu međusobnog držanja vjernika za ruke.

(Prema knjizi *Pred liturgijskim slavljem. Odgovori na najčešća liturgijska pitanja*, Ante Crnčević, Ivan Šaško)

Evo me! Ti si me zvao!

Marjana Slišković, OFS

Onaj tko je sklon pesimistično se razmetati otrcanom frazom *ova današnja mladež* zasigurno nije bio na Brigu od 13. do 15. rujna, kad se proslavljala 30. obljetnica osnutka Frame Široki Brijeg. Da jest, bio bi svjedokom da ta mladost ima poleta i zanosa, ali i odgovornosti i ozbiljnosti organizirati ovo trodnevlje i do u detalje razraditi bogat i raznovrstan program proslave. Briješka je bazilika ovaj vikend bila osvijetljena plavom bojom, bojom širokobriješke Frame, a za tu su prigodu framaši otisnuli prigodne majice, pa je crkva i crkveno dvorište vrvilo od mladeži odjevene u plavo, koja je užurbano i vrijedno pripremala proslavu i u njoj sudjelovala.

Program je započeo 13. rujna, u poslijepodnevnim satima, okupljanjem sadašnjih i bivših framaša, (iako se često ponavljala rečenica *Jednom framaš, uvijek framaš*). Susret je to mladosti i zrelosti, ali istog franjevačkog duha. Nama đaturum *framašima* (pojedini već u četrdesetim godinama) posebno je bilo dirljivo sresti i prepoznati lica koja odavno nismo vidjeli. Neki su došli vodeći djecu za ruke, a nečija su djeca već

novi framaši. Mnogi od nas su svoj franjevački put nastavili kroz Franjevački svjetovni red, a poseban je ponos i velika milost da je kroz ove godine Frama iznjedrila i redovnička zvanja, a pojedini su nam se od njih, kako im obveze dopuštaju, pridružili na ovoj proslavi.

U velikoj dvorani samostana pozdravnim govorima su se obratili sadašnji duhovni asistent fra Ivan Crnogorac i predsjednica Petra Slišković, nakon čega je uslijedilo predavanje bivšeg duhovnog asistenta fra Sretana Ćurčića, a on se, između ostalog, osvrnuo na sve duhovne asistente koji su, svaki na svoj način, ostavili neizbrisiv trag u širokobriješkoj Frami. Fra Sretan je predslavio i sveto misno slavlje, a pjevanje su animirali sadašnji i bivši članovi zbora Frame koji su se okupili za ovu prigodu, te su skladali i snimili himnu ovog susreta *Evo me*, a to je ujedno i geslo ove obljetnice: *Evo me! Ti si me zvao!*

U posebnom će nam sjećanju ostati klanjanje Presvetom Oltarskom Sakramentu u polumračnoj crkvi, gdje je na oltaru dominirala osvijetljena monstranca s Presvetim,

a iznad nje, prije nekoliko dana postavljen, imponantan franjevački križ, križ svetog Damjana. Veličanstvenog li prizora!

Program se nastavio u Franjevačkoj galeriji i muzeju, gdje je uz zakusku upriličena prigodna izložba – svojevrsni vremeplov i šetnja kroz godine – od samih početaka 1994. do 2024. godine. Fotografije, dokumenti, predmeti i ostali izložci nasmijali su nas i evocirali uspomene na događaje i ljude koji su obilježili našu prošlost, a i njihovu sadašnjost. Opet se vraćam na početnu tvrdnju – ta današnja mladost zaista ima poseban dar, smisao za humor i osjećaj za detalje.

Drugi dan proslave opet je započeo okupljanjem u velikoj dvorani, a zamišljen je kao intervju sa bivšim framašima iz različitih vremenskih razdoblja. Prenijeli su nam svoja iskustva, uspomene, anegdote te nam približili Framu iz svog vremena, sve u opuštenom i duhovitom tonu. Zatim smo se rasporedili po samostanskom dvorištu, gdje su kroz rad po skupinama sadašnji i bivši članovi zajednički obrađivali različite teme iz franjevačkog i framaškog života. Sveto misno slavlje predslavio je još jedan bivši duhovni asistent, fra Augustin Čordaš, a zatim smo se preselili na Bakamušu i snimili zajedničku *milenijsku* fotografiju. Drevna je Bakamuša i ovaj put bila mjesto nezaobilazne tradicije – neobično pro hladnu rujansku večer zagrijao je brat Oganj, oko kojeg smo se okupili uz

pjesmu i druženje.

Treći dan bio je vrhunac proslave, a sve se odvijalo pred crkvom – najprije svjedočanstvo bračnog para Češkić, koji su prijateljstvo, a kasnije i ljubav iz framaških dana okrunili brakom. Zatim nam je fra Jozo Hrkać, područni duhovni asistent, u nadahnutom predavanju kroz 10 točaka dao smjernice za rast u franjevačkoj duhovnosti. Na vanjskom oltaru crkve svečano nedjeljno sveto misno slavlje predslavio je provincijal fra Jozo Grbeš, uz koncelebraciju nekoliko svećenika, među kojima su bili duhovni asistenti ostalih hercegovačkih Frama, a došli su zajedno sa svojim mladima uveličati ovo slavlje. Predstavljena je i knjiga otiskana za ovu prigodnu obljetnicu, a posljednja točka ovog trodnevnog programa bio je koncert duhovne glazbe. Sudjelovali su: već spomenuti zbor, fra Zvonimir Pavičić, Stjepan Lach i klapa Dobrkovići.

Ni neobični vremenski uvjeti za ovaj dio godine nisu pokvarili franjevačku radost. A bilo je u ova tri dana svega: sestrice Kiše, brata Sunca (već spomenusmo i brata Ognja), niskih temperatura... Priroda je pokazala svu svoju raskoš i prevrtljivu čud, i kao da je i priroda i sve stvoreno s nama i s našim serafskim ocem svetim Franjom slavila Stvoritelja.

Ponedjeljak, 16. rujan, jutro nakon. Rana jutarnja misa, stожim pred crkvom, sada osvijetljenom škrtim zrakama zubatog sunca. Dvorište čisto, pusto, kao da se prije nekoliko sati nije ništa dogodilo – a dogodilo se. Dogodio se susret, dogodilo se zajedništvo, i nada da je ova bogata tradicija zalag za vedriju budućnost – na koncu i za vječnost. Ova mladost je kadra živjeti svoj franjevački poziv u radosti, jednostavnosti, poniznosti i služenju svojoj župnoj zajednici, svojim bližnjima. Klica tog poziva – jednom kad se rodi u mladosti – u nama raste i buja cijeli život. Spremní uvijek reći: *Evo me!* A naša briješka Porcijunkula – visoka, uspravna, stamena i veličanstvena u svoj svojoj ljepoti – već je 30 godina svjedokom nečeg ovakvog velikog. Slušala je i slušat će korake *dice svetog Franje, dice s Briga*.

Blagoslovi sive krše, naša mladost kud koraca!

Proslava sv. Ljudevita

Damir Šiljeg, OFS

Kako svjetovni franjevci vole dobre duhovne obnove i dobre proslave, Područno vijeće OFS-a u suradnji s OFS-om Humac omogućilo je zajedničku proslavu blagdana sv. Ljudevita u nedjelju, 25. kolovoza na Humcu. Oko 400 svjetovnih franjevaca okupilo se da bi sudjelovali u programu duhovne obnove što su ga organizatori pripremili.

U 15:30 h započeo je program, gdje su se svim prisutnima obratili područna ministra Marijana Barbarić, mjesni ministar Kristijan Primorac, područni i nacionalni duhovni asistent fra Josip Vlašić te mjesni duhovni asistent fra Dario Dodig, koji je nastavio program duhovnim nagovorom.

Na početku je fra Dario ukratko svima približio povijest i sadržaje koji se mogu vidjeti pri samostanu i crkvi te posebno istaknuo procese i događanja u nastanku Doma svetog Ante, u kojem su sudionici bili okupljeni. Spomenuo je i kako samostan, koliko je poznato, jedini posjeduje kip sv. Ljudevita star oko 100 godina, a koji se nalazi na samom ulazu u samostan.

Prihvatiti i zavoljeti križ koji moramo nositi

Fra Dario je zatim zaronio u otajstvo križa. Kako je geslo ove duhovne obnove bilo: „Bog moj i sve moje!“ fra Dario se osvrnuo na 800. go-

dišnjicu Rana sv. Franje, i tako istaknuo da je križ odgovor na pitanje što Bog misli o nama. Samo onaj tko je prolio svoju krv za nas ima pravo tumačiti naš život. Objasnio je kako i u kojim situacijama najčešće možemo susresti križ, kako ga prepoznati, ali i kako ga prigrliti. Mi imamo sklonost bježati od križa, no fra Dario je ohrabrio sve da to ne radimo, te da se naša snaga i povjerenje u Boga mogu više očitovati ako prihvatimo i zavolimo križ koji moramo nositi, baš poput Krista koji unatoč boli, teškoćama i trpljenjima ipak grli i ljubi to drvo što ga pritišće na tlo. Križ nam dolazi da nas izvuče iz naše samodostatnosti. Život bez križa život je samoće. Ako ne razumiješ svoj križ, imaj povjerenja u Boga, koji zna bolje i vidi dalje. Sveti Franjo je rekao „DA“ svome križu iako ga nije odmah razumio. Kada je čuo riječi s križa da ide popraviti Crkvu, dao se u zidare, no tek je kasnije shvatio što je zapravo čuo.

Zlatni jubilej – Vinko i Marija Radmila Matić

OFS Humac

S obzirom da je franjevcima bitan i drag križ sv. Damjana, fra Dario je iskoristio priliku da svima protumači ikonu, tj. likove koji se pojavljuju na prikazu pred kojim je sv. Franjo čuo da treba ići popravljati Crkvu. Duhovni nagovor završio je molitvom: „Svevišnji dični Bože, rasvijetli tmine moga srca.“

Nakon duhovnog nagovora svi prisutni su imali priliku za odmor i obilazak spomenutih sadržaja, najstarijeg muzeja u BiH, galerije Majka i prostranog dvorišta oko samostana i novicijata. Potom je uslijedila prilika za svetu ispovijed i slavljenje svete mise s mladima iz župe.

U homiliji je fra Josip govorio kako već pet nedjelja zaredom čitamo 6. poglavlje Ivanovog evanđelja, u kojem Isus govori o kruhu. Kako Evanđelje toga dana na početku govori da je to tvrda besjeda koju ne mogu svi „sažvakati“, fra Josip je naveo primjer djevojčice kojoj su roditelji odbili davati krutu hranu jer se jednom počela gušiti. Posljedica je bila ta da dijete nije moglo izgovarati neka slova sve dok nije naučilo jesti tvrdu hranu i razvilo mišiće potrebne za govor. Tako je rekao da i mi, ako ne prihvatimo Isusov „tvrđ“ govor, nećemo moći duhovno napredovati niti doći k svome cilju, a to je nebo.

Kako je običaj, nakon svake duhovne okrjepa došla je i ona tjelesna, pa su svjetovni franjevci nastavili svoje druženje u klastru samostana uz glazbu i druženje.

Ova je proslava još jedna u nizu godišnjih duhovnih obnova, na koje se svjetovni franjevci područnog bratstva rado odazivaju i slave svoga zaštitnika. Sveti Ljudevit IX. bio je kralj Francuske u 13. stoljeću i postao je poznat kao zaštitnik svjetovnih franjevaca zbog svoje duboke pobožnosti i predanosti kršćanskom životu. Rođen 1214. godine, Ljudevit IX. je kralj koji je postao poznat po svojoj mudrosti i pravednosti. Bio je izuzetno posvećen vjerskim idealima i ujedno je težio život u svojoj kraljevskoj ulozi uskladiti s kršćanskim vrijednostima. Njegova zaštita svjetovnih franjevaca naglašava važnost usklađivanja svakodnevnog života s duhovnim vrijednostima, te je stoga i danas cijenjen kao primjer idealnog kršćanskog vladara. Sv. Ljudevit kanoniziran je 1297. godine, a njegov život i djelo nastavljaju inspirirati i utjecati na kršćane diljem svijeta.

Trećari s Humca Vinko i Marija Radmila Matić iz Crvenog Grma vjenčali su se 24. 2. 1974. na Humcu, a njihovom vjenčanju je tada asistirao fra Mladen Herceg. U lipnju 2024. su u crkvi sv. Ante Padovanskog na Humcu proslavili svoju zlatnu bračnu obljetnicu. Svečanu svetu misu je predvodio duhovni asistent OFS Humca fra Dario Dodig, a u koncelebraciji je bio i fra Mladen Herceg. Malo tko doživi tu radost da se za 50 godina braka može fotografirati sa svećenikom koji ih je vjenčao.

U braku ih je dragi Bog blagoslovio s troje djece, dva sina i jednom kćeri, te imaju od njih za sada šestero unučadi, koji se ponose djedom i bakom. Zahvalni su za zdravlje, ljubav i slogu u svojoj obitelji, i za to svakodnevno zahvaljuju, što se može vidjeti i u njihovom domu, u kojem je Biblija u središtu, a prepun je i svetih slika i kipova te molitvenika i knjižica raznih pobožnosti.

Oni su pravi primjer kako supružnici kada se i duhovno dobro slažu idu zajedno i na Treći franjevački red. Uzajamno poštivanje i uvažavanje među njima se primjećuje te su tako i mnogim mlađima za primjer kako održati svoju ljubav tako dugo svježom. Hvala im za pripadnost i sudjelovanje u našem mjesnom bratstvu!

Seminar za povjerenike za Framu i predstavnike Frame u vijeću OFS-a

Petra Slišković, Frama

Sigurno je svakome od nas ponekad palo na pamet razmišljati o franjevaštvu i zajedništvu... Koliku dubinu svoga značenja ima ta riječ 'zajedništvo'... I evo, zahvaljujući dragom Bogu nas nekoliko članova iz bratstava Frame i Franjevačkog svjetovnog reda Hercegovine te članovi područnog vijeća imalo je priliku provesti subotu i nedjelju (31. kolovoza i 1. rujna) u Kući molitve u Masnoj Luci povezujući se s ostalom braćom i sestrama pod geslom „Veoma se obradovah kada dođoše braća”. Pokušat ću vam što kraće prenijeti kako je sve to izgledalo, mada mislim da se ovaj osjećaj, stečena prijateljstva, te najljepše uspomene ne mogu riječima iskazati. Strpljivo iščekujući dočekali smo napokon taj petak, te se uputili prema našoj Masnoj Luci, gdje su nas dočekali uvijek nasmiješeni i radosni članovi područnoga vijeća i uputili nas u program. Nakon molitve i upoznavanja slijedilo je predavanje koje nam je na temu franjevaštva održao naš fra Marko Galić. Nakon toga krenuli smo prema blagovaonici, u kojoj su ljubazne kuharice već bile pripremile toplu i ukusnu hranu. Skupa smo objedovali, opustili se i dočekali drugo predavanje, koje nam je održao fra Marin Karačić. Fra Marin i fra Marko su nam zaista održali odlična predavanja i valjano

prenijeli duh franjevaštva. Nakon fra Marinovog predavanja uslijedio je rad po grupama, gdje smo svi zajedno mogli podijeliti i čuti praktične savjete za bolji odnos između Frame i OFS-a u mjesnim bratstvima. Potom je uslijedila molitva krunice, sveta misa te večernja molitva časoslova. Nakon molitve, okrijepljeni Duhom Svetim, opet smo se išli okrijepiti i tjelesno, te nakon toga opustiti na zabavnom programu. Nakon zabavnog programa proveli smo večer u klanjanju Isusu u Presvetom Oltarskom Sakramentu. Sutradan smo nakon doručka razmijenili svoja iskustva sa ovoga seminara, potom išli na slavlje sv. mise. Nakon toga smo poslušali predivno svjedočanstvo mladog bračnog para – Dražena i Ivane Alpeza, koji imaju jako zanimljivu životnu priču, a danas su članovi OFS-a Mostar. Nakon njihovog svjedočanstva uslijedio je ručak te povratak kućama.

Bogu hvala na svoj braći i sestrama s kojima sam provela ta dva dana i upoznala ih. Hvala Onom koji je najzaslužniji za sve ovo, Onom koji nas stvorio, Onom koji nas ta dva dana u Masnoj Luci okupio. Zaista, veoma sam se obradovala kada su mi došla braća i sestre... Jer su oni Tvoj dar.

Hodočašće OFS Široki Brijeg u dolinu Lašve – Dolinu boli, Dolinu hrabrih

Dragana Lasić, OFS

Krenuli smo u juturnjim satima, na dan BDM Kraljice, radosnih lica i otvorenog srca. Pedeset putnika i naš mladomisnik fra Željko Tomić. Molitva i pjesma na samom početku. Prvo odredište – Travnik. Radosni doček u hodočasničkom domu od don Željka Marića i ostalog osoblja. Krunica, sveta misa na čast slugu Božjega Petra Barbarića, crkva prepuna vjernika i hodočasnika. Krunicu i čitanje animirali su naši članovi, a fra Željko je predslavio svetu misu i na njoj propovijedao. Nadahnuto je govorio o svetkovini BDM Kraljice i o krepostima slugu Božjega Petra, koji je jako štovao presveto Srce Isusovo i s ljubavlju razmatrao otajstva krunice. Nakon svete mise duhovnik sjemeništa, don Jakov Kajinić, s gitarom u ruci sve nas je pozdravio, razveselio i upoznao sa svim što imaju ova crkva i Centar. Silazak u kriptu gdje se nalazi grob našeg Petra bio je posebno emotivan. Ručak s puno pjesme i polazak za Novu Bilu. Dočekao nas je tamošnji župnik, i poveo nas

u obilazak crkve, koja je u ratu bila bolnica. Razgledavanje fotografija iz protekloga rata također je izmamilo suzu u oku. Sve kao da je još tako svježe. Rashladili smo se pićem i čašicom razgovora, pa krenuli na brdo Kalvariju. Predivne postaje križnoga puta s poticajnim riječima pratile su nas do samog vrha. Zajedno s nama uspinjali su se braća i sestre iz cijelog travničkog kraja. Toplina i bliskost na svakom koraku. Druženje, osvježenje, a vrijeme kao da leti.

Dalje putovanje ide prema Novom Travniku. Crkva, zavjetna kapelica u čast Drinskim mučenicama i susret sa župnikom trećoredcem don Antom bili su šećer na kraju. Braća i sestre puni ljubavi pripremili su okrjepu i osvježenje.

Dan je bio prekratak, bilo je dosta toga što smo morali i zaobići, ali bit će i druga prilika, ako Bog da. Od srca hvala svima u dolini Lašve na prelijepom dočeku i gostoprimstvu. U nadi da ćemo se ubrzo opet vidjeti svima želimo mir i dobro!

Izborni kapitul OFS-a Veljaci

Dana 12. rujna 2024. održan je Izborni kapitul bratstva Franjevačkog svjetovnog reda u Veljacima. Kapitulom je predsjedao član Područnog vijeća Josip Primorac, kojeg je delegirala područna ministar Marijana Barbarić, uz nazočnost mjesnog duhovnog asistenta fra Željka Grubišića, kojega je delegirao područni duhovni asistent fra Josip Vlašić. Predstavljamo novoizabrano Vijeće:

Ivana Bebek – ministra: Udana sam i majka četiri sina, nezaposlena. U svojem bratstvu sam po treći put izabrana na službu ministre. Zahvalna Duhu Svetome što me poziva na ovu službu, radosno kličem: *Bratćo, krenimo ispočetka jer do sada nismo učinili ništa.*

Ivanka Lauc – doministra: Rođena sam 1973. Udana sam i majka troje djece. Izabrana sam po treći put na službu doministre. Sve na slavu Božju i dobro bratstva!

Snježana Lauc – rizničarka: Rođena sam 15. 9. 1961., a po zanimanju sam upravni pravnik. Majka sam troje odrasle djece i baka šestoro unučadi. Izabrana sam na službu rizničarke, te se nadam da ću povjerenu službu uz Božju pomoć obavljati savjesno i odgovorno, na korist svome bratstvu.

Radojka Bebek – tajnica: Rođena sam 28. 2. 1966. Udana sam, majka troje djece i baka dvoje unučadi. Radim u računovodstvu. Ovo je moj treći mandat u službi tajnice i za mene je ovo poseban dar. Nadahnuta primjerom sv. Franje, nastojat ću promicati evanđeoske vrijednosti u današnjem svijetu.

Mirela Skoko – povjerenik za Framu: Rođena sam 1. 6. 1966. godine. Članica sam OFS-a od njegova osnutka 2016. godine. Radim kao njegovateljica starijih i nemoćnih osoba. Udana sam već punih 28 godina, majka sam troje djece. Moje dvije kćeri su za vrijeme srednje škole bile članice Framu, stoga mi je ponos i čast što sam baš ja odabrana kao povjerenica za Framu. Radujem se budućoj suradnji s Framom u svom prvom mandatu uz Božju pomoć i zagovor našeg oca i uzora svetog Franje.

Katica Matić – učiteljica formacije: Rođena sam 3. 1. 1969. godine i majka sam četvero djece. Radim kao učiteljica u osnovnoj školi. Na ovim izborima sam po treći put izabrana za učiteljicu formacije. Nadam se da ću uz Božju pomoć opravdati ukazano povjerenje i zahvaljujem svom bratstvu. Neka naše novo Vijeće bude na slavu Božju.

Izborni kapitul OFS-a Tomislavgrad

OFS Tomislavgrad izabrao je novo Vijeće 11. rujna na Kapitolu kojim je predsjedala područna ministra Marijana Barbarić, a područni duhovni asistent fra Josip Vlašić je, zbog spriječenosti, delegirao mjesnog duhovnog asistenta fra Hrvoja Miletića. U izborima je sudjelovalo 16 članova bratstva s pravom glasa. Predstavljamo novo Vijeće:

Zovem se **Marija Dilber**. Imam 53 godine, supruga sam, majka troje djece, dipl. ekonomistica, stručna spec. za upravljanje projektima, zaposlena u struci. Na službi sam nacionalne tajnice OFS-a, a na službu ministre mjesnog bratstva izabrana sam u drugi mandat. Molim Gospodina za dar da opravdam ukazano mi povjerenje braće i sestara, a sve na Njegovu slavu.

Zovem se **Vjekoslav Bagarić**. Imam 64 godine. U OFS-u sam od 2006. godine. Obnašao sam razne službe u bratstvu. Nisam uvijek znao da je kršćanstvo Radosna vijest, ali otkad sam to spoznao, nešto mi ne da da budem tužan. Franjo, najveći mistik kršćanstva, doživljava život kao Božji ples, koji vječno traje. Život i ples imaju korake radosti i žalosti, rađanja i umiranja. Franjin je život Božja pjesma i ples u radosti i bolesti. pa upravo to me privuklo u OFS, jer bez križa nema ni uskrsnuća.

Zovem se **Vinko Sliško**. Imam 35 godina. Živim u Tomislavgradu i radim u jednom prodajnom centru, u veleprodaji. Svoj poziv sam istinski doživio na hodočašću u Asizu

2018. godine. Vječne zavjete u bratstvu sam položio 2022., na blagdan Božanskog milosrđa, što mi je bilo posebno drago. Izabran sam na službu učitelja formacije i nadam se bratskoj pomoći u molitvama. Citirat ću sv. Pavla: „A i vi ćete nam pomagati molitvom da bi mnogi za nas zahvaljivali Bogu na milosti koja nam je darovana posredovanjem mnogih.“

Ja sam **Josipa Stanić**. Imam 31 godinu. Supruga sam i majka jednog dječaka.

Moj franjevački put započinje u Frami Seonica te se odlaskom na studij nastavlja u Frami Mostar, a ubrzo nakon toga i u OFS-u Mostar, gdje sam dala i svoje prve zavjete.

Svoje trajne zavjete dala sam prije dvije godine u bratstvu Tomislavgrad. Radujem se i zahvalna sam na ovoj službi u bratstvu i nadam se da će biti na izgradnju kako meni, tako i svoj braći i sestrama.

Zovem se **Dragica Grgić**. Rođena sam 6. 12. 1967. godine. Majka sam četvero već odrasle djece i sretna baka troje unučadi. U Treći red sam stupila sa 16 godina. Izabrana sam na službu rizničarke već drugi mandat. Nadam se da ću služiti Bogu na slavu i svome bratstvu na radost.

Zovem se **Kata Baković** i imam 40 godina. Majka sam troje djece, zaposlena. Izabrana sam na službu povjerenice za Framu po drugi put. Ova služba za mene je Božji dar. Mladi su posebna radost i volim boraviti s njima. Uzdajući se u Božju providnost i zagovor sv. Franje, nadam se da ću bratstvu služiti na korist u duhu franjevaštva.

Održan prvi sastanak novoizabranog Nacionalnog vijeća OFS-a u BiH

Ivana Vidović, OFS

U Sarajevu je 6. i 7. rujna održan prvi susret i sastanak novoizabranog Nacionalnog vijeća OFS-a BiH. Uz članove novoga Vijeća sastanku je nazočilo i dio članova prošloga Vijeća, te je izvršena priprema predavanja službi.

Susret je započeo svetim misnim slavljem 6. rujna, koje je predvodio fra Josip Vlašić, novoimenovani nacionalni duhovni asistent OFS-a. Novo vijeće na svom prvom sastan-

ku razgovaralo je o smjernicama za rad koje su proizašle iz rada Kapitula, o aktivnostima koje dolaze te potvrdilo imenovanje novog sastava Povjerenstva za formaciju. Definiran je datum i program Nacionalnog hodočašća Franjevačkog svjetovnog reda u Kraljevoj Sutjesci, koje će biti održano 27. listopada 2024. pod geslom *U rane svoje sakrij me*. Ovaj susret bit će ujedno i nacionalna proslava 800. obljetnice Rana sv. Franje. Razgovaralo se i o seminaru za učitelje formacije, o zajedničkoj humanitarnoj akciji s Framom BiH te o mogućnostima organiziranja drugog nacionalnog hodočašća u Asiz. Također, u sljedećem razdoblju formirat će se Povjerenstvo za komunikacije. Nacionalno bratstvo priključit će se i središnjoj proslavi 800. obljetnica, u listopadu ove godine u Zagrebu. Sastankom je predsjedala novoizabrana nacionalna ministrica s. Mirela Barbarić, a molitveni program predvodio je fra Josip Vlašić.

Hodočašće OFS-a Čitluk u srednju Bosnu

Anela Korać, OFS

Nakon ljetnih odmora ponovno okupljanje započeli smo jednodnevnim hodočašćem u srednju Bosnu. Najprije smo posjetili Župu sv. Juraja u Vitezu. Domaćin nam je bio župnik fra Velimir Bavrka. Nakon svete mise koju je predvodio naš duhovni asistent fra Miro Šego, fra Velimir nas je upoznao s poviješću ove župe. Zatim nas je poveo na obližnje brdo Kalvariju, gdje penjući se uz strmo brdašće i križne postaje dolazimo do crkve Gospe Žalosne.

Fra Velimir nas je odveo do obližnjeg spomen obilježja na stradanje osmero djece (Osmica) od neprijateljske granate koja je ispaljena na njihovo igralište. Nakon toga smo odali

počast žrtvama u Križančevu Selu, gdje je u jednom danu ubijeno 64 pripadnika HVO-a i hrvatskih civila. Prepuni dojmova o teškim stradanjima kao i o šutnji o njima, koja traje i danas, krenuli smo do Guče Gore. Njegovim strmim vizurama dominira Franjevački samostan i crkva sv. Franje Asiškog.

O burnoj povijesti samostana koji je gorio četiri puta, ispričao nam je fra Velimir Valjan, kao i o svojim ratnim iskustvima na Bijelom putu za Novu Bilu i Bosnu Srebrenu.

U poslijepodnevnom satima krenuli smo kući zahvalni Gospodinu na bratskom druženju i novim spoznajama o životu naše braće u srednjoj Bosni.

Marija

Rođeni:

Marija Vukoja, peto dijete u obitelji Gorana i Magdale- ne Vukoja, krštena je 20. 7. 2024. u crkvi sv. Petra i Pavla na Kočerinu. Mariju je krstio fra Mario Knezović. Magda- lena je članica OFS Kočerina.

Kršten je **Juraj**, treće dijete Franje i Ane Lovrić. Juraj je kršten 6. 7. 2024. u crkvi sv. Mateja u Mostaru. Krstio ga je don Tomislav Ljuban. Ana je doministra OFS-a Gradnići.

Juraj

Krštena je **Klara**, drugo di- jete Matea i Ivane Bojčić. Klaru je krstio duhovnik bratstva fra Nikola Rosančić 31. 8. 2024. u crkvi sv. Blaža u Gradničima. Ivana je tajni- ca, a Mateo rizničar bratstva OFS-a Gradnići

Ivan je prvo dijete u obitelji Nikole i Gordane Damjano- vić, članice OFS-a Mostar. Ivan je rođen 10. 7. 2024., a kršten 24. 8. 2024. u ka- tedrali Marije Majke Crkve u Mostaru. Krstio ga je don Gabrijel Pavlović.

Klara

Ivan

Vjenčani:

Marija Ivana Žepić i **Franjo Drežnjak**, oboje članovi OFS-a Mostar, sklopili su sakrament braka 13. rujna 2024. Misno slavlje i obred vjenčanja u franjevačkoj crkvi sv. Petra i Pavla u Mostaru predvodio je ovogodišnji mlado- misnik don Luka Cvitanović.

NATJEČAJ

List Franjinim stopama je list svih franje- vaca u Hercegovini. List raste, a s njim i naša potreba za suradnicima. Svjetovni franjevci žive u svijetu i svojim talentima proslavljaju Krista i pronose evanđelje. Ako ste svjetovni franjevac, zaljubljenik u fotografiju i svakodnevno bilježite ra-

zličite trenutke svojim foto-aparatom, po- trebna nam je Vaša pomoć.

5 fotografija, ime prezime, bratstvo i kon- takt možete poslati na stopamafranjinim@gmail.com i možda baš Vi postanete naš novi fotosuradnik!

pok. Iva (Ivica)

Iva (Ivica) Kožul ud. Mile (1939.–2024.)

Iva je preminula 16. 8. 2024., primivši sakramente kršćanske utjehe. Pokopana je 17. 8. 2024. u groblju u Turčinovićima. Sa svojim mužem Milom imala je tri sina i jednu kćer. Jedan sin je u Zagrebu, drugi u Širokome Brijegu, a najmlađi Dane je u očinskoj kući i svi oni imaju svoje obitelji. Kćer Marija je udana u mjesto za Stanka Kovačića. Svu svoju djecu su kršćanski odgojili. Bila je to skromna, ali vrlo razumna i pobožna žena, supruga i majka. Potjecala je iz obitelji Kožul - Ivišković iz Turčinovića. Stric joj je bio fra Tadija Kožul, kojega su ubili partizani na Širokome Brijegu 1945.

U Treći Red sv. Franje stupila je 1983. godine i vrlo revno je izvršavala sve obveze koje proističu iz pripadnosti ovom Bratstvu sv. Franje.

pok. Veselka

Veselka Čužić

Veselka Čužić rođena je 7. siječnja 1934. od oca Nikole i majke Milice rođ. Čerkez. Imala je dvije sestre – sestru Anicu, koja živi u Zagrebu, i pok. č. s. Anuncijatu (Blagicu), koja je djelovala u Bijelom Polju i Među-gorju, te braću Božu, Antu i Radoslava.

Trećarske je zavjete položila kao djevojka pedesetih godina prošlog stoljeća. Rodila je petero djece: sinove: Stanislava, Mariofila, Tihomira i Zorana te kćer Branku. Kroz život se vodila motom: moli i radi. Brinula se o svojoj obitelji i bližnjima. Svoj život posvetila je molitvi, tražila od Boga zdravlje za obitelj i laku smrt. Bog ju je nagradio brojnim unucima i pranutucima. Preminula je 25. kolovoza 2024. godine.

pok. Anica (Ana)

Anica (Ana) Lasić r. Lasić rođena je 24. travnja od oca Jure i majke Agate r. Zovko. 1963. udaje se za Ivana Lasića. Imali su dvojicu sinova, Miroslava i Tomislava. U Mostaru su živjeli sve do Domovinskoga rata, kada su došli živjeti na Uzariće. Muž i sinovi uključili su se u postrojbe HVO-a. U srpnju 1993. poginuo joj je muž Ivan, u kolovozu iste godine brat Ivan, a u rujnu i sin Tomislav. Snagu za nošenje svojih križeva crpila je na izvoru žive vode – Euharistiji, odlazeći svakoga dana na svetu misu. Bila je članica molitvene zajednice Pohođenja BDM, kod fra Joze Zovke.

U Franjevački svjetovni red primila ju je 2001. godine ministra Zdravka Pavičić. Uvijek se molila Gospi, sv. Anti i sv. Franji. Svjedočila je vjeru svojim životom. Posljednje tri godine života živjela je sa sinom i nevjestom u Mostaru. U vječnost se preselila 2. rujna 2024. godine, opremljena sakramentom umirućih. Sprovodni obred predvodio je fra Augustin Čorđaš, a prisustvovalo je mnoštvo vjernika i trećara.

pok. Ljubica

Ljubica Zeljko r. Soldo, supruga Mariofila, majka troje djece. Stupila je u Franjevački svjetovni red 2008. godine. Dok joj je zdravlje dopuštalo, redovito je dolazila i pohodila sastanke, kao i svagdanje svete mise. Voljela je sv. Franju i Klaru, i uz Gospine krunice redovito im se utjecala. Posebno je voljela pobožnost Duhu Svetomu - tu je crpila posebnu snagu. I u bolesti, uz molitvu i vjeru u Boga znala je da će Bog sve izvesti na dobro. Mi kao obitelj zahvalni smo Isus što smo ju imali dok je nije pozvao k sebi. Osobito znakovito za nas je što je umrla na Gospin rođendan, 8. 9. 2024. godine.

**Luca Ljubić r.
Kožul**
(1925. – 2024.)

Ruža Čutura
(1933. – 2024.)

Pokoj vječni
daruj im,
Gospodine,
i svjetlost
vječna neka
im svijetli!
Počivale u
miru!

Luca je rođena 4. 7. 1925. u obitelji Kožul kao treće od petero djece od oca Marijana Kožula i majke Ane r. Primorac. Luca je 1943. (ili 1941.) godine postala članica Trećeg reda sv. Franje. Udala se 1948. za Stojana Ljubića (Milića), sina Marijana i Mare r. Gugić. U braku je rodila i zajedno sa svojim Stojanom podigla četvero djece: Božu, Anu, Mariofila i Maricu. Svojim primjerom života u čvrstoj i ustrajnoj vjeri, svojoj su djeci čitav život bili putokaz i svjetionik. 2007. pokopala je svojeg muža, a tri godine kasnije doživjela je još jednu životnu tragediju kada joj je iznenada preminula najmlađa kćer Marica. Ni u tim trenucima Luca nije gubila nadu i vjeru u Boga. Hrabro je nastavila dalje uzdajući se u Božju providnost. Imala je trinaestero unučadi i dvadeset jedno praunuče. Preminula je u rujnu 2024. godine, u 100. godini života, onako kako je i živjela – s krunicom u ruci. *Pokoj vječni daruj im, Gospodine, i svjetlost vječna neka im svijetli! Počivale u miru!*

Divna žena, majka, baka i trećarica OFS-a Posušje napustila nas je 7. rujna 2024. Rođena u Rastovači 3. ožujka 1933. U braku sa suprugom Jerkom rodila je troje djece - dvije kćeri i sina. *Pokoj vječni tvojoj lijepoj duši* kažemo samo kad umiru posebni ljudi, poput naše bake Ruže. Kad se zavjetujemo u Trećem Redu sv. Franje, obećavamo da ćemo u svome svjetovnom staležu nasljedovati Evanđelje Isusa Krista, živeći u bratskom zajedništvu kako bismo postigli savršenstvo kršćanske ljubavi. Isus pak kaže da trebamo biti sol zemlje i svjetlo svijeta. Pokojna Ruža bila je upravo takva - uvijek radosna, strpljiva, mirna žena i ustrajna vjernica. Uzorna trećarica i primjer svima nama kako nasljedovati Evanđelje i biti svjetlo svijeta. Na životnom putu prošla je za jedan život možda i previše - od oskudnog zemljoradničkog seoskog života i rada, rata, odvojenog bračnog života, smrti muža i dvije odrasle kćeri, te ostalih nevolja i nedaća koje su prolazile mnoge žene Ružinog vremena, koje su imale muževe na radu u Njemačkoj. Ruža je bila baka ne samo svojim unucima, nego cijelom selu i svima nama koji smo je poznavali. Toplina i dobrota njezina dobrog i velikog srca grijala je sve nas koji smo dolazili u njezinu kuću, koja je uvijek bila otvorena svima. Uvijek radosna, blaga, samozatajna, nikad se nije htjela isticati. Posebno je gajila pobožnost Blaženoj Djevici Mariji, te post, osobito kroz devetnicu Velikoj Gospi. Tako je i ove godine pohodila i otpostila svoju zadnju devetnicu. Na početku devetnice se ispovjedila, kroz sve dane sudjelovala na svetoj misi, te nakon kraće bolesti preselila se u vječnost svome Gospodinu.

Bog često na naše životne puteve stavlja ljude koji nas svojim primjerom i životom mogu mnogočemu poučiti i obogatiti nas. Hvala Ti, Gospodine, za život naše Ruže i sve dobro koje nam je prije svega ostalo u našim srcima, susretima i sada već sjećanjima. Na njezinom primjeru mogli smo naučiti kako treba živjeti, moliti i biti ustrajni u vjeri i onda kad nas životni križevi pritisnu tako da bismo najradije odustali, pa unatoč svemu nastavimo s krunicom na usnama. Umrla je pomirena s Bogom, opremljena sakramentima umirućih, ispunila zadaću supruge, majke, bake i trećarice, živeći dosljedno svoje zvanje u svome - kako bi pokojna Ruža rekla - "običnom" životu. Našoj Ruži pokoj vječni daruj, Gospodine, i svjetlost vječna neka joj svijetli!

Marijana Grubišić, OFS

Kronika događanja u mjesnim bratstvima Franjevačkog svjetovnog reda Hercegovine

Ana Naletilić, OFS

4. srpnja 2024.

OFS Široki Brijeg: Nakon sv. mise u 18 h i euharistijskog klanjanja družili smo se s framašima, a uz zakusku proslavili smo i 80. rođendan našega duhovnika fra Dane Karačića.

9. srpnja

OFS Mostar: Sv. misa i bratsko druženje;

23. srpnja

OFS Međugorje: Predmolili smo kronicu u devetnici u čast sv. Jakovu, zaštitniku župe;

OFS Široki Brijeg: Sastanak simpatizera.

24. srpnja

OFS Tomislavgrad: Molitveni susret srijedom (molitva časoslova i mjesečne nakane).

25. srpnja

OFS Široki Brijeg: Sveta misa za pokojne trećare.

27. – 28. srpnja

OFS Tomislavgrad: Pripreme i Mlada misa našega brata fra Vinka Bačka. Trećari i Frama volontirali dva dana.

30. srpnja

OFS Čitluk: Organizirano dobrovoljno darivanje krvi za potrebe SKB Mostar.

3. kolovoza

OFS Čerin: Proslavljeno je 160 godina župe. Proslava je prethodila trodnevna priprava, a trećari su aktivno sudjelovali u duhovnoj obnovi i slavlju.

4. kolovoza

OFS Široki Brijeg: Mjesečni susret bratstva.

5. kolovoza

OFS Kočerin: Mjesečna skupština: fra Ante Marić,

Pjesma stvorova;

OFS Široki Brijeg: Neslužbeni sastanak – gostovanje misionarke na Solomonskim otocima s. Magdalene Marić.

7. kolovoza

OFS Tomislavgrad: Bratstvo se odazvalo pozivu na Mladu misu fra Ante Begića.

9. kolovoza

OFS Tomislavgrad: Klanjanje Isusu u Presvetom Oltarskom Sakramentu.

11. kolovoza

OFS Široki Brijeg: Predmolili smo kronicu i čitali šestog dana devetnice na čast Velikoj Gospi;

OFS Tomislavgrad: Odazvali smo se pozivu župe Prisoje da volontiramo na proslavi 100 godina župe.

14. kolovoza

OFS Široki Brijeg: Sudjelovali smo u procesiji uz Gospin kip na uočnicu Velike Gospe.

17. kolovoza

OFS Široki Brijeg: Obilježavanje Dana sjećanja na sve žrtve totalitarnih režima (Groblje mira – Bile). Trećari su predmolili kronicu i čitali misna čitanja.

22. kolovoza

OFS Široki Brijeg: Hodočašće u Srednju Bosnu.

22. – 24. kolovoza

OFS Tomislavgrad: Imali smo trodnevne kratke poticajne molitve kao pripremu za proslavu sv. Ljudevita.

25. kolovoza

Područna duhovna obnova i proslava blagdana sv. Ljudevita na Humcu.

OFS Humac: Proslava sv. Ljudevita, suzaštitnika Franjevačkog svjetovnog reda, a

ujedno i područna duhovna obnov pod geslom *Bog moj i sve moje!* U organizaciji su pomogli i naši framaši.

29. kolovoza

OFS Široki Brijeg: Sv. misa za pokojne trećare.

31. kolovoza

OFS Drinovci: Održali smo ekološku akciju i očistili crkvu i njezin okoliš;

OFS Čitluk: Posjetili smo Vitez, („Osmicu“) i Kalvariju, a u Gučoj Gori samostan i župu sv. Franje Asiškog.

31. kolovoza – 1. rujna: Seminar za povjerenike za Framu i predstavnike Framu u OFS-u, održan u Masnoj Luci.

2. rujna

OFS Kočerin: Mjesečna skupština – fra Velimir Mandić, *Opomene sv. Franje;*

OFS Mostar: Mjesečna skupština bratstva – tema: Život u bratstvu.

3. rujna

OFS Gradnići: Prvi molitveni sastanak bratstva bio je odlazak na Podbrdo.

OFS Posušje: Susret početne formacije.

4. rujna

OFS Posuški Gradac: Tematski sastanak bratstva;

OFS Tomislavgrad: Mjesečna skupština bratstva.

5. rujna

OFS Veljaci: Mjesečna skupština bratstva.

5., 6. i 7. rujna

OFS Posuški Gradac:

Predmolili smo kronicu u trodnevni Maloj Gospi u filijalnoj crkvi u Bašića;

OFS Drinovci: Sudjelovali smo u trodnevnoj duhovnoj obnovi fra Ive Pavića i sv.

misi na blagdan Male Gospe, koju je predslavio uzoriti nadbiskup kardinal Vinko Puljić. Prvu večer trodnevni- ce trećari su predmolili krunicu i čitali misna čitanja.

6. rujna

OFS Posušje: Mjesečna skupština bratstva. Duhovni asistent fra Ivan govorio je o molitvi Časoslova;

OFS Tomislavgrad: Prvi petak i sv. misa za nakane našega bratstva (za sve bolesne).

8. rujna

OFS Široki Brijeg: Mjesečni sastanak bratstva.

9. rujna

OFS Mostar: Susret novaka;

OFS Ružiči: Molitveni susret – krunica, misa, i klanjanje pred Presvetim Oltarskim Sakramentom.

10. rujna

OFS Čerin: Mjesečni susret bratstva. Ministra Sanda je obradila 5. temu: *Poziv i poslanje svjetovnih franjevacu u obitelji, Crkvi i svijetu*;

OFS Mostar: Susret simpatizera.

OFS Posušje: Susret za simpatizere.

11. rujna

OFS Široki Brijeg: Sastanak 1. skupine početne formacije;

OFS Tomislavgrad: Izborni kapitul.

12. rujna

OFS Veljaci: Izbori u bratstvu.

13. – 15. rujna

OFS Široki Brijeg: Molitvom i druženjem sudjelovali smo u proslavi 30. obljetnice postojanja naše Frame. 15. rujna uručili smo im prigodne poklone.

14. rujna

OFS Tomislavgrad: Hodočašće Aljmaš – Osijek – Đakovo – Vukovar.

16. rujna

OFS Drinovci: Mjesečna skupština – animirao duhov-

ni asistent fra Dario Galić;

OFS Mostar: Susret trajne formacije;

OFS Široki Brijeg: Sastanak privremene formacije.

17. rujna

OFS Čerin: Rane sv. Franje (temu je obradio fra Tomislav Sabljo);

OFS Čitluk: prvi susret bratstva nakon ljetne stanke;

OFS Gradnići: Rane sv. Franje – susret trećara i framaša i sv. misa u 19 h;

OFS Humac: Rane sv. Franje – sv. misa, meditacija pred križem sv. Damjana o ranama, zajedničko pjevanje Večernje, druženje;

OFS Kočerin: Molitveni susret bratstva i primanje novih članova;

OFS Međugorje: Mjesečni susret bratstva

OFS Široki Brijeg: Sv. misa za pokojne trećare i molitva časa Večernje za blagdan Rana sv. Franje;

OFS Tomislavgrad: Proslava blagdana Rana sv. Franje – svečana misa i druženje za sve franjevence.

19. rujna

OFS Veljaci: Tjedni susret bratstva - krunica i časoslov.

22. rujna

OFS Kočerin: Prvi i trajni zavjeti za vrijeme pučke sv. mise.

23. rujna

OFS Mostar: Molitveni susret;

OFS Ružiči: Mjesečni susret, tema *Poziv na obraćenje* – animirala Gordana Iličić.

24. rujna

OFS Čerin: Molitveni susret s nakanama;

OFS Čitluk: Molitveni susret.

25. rujna

OFS Gradnići, OFS Široki Brijeg: *Početak devetnice u čast svetome Franji.*

26. rujna

OFS Humac: Molitveni susret s Framom;

OFS Posuški Gradac: Molitveni sastanak bratstva;

OFS Široki Brijeg: Duhovna obnova uoči primanja, te prvih i trajnih zavjeta. Vodio ju je fra Ivan Hrkać;

OFS Veljaci: Molitva časoslova i nagovor fra Željka Grubišića na temu *Mrski su Gospodinu pokvarenjaci.*

27. rujna

OFS Posušje: Susret bratstva. Priprema za proslavu sv. Franje.

26. – 28. rujna

OFS Drinovci: Animirali smo jednu večer trodnevni- ce sv. Mihovilu – predmolili smo krunicu i čitali misna čitanja.

1. listopada

OFS Čerin: Mjesečna skupština. 6. temu, *Duh Blaženstava u životu svjetovnih franjevacu*, obradila je Maria Mandić, učiteljica formacije;

OFS Čitluk: Mjesečna skupština;

OFS Posušje: Susret početne formacije;

OFS Široki Brijeg: Hodočašće u Rasno povodom trodnevni- ce u čast zaštitnika njihove župe, sv. Franje. Poslije sv. mise u 18 h zadržali smo se u druženju sa župljanima i našim nekadašnjim župnikom fra Stipom Biškom.

3. listopada

OFS Široki Brijeg: *Transitus* (Preminuće) sv. Franje i procesija prije sv. mise.

4. listopada

Proslava svetkovine sv. Franje u svim bratstvima.

OFS Široki Brijeg:

Krunica u 17:30, sv. misa u 18 h na kojoj smo imali primanja i prve zavjete. Poslije mise zadržali smo se u brat- skom druženju.

7. listopada

OFS Mostar: Mjesečna skupština bratstva.

Mariološko-marijanski simpozij “Širokobriješka Gospe, Majko milosti!”

s. Valerija Kovač i Gojko Jelić

Miro Kraljević

fra Ivan Marić

fra Ivan Karlić

s. Valerija Kovač

U franjevačkom samostanu na Širokom Brijegu, 7. rujna 2024. održan je mariološko-marijanski simpozij „Širokobriješka Gospe, Majko milosti!“. Simpozij u povodu 160. obljetnice kipa BDM na Širokom Brijegu organizirali su Hrvatski mariološki institut (HMI) Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Franjevački samostan Uznesenja BDM na Širokom Brijegu i Grad Široki Brijeg. Pozdravnim riječima skupu se najprije obratio gradonačelnik Grada Širokog Brijega **Miro Kraljević**, istaknuvši društvenu i vjersku važnost prisutnosti franjevaca u Širokom Brijegu.

Gvardijan fra Ivan Marić pojasnio je povod ovoga simpozija i predstavio kip Širokobriješke Gospe.

Predstojnik Hrvatskoga mariološkog instituta **prof. dr. sc. fra Ivan Karlić** prenio je pozdrave dekana KBF-a prof. dr. sc. Josipa Šimunovića, pohvalio inicijativu gvardijana fra Ivana za ovaj simpozij i izrazio radost što je pozvao Hrvatski mariološki institut da ga organizira.

Kako su franjevački samostan, crkva i Marijin kip na Širokom Brijegu posvećeni Uznesenju BDM, prvo izlaganje održala je tajnica Hrvatskoga mariološkog instituta **izv. prof. dr. sc. s. Valerija Kovač** predstavivši smisao i aktualnost najmlađe marijanske dogme – uznesenja BDM na nebo.

“Papa Pio XII. proglasio je 1950. godine obvezujućim za čitavu Crkvu „da je Bezgrešna Bogorodica uvijek Djevica Marija, završivši put zemaljskog života, bila tijelom i dušom uznesena u nebesku slavu.“ Papino proglašenje istine vjere nema svrhu tek utvrditi jedan prošli događaj koji bi nedostajao u Marijinu životopisu; papa nas poziva da i danas pred sobom oživimo lik Marije Isusove Majke: da posvijestimo njezinu posebnu ulogu u djelu otkupljenja čovječanstva te da vidimo kako njezina nebeska sudbina otkriva konačni smisao našega zemaljskog života. Promatrajući Mariju gledamo i same sebe, jer ono što je Marija u svojoj nezamjenjivoj posebnosti doživjela, Bog je obećao i svim ljudima.

Uznesenje Marije na nebo je najmlađa marijanska dogma, ali joj ostale tri sadržajno prethode i zaokružuju je. Te dogme nam kazuju da je Marija imala izvanredan početak i izvanredan svršetak svoga zemaljskoga života.

Izraz „nebo“ u dogmi ima duhovno-teološki smisao. Time se izražava vjera da je Marija u potpunome zajedništvu s Presvetim Trojstvom.

Marijino dovršenje života u nebu i njezinu proslavu možemo izreći jedino vjerom u uskrsnuće mrtvih i život vječni. Ono što se dogodilo s Marijom ima zbiljsko (a ne samo idejno) značenje i za sve nas, jer Marija živi u stanju konačnoga ostvarenja kao član čovječanstva kojemu je još potrebno otkupljenje.

Član HMI-a **dr. fra Josip Šimić** izlagao je o razvoju koncilske mariologije „Od marijanske sheme ‘De Beata Virgine Mater Dei et Mater hominum’ do ‘Lumen gentium’, VIII. poglavlje“.

O Blaženoj Djevici Mariji dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen gentium govori u svom posljednjem osmom poglavlju (br. 52-69). U sastavljanju te sheme sudjelovao je hrvatski teolog fra Karlo Balić, član teološke komisije Koncila. Ona govori o ulozi BDM u ekonomiji spasenja, gdje se opisuje njezin odnos s Isusom Kristom. U zaključku se Mariju oslikava kao znak sigurne nade i utjehe Božjem narodu, kojemu je predvodnica, a pod ekumenskim vidom i vjernica oko koje će se okupiti svi u jednoj Crkvi.

Profesor na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru dr. fra Iko Skoko i **doktorand fra Goran Azinović** u online obraćanju osvrnuli su se na lik BDM u „Katekizmu Katoličke Crkve“.

Katekizam Katoličke Crkve Mariju spominje na više mjesta. Posebna cjelina posvećena joj je u prvom dijelu, o Vjerovanju i vezana je uz članke: „Začet po Duhu Svetom“ i „Rođen od Marije Djevice“. (KKC, br. 466, te 484-507)

O Mariji se govori i u članku o Duhu Svetom u trećem poglavlju (KKC br 721-726) kao remek djelu poslanja Sina i Duha u punini vremena. U dijelu o molitvi, četvrti dio KKC, također se govori o Mariji i njezinoj molitvi, jer ona je savršena moliteljica, slika Crkve: „Zbog njezine jedinstvene suradnje u djelu Duha Svetoga, Crkva voli moliti u zajedništvu s Djevicom Marijom, da s njom veliča velika djela koja je u njoj Bog učinio i da joj povjeri molitve i hvale“ (KKC, br. 2682). Kada govori o Isusovoj molitvi, Katekizam dodaje da je „Sin Božji, postavši Sinom Djevice, naučio moliti svojim ljudskim srcem. Naučio je to od majke koja je u svom srcu čuvala sva ‘velika djela’ Sve-mogućeg i o njima razmišljala“ (KKC, br. 2599).

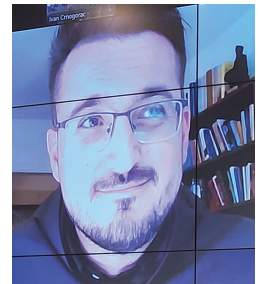
Mariji u Katekizmu pripada i posebna cjelina pod naslovom „Marija – Majka Kristova, Majka Crkve.“ (KKC 963-972)

Doc. dr. sc. fra Ante Bekavac s KBF-a u Zagrebu govorio je na temu “Marija kao model života ostvarenog po krepostima” pokazuje da je Marija ‘savršena ikona vjere’ i uzor moralnog života za suvremenog kršćanina/kršćanku. Istinska je kršćanska krepost ona koja izvire iz odnosa s Bogom te se dosljedno i ozbiljno odnosi prema svom pozivu da žive u slobodi djece Božje. Gledajući primjer Marije, pojedinac uči slušati Boga na putu vjere i pronalazi pravi smisao svoga života. Stoga Marija kao model ostvarenog života označava i pokazuje njezino predanje Bogu, njezinu vjernost u ostvarenju poziva i njezino svjedočanstvo života što je norma vjere i putokaz za sve koji žele postići moralnu svetost.

Marijina vjera pruža potporu svakom Kristovom učeniku te je stoga svaki kršćanin pozvan slijediti njezin primjer u svom hodočašću vjere. Marija uči kako biti Kristov učenik/učenica na pravi način, a ne površno. Ona je primjer shvaćanja kršćanskog života kao zauzimanja prema Božjim obećanjima u skladu s načelima Evanđelja pred novim izazovima kršćanskog života.

fra Josip Šimić

fra Goran Azinović

fra Ante Bekavac

fra Miljenko Šteko

Gvardijan Međunarodnoga zavoda Antonianum u Rimu dr. fra Miljenko Šteko proučio je „Franjevačke mariološke obzore, s posebnim osvrtom na škotizam i njegovu protežnicu u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji“.

Papa Ivan Pavao II. 6. srpnja 1991. godine, nakon pomnih provjera potvrdio je «glas svetosti i herojske kreposti bl. Ivana Duns Skota (oko 1266 - 1308.) kao i kult koji mu je od davnine iskazivan» a blaženim ga je proglasio 20. ožujka 1993. Dug je bio i krivudav put kroz stoljeća dok je ovaj blaženik dočekao to najviše crkveno priznanje. U tom je najodlučniju ulogu odigrao Hrvat fra Karlo Balić (1900. - 1977.) sa svojom Skotističkom komisijom.

Najosobitija je zasluga Ivana Duns Skota što je već u ono doba najodlučnije ustao u obranu izvanredne povlastice Blažene Djevice Marije: da je Marija u prvom času svoga zemaljskoga postojanja sačuvana od svake ljage istočnoga grijeha. Tu je istinu svete vjere, koja se kroz stoljeća polako izvijala u kršćanskom vjerovanju, a kojoj su osobiti predvodnici tijekom povijesti bili franjevci, svečano proglasio papa Pio IX. u bazilici sv. Petra u Rimu, 8. prosinca 1854. godine.

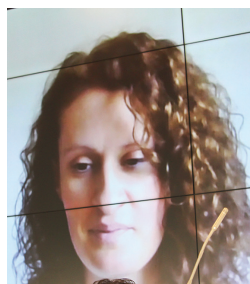
Iz djela Ivana Duns Škota i škotističkih pisaca preko domaćih pisaca praktične teologije i propovjednika ušla je franjevačka pobožnost u narodnu dušu koja je po sebi raspoloživa prihvatiti zajedno Krista i Mariju.

fra Draženko Tomić

Izvanredni profesor na Učiteljskom Fakultetu Sveučilišta u Zagrebu dr. fra Draženko Tomić analizirao je u svome online predavanju „Napise o crkvi i samostanu na Širokom Brijegu u časopisu ‘Kršćanska obitelj’“.

Časopis su 1900. pokrenuli profesori Franjevačke bogoslovije u Mostaru kao zabavni i poučni list za hrvatski katolički puk. Ovaj mjesečnik izlazio je do 1920., a obnovljen je 1938. Posljednji broj izašao je u studenom 1944. Na preko 6700 stranica objavljeno je cca 10 000 naslova. Objavljene su 34 fotografije tematski vezane za Široki Brijeg s dva seta fotografija (prijenos ostataka fra D. Buntića i ispit analfabeta).

Maja Soldo

Maja Soldo, ravnateljica Zavoda za kulturno-povijesnu baštinu Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačke županije i doktorandica, predstavila je u online obraćanju rad „Franjevci i lokalna zajednica u misiji očuvanja kulturne baštine kao identiteta našega naroda“.

Svjesni važnosti očuvanja starina, franjevci su davno započeli i misiju očuvanja povijesti ovog naroda kroz čuvanje starih predmeta. ... Kako s aspekta materijalne baštine kip Blažene Djevice Marije je doista vrijedno kulturno dobro, zbog svoje starosti, povijesnih, društvenih i estetskih karakteristika, ali ono najvažnije u njemu su utkane molitve, zavjeti, suze hercegovačkog puka kao tradicija, običaji, što možemo promatrati kao dio nematerijalne baštine, dio žive baštine, žive vjere sažete pri samom pogledu na kip Blažene Djevice Marije.

Knjižničar Franjevačke knjižnice u Mostaru i urednik provincijskog nakladničkog niza RECIPE **fra Ante Marić** govorio je o „Taktilnoj vjeri i kipu Širokobriješke Gospe“.

Govoreći o primjerima iz Evanđelju koji govore o mnoštvu ljudi koji

dolaze Isusu sa svih strana iz različitih krajeva želeći ga dotaći (taktična komunikacija) i ozdraviti fra Ante se prisjetio i osobnog iskustva. "Ja nisam shvaćao puk koji dodiruje rukama Gospin kip. Vrlo brzo nakon obnove su se na Gospinoj nozi i licima anđela vidjeli godovi drveta. Bio sam ljut. A onda sam 8. rujna 1987. na 300. obljetnicu ramsko-sinjske Gospe vodio dva autobusa hodočasnika iz Širokog Brijega u Ramu. Kada sam vidio čudotvornu sliku Ramsko-sinjske Gospe poželio sam je dotaknuti. I to sam učinio. Usprkos zabrani. Bez razreda škole naše su majke, bake, očevi, djedovi mladić i djevojke dodirivali Gospin kip da ih čuva, da im nekoga ozdravi. Ja sam to posve kasno shvatio. I drago mi je da sam shvatio."

Kip Širokobriješke Gospe prvi put je stručno obnovio Filip Dobrošević, restaurator iz Splita, a posljednju obnovu uradili su Miran Palčok i Marko Rogošić od 8. do 13. srpnja 2024. Restauratori izjavljuju da su najprije radili sonde na svim dijelovima odjeće i plašta i pritom skinuli tri sloja premaza, a četvrta je bila originalna boja. Koristili su boju za drvo na bazi vode, akrilne boje i uljane slikarske boje. Cijeli kip je nakon toga zaštićen polusjajnim lakom.

Prof. dr. sc. fra Andrija Nikić, predsjednik HKD-a Napredak i HAZU-a sa sjedištem u Mostaru, izlagao je o „Fra Petru Bakuli i širenju štovanja Gospina uznesenja u Hercegovini“.

Fra Petar Bakula, profesor filozofije na Franjevačkom učilištu u Širokom Brijegu, generalni vikar Mostarske biskupije bio je pokretač i duša svih vjerskih i prosvjetnih djela njegova doba u Hercegovini. Osim što je bio vrstan pisac, profesor, graditelj, župnik i gvardijan, bio je i uspješan - pravnik. Uspješno je u Rimu riješio pravno uređenje Hercegovačke franjevačke kustodije 1852. godine, koja je 40 godina potom prerasla u Hercegovačku franjevačku provinciju.

Nekoliko godina skupljao je po Europi i Maloj Aziji sredstva za prosvjetni i vjersko uzdizanje Hercegovine. Na jednom takvom putovanju 1864. godine na povratku iz Tirola, zaustavio se u Trstu gdje se sastao s nekim kiparom koji se već bio poduzeo izraditi kip Gospina Uznesenja za novu crkvu na Širokom Brijegu.

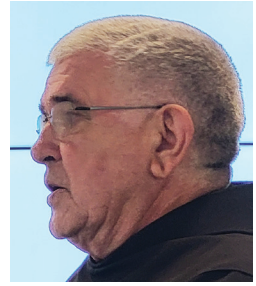
Fra Petar je u knjizi "Pisma svetoiskazana od Ercegovačke redovničke čuvodržave" (1853.) opisao povezanost Gospe i Širokog Brijega:

*"Kad je misec najvećih vrućina, Očigledno misto plemenito,
Prva se je postavila stina. Sveto zdanje gdi je podignuto,
Brig široki ako želiš znati Na Nebesa Diva uznesena
Odavno se tako poče zvati, Njoj je prva stina posvećena."*

Fra Andrija priredio je nekoliko knjiga s djelima fra Petra Bakule.

Profesorica na KBF-u u Zagrebu i članica HMI-a dr. Marija Pehar i doktorand fra Renato Galić predstavili su „Istaknute teme u marijanskim propovijedima fra Rufina Šilića“,

U radu su bile obrađene marijanske propovijedi poznatog hercegovačkog franjevca fra Rufina Šilića koje su skupljene u zbirci propovijedi "U okrilju majke". Iz mnoštva propovijedi, njih 70-ak, pobliže su obrađene tri teme: Marijino majčinstvo koje fra Rufin obrađuje na tri razine: Marijino bogomajčinstvo, njezino univerzalno majčinstvo

fra Ante Marić

fra Andrija Nikić

s. Marija Pehar

fra Renato Galić

fra Antonio Musa

fra Mario Knezović

i majčinstvo koje pripisuje svim vjernicima na temelju Lukina evanđelja, povezanost dogmi o Marijinom bezgrešnom začeću i njezinu uznesenju, osobito pod vidom njihove povezanosti s Crkvom i svakim vjernikom i Marijino posredništvo, jedna osjetljiva tema kojoj fra Rufin pristupa teološki zrelo.

Župnik župe sv. Jeronima u Chicagu i **doktorand fra Antonio Musa** govorio je o „Marijanskim propovijedima fra Rufina Šilića na Širokom Brijegu kao modelu suvremenog kršćanskog propovjedništva“. Fra Rufin Šilić je volio propovijedati o Gospi. Vjeran franjevačkoj tradiciji koja Mariju naziva Kraljicom Franjevačkog reda, Šilić je u svojim marijanskim propovijedima Blaženoj Djevici Mariji spjevao neke od najljepših pjesama i retorički najuzvišenijih pohvala.

Fra Rufinu Šiliću kao propovjedniku ne može se prigovoriti da nije znao prepoznati probleme svoga vremena. Šilić se uhvatio u koštac i sa socijalističkim društvenim poretom. Ponekad je to činio na otvoreni način, kritizirajući neke od temeljnih postavki komunističkoga društvenog uređenja, vrlo često bi pak to činio pozitivnom afirmacijom kršćanskih vrijednosti. U srcu puka i u srcu hercegovačkih franjevaca Široki Brijeg je bio simbol žrtve, simbol stradanja. Na osobit način to je moralo biti još i izraženije u vrijeme komunističke strahovlade, u vrijeme kada su ove Šilićeve propovijedi odjeknule sa širokobriješke gore. Šilić je svjestan konteksta u kojem propovijeda. Nemali broj puta on gotovo neprimjetno kroz svoje propovijedi provuče ime Širokoga Brijega. Puku koji je slušao spominjanje zabranjenog imena njihovoga mjesta značilo je puno. Spomen na ime Široki Brijeg bio je izraz njihove vjere u Boga, njihove povezanost s Crkvom i franjevcima, njihovog tihog otpora jugo-komunističkoj torturi.

Komunikolog i župnik župe Kočerin **dr. sc. fra Mario Knezović** u online izlaganju govorio je o „Vrstama i modelima verbalne i neverbalne komunikacije vjernika i Gospe“.

Tri su osnovna oblika komuniciranja: 1. Intrapersonalna (ja sa svojim ja), 2. Interpersonalna (ja i ti/on), 3. Masovna (ja i mi/oni).

Čovjek sa svetim (Bog, Blažena Djevica Marija, sveti) koristi najviše Interpersonalnu komunikaciju koja je proces u kojem se informacije, značenja i osjećaji dijele međusobno kroz izmjene verbalnih i neverbalnih poruka.

Osnovne vrste molitvenoga izričaja su: molitva prošnje (farizej i carinik), zagovorna molitva (kćerka mi je bolesna), zahvalna molitva (zahvalni gubavac), molitva pohvale (slavite ga u Psalmima).

Posebnu ulogu u odnosu sa svetim, pri dolasku do kipa ili slike sveca, ima taktilna komunikacija. Isus često koristi taktilnu komunikaciju (dotiče gubavca, uzima Jairovu mrtvu kćer za ruku, doticanje Isusovih skuti – haljina, dotiče oči slijepcima, jezik gluhoonijemoga). Čovjek u komunikaciji pred kipom (Gospe) najčešće komunicira neverbalno: klečanje, pogled očima, raširene ruke, sklopljene ruke, meditacija, dodir rukom.

Izvanredna profesorica na KBF-u u Zagrebu i članica HMI-a dr. Andrea Filić predstavila je patrističke temelje i suvremene naglaske

govora o „Mariji koja razrješuje čvorove“.

Ova se pobožnost razvila iz slike čiji se original nalazi u Augsburgu, a prikazuje Gospu kako razvezuje čvorove na vrpci koju drže dva anđela. Priča na temelju koje je nastala ta slika polazi od bračnog para vjenčanog 1612. godine: plemića Wolfganga Langenmantela i Sofije Imhoff. No pravi zamah toj pobožnosti dao je Jorge Maria Bergoglio, papa Franjo. Sa slikom se upoznao, i odmah ga je oduševila, osamdesetih godina prošlog stoljeća. Nakon što je postao papa, mogao je pridonijeti njezinu širenju i na svjetskoj razini.

U drugom dijelu prof. Filić analizira tvrdnju svetog Ireneja da je Marija svojom poslušnošću i vjerom razvezala čvor koji je Eva zavezala svojom neposlušnošću i nevjerom. Činjenica je da se danas sve više širi pobožnost Gospi koja razrješuje čvorove. To u sebi krije mnoge *pozitivne strane*, među ostalim i to da si posvjećujemo i priznajemo: da imamo čvorove, da ih ne možemo sami razriješiti, da nam je potrebna pomoć. Da bi čvor našeg grijeha ili bilo kojeg drugog problema bio uistinu razvezan, na njegovo mjesto mora doći novi čvor: čvor zajedništva Boga i čovjeka, ali i čvor zajedništva čovjeka i čovjeka.

U predavanju naslovljenom „Pabirci o Mariji svagdašnjoj“, **Tomislav Filić** (diplomirani teolog, zaposlen na mjestu ravnatelja Osnovne škole A.Harambašića u Zagrebu) iznio je nekoliko crtica iz života Blažene Djevice Marije u kojima je moguće otkrivati ju kao djevojku i ženu svoga vremena. Da bismo ju vidjeli takvom potrebno je, na određeni način, krenuti putem otkrivanja njezine istinske osobe. Govor o njoj, kao i likovni prikazi, često je obilježen bogatstvom, kičenošću i uzvišenošću kojom se želi naglasiti ljepota i veličina njezine duše, ali time se često zastire njezina ljudskost, običnost, jednostavnost koja je življena u konkretnom, svakodnevnom životu. Mariju koja je tako živjela u Nazaretu „Marijom svagdašnjom“ nazvao je fra Bonaventura Duda. Na kraju predavanja predavač je pročitao nekoliko litanijских zativa kojima bismo mogli častiti Mariju svagdašnju.

Bibličar i međugorski ispovjednik **dr. fra Tomislav Pervan** predstavio je povijesni i egzistencijalni kontekst pučke pobožnosti u Hercegovini s naglaskom na štovanje Isusa i Marije. Predavanje je pročitao **fra Željko Tomić**.

Vjerni je naš puk bio stoljećima nepismen, malo tko je bio vičan čitanju ili pisanju. Ali je zato imao pamćenje. Pamtili su molitve, pamtili stihove i pučku teologiju, kršćanski nauk u obliku pobožnih zativa, pjesama i pjesmica, molitava i molitvica, koje su se prenosile s koljena na koljeno, iz obitelji u obitelj. Svaka je naša obitelj imala u svojoj obiteljskoj molitvi nešto svoje specifično, posebne molitve i redosljed moljenja. Sakramenti su se dijelili pod vedrim nebom, u brdima ili prodolinama, daleko od turskih očiju. Sakramentalni susret s Gospodinom bijaše snažan, prepun strahopoštovanja prema Tajni, da se to i danas osjeća u nekim dijelovima Hercegovine, gdje je upravo fratar naglašavao i uvodio sakramentalnu praksu.

Radni dio simpozija zaključio je **fra Ivan Karlić**, koji je u nedjelju, 8. rujna predslavio i svečano euharistijsko slavlje u crkvi Uznesenja BDM na Širokom Brijegu.

dr. Andrea Filić

Tomislav Filić

fra Željko Tomić

Duhovne vježbe braće u Chicagu

fra Antonio Musa, OFM

Hrvatski franjevci iz Kustodije Svete Obitelji svakoga se rujna susretnu na zajedničkim duhovnim vježbama u samostanu sv. Ante u Chicagu. Prema Statutima Hrvatske franjevačke kustodije, ovaj susret ujedno je i kapitul na rogožinama za ovu franjevačku zajednicu koja skrbi o hrvatskim iseljenicima u SAD-u i Kanadi. Ovogodišnje duhovne vježbe su započele 23. rujna 2024. večernjom molitvom i zazivom Duha Svetoga. Duhovne vježbe vodio je fra Josip Vlašić, voditelj Franjevačke kuće

molitve u Masnoj Luci. U svojim izrazito aktualnim nagovorima fra Josip je govorio o sv. Franji u svijetlu velike franjevačke obljetnice, 800. godišnjice stigmatizacije sv. Franje Asiškoga. Za vrijeme duhovnih vježbi fratri su imali prigodu i za zajednički razgovor o svim bitnim temama, a kustos fra Marko iznio je i godišnje izvješće o stanju Zajednice. Već tradicionalno, tijekom duhovnih vježbi, fratri posjete i franjevačku grobnicu na groblju Holy Sepulchre pored Chicaga gdje su pokopani pedesetorica hrvatskih franjevaca iz Kustodije Svete Obitelji. Osaženi ovim iskustvom molitve i susreta, fratri su se vratili na mjesta gdje služe Božjem narodu u zahvalnosti Bogu za dar franjevačkog poziva.

Svečani zavjeti

Dana 1. rujna 2024. godine u crkvi Bezgrešnog Začeca BDM u Posušju na večernjoj svetoj misi petorica braće: fra Ante Radoš iz župe Uznesenja BDM Seonica, fra Jakov Jure Nikolić iz HKM Zürich, fra Mario Kvesić iz župe sv. Franje Asiškog Rasno, fra Danijel Sentić iz župe Uznesenja BDM Gradac i fra Ante Kelava iz župe sv. Ivana Krstitelja Roško Polje položili su svečane zavjete u ruke provincijala fra Joze Grbeša.

Primanje u novicijat, postulaturu i kandidaturu

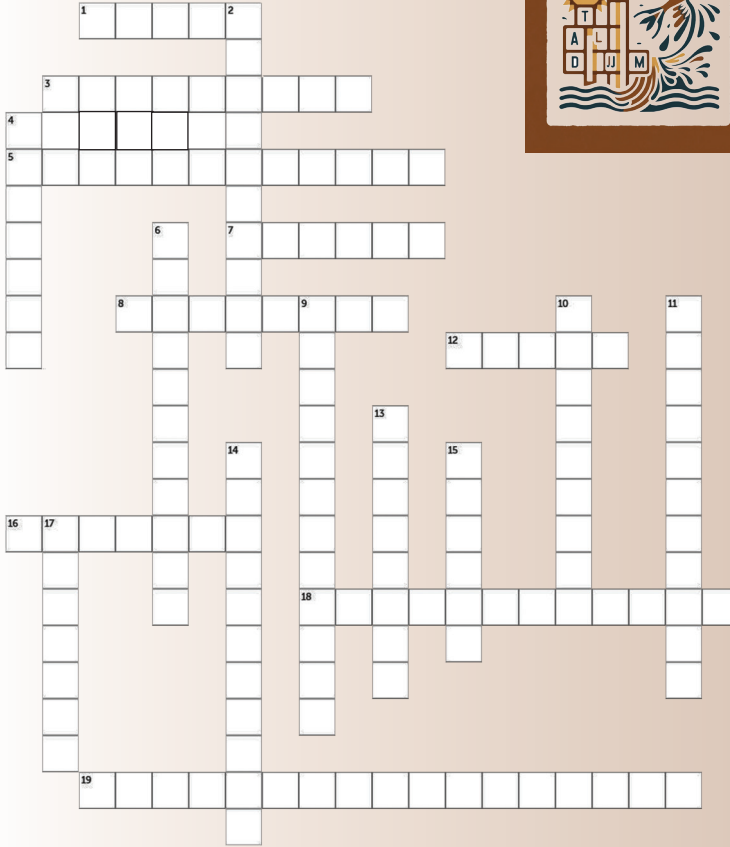
Na dan utemeljenja Družbe, 13. rujna 2024., u samostanskoj kapeli sv. Franje u Bijelom Polju za vrijeme večernje liturgije časova upriličen je obred primanja u novicijat, postulaturu i kandidaturu.

Godinu novicijata započele su postulantice Barbara Kvesić, Vedrana Gavran, Sanja Budimir te Celeste Antonela Valdez, postulantica iz Argentinsko-urugvajске provincije sv. Josipa. Ovom prigodom u postulaturu je primljena kandidatice Antonela Karačić, dok uz Lorenu Galić godinu kandidature započinju djevojke: Marija Juričić iz župe Čitluk, Jana Soldo iz župe Široki Brijeg, Matea Galić iz župe Vir i Lucija Biško iz župe Posušje.

s. Anamarija Bakula položila prve redovničke zavjete

Na blagdan Rana sv. Franje, 17. rujna 2024. godine, u samostanu sv. Franje u Bijelome Polju naša je novakinja s. Anamarija Bakula obukla redovničko odijelo i položila Prve privremene zavjete. Euharistijsko slavlje s obredom zavjetovanja predvodio je provincijal fra Jozo Grbeš u zajedništvu sa sedmoricom svećenika.

Ivana Alpeza, OFS

Uspravno

2. Nazvao je Franju najvećim likom kršćanske povijesti nakon Marije iz Nazareta. Inicijali su mu G.K. a prezime?

4. Korizma koju je sveti Franjo započeo na Veliku Gospa i traje 40 dana?

6. Jedan od najvećih franjevačkih mariologista ... Felhner?

9. Sveta Klara osim karizme prorokovanja imala je dar?

10. Jedne prilike Franjo je zaplakao jer Ljubav nije...

11. Toma Arhiđakon, zapisao je u *Historia Salonitana* da je slušao svetog Franju u Bologni kako čini što?

13. U svojoj knjizi *Povijest jedne duše*, sveta Mala Terezija govori o svetom Franji koji iz poniznosti nije bio što...?

14. Franjo je poznat kao i jedan od najglasovitijih hodočasnika...

15. Za Franju je rad dar, a raditi...

17. Brat Leon boravio je sa Franjom na kojem mjestu kada je Franjo primio stigme?

Horizontalno

1. Prvo bratstvo Frame u BiH osnovano je 1992. u kojem mjestu?

3. Talijanski naziv za našega Siromaška?

5. Koji je Papa bio na čelu Božje Crkve u vrijeme svetog Franje?

7. Franjo se krstio u Katedrali svetog...

8. Dogodine slavimo obljetnicu koje Franjine pjesme?

12. Ruže u koje se sveti Franjo bacao pred napadima zla, danas

nemaju što?

16. Tko pripada drugom franjevačkom redu?

18. Svetica, Njemica, trećarica koja je primila stigme na Franjin blagdan, a pripisuje joj se više od 15 000 čuda?

19. Sadrže preko dvije tisuće ispisanih stranica o Franji i Klari, nazivaju se franjevačkom Biblijom?

Franjevačka križaljka nastala je kao plod neiscrpnog upoznavanja naše franjevačke duhovnosti na čije učenje nas poziva naš brat Franjo. Nadahnuti svetim životima malih a velikih trećara, Franjevačkim izvorima, Pravilom i Generalnim Konstitucijama ispitujući svoje znanje, učimo i držimo na pameti (memoria retineatis) ono što nam je u ovome životu napisano za spas naše duše. (Franjin poziv u završnom poglavlju prvog Pravila)

ODGOVORI 1. HUMAC 2. CHESTERTON 3. POVERELLO 4. MIHAELU 5. INOCENTTTRECI 6. PETERDAMIAN 7. RUFINA 8. STVO-ROVA 9. OZDRAVLJENJA 10. LUBJELNA 11. PROPOVIJEDA 12. TRNJE 13. SVECCENIK 14. SVETEMILJE 15. MILOST 16. KLARISE 17. LAVERNA 18. ANNASCHAFER 19. FRANJEVACKIIZVORI

Ja odo, pa vi diplite

Valjen Isus i Marija, lipa moja čeljadi! U našem selu sve je po običaju, ko i svake godine poslen Male Gospe. Vručina prošla, sad se more polako... Jedino nan se nomanje uznemirila Ruška. Rada bi na odočašće sa župnikom. Lipo do Rima bi išli, ali nije bila na čistu oće li izdurat. I nami utužila govorit da se ide.

- Ne skomli više o tome. Ja ne mogu. Dalek mi je to put.

- Ne mogu, brte, ni ja.

- Pa ti idi, šta ćemo ti mi, manjka naroda iz sela, ako ti moreš životon, ti aje.

- Aje bona što neću, kad je pokojni Šimun iša pedeset i neke, mogu i ja sad.

- Ma koji Šimun? Agatin?

- Okle njega u Rimu?

- Bona, ta je li mu sin gori bija.

-Ja, ja, počen, njemu je sin bijo pratar.

- Dašta bona, je li ga svugdi voda, sve je crkve rimske obaša, i kipove i mostove.

- Sićaš li se kako smo glejali u te slike ko u svete sličice.

- Njiova dica iz kuće ukradu album, a mi svi na čatrnju i listamo. I divili se lipoti u svitu. -To nan je bijo televizor i Internet.

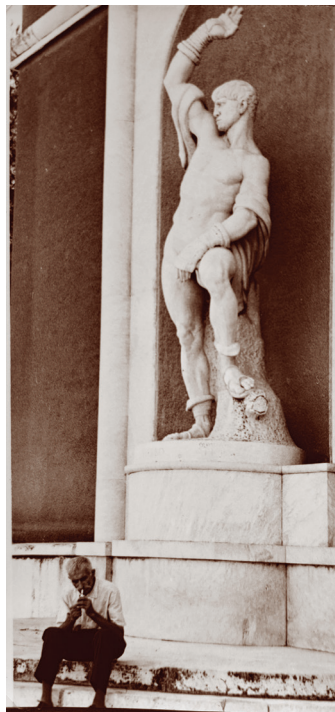
- Lale moja, di je on stiga u ono vrime, a vi meni sad vičete da ne iđen, a danas trista puta lašnje vengo u njegov vakat.

- Ajde, ti idi kad si naumila. Ne tribaš spominjat Šimuna, a ne bi da ti i mi dajemo dozvolu za ić k Papi. Iđi, samo dobro skontaj svoje stanje i zdravlje.

- Mene bi kolina ujtila u busu, ne bi mogla ni noge pružit.

- A mene bi prisiklo u dnu leđa.

- Ma vama je najbolje tako,

sidite u kući i molite Boga, a ja odo u svit.

- Aje ti, pa ćeš nan reć kako se u svitu moli Boga.

-Ahahahaahahaha

- Ma krivo je vami, vidin ja, al ja odo, pa vi diplite.

- Dašta ćeš vengo ić ka si naumila, študi! Samo ne mereš jopet brez ikog svog ić.

- Nudera, di bi sama. Iđu mi nevista Miljenka i mala Iva.

- E, dobro ćeš in dodjat!

- Ajde, Mare, ne manitaj. Ruška je svicka žena.

- Dašta san. Ka san radila u Njemačkoj, oni župnik nas je uvik negdi voda, naučila san ja protokole odočašća.

- Čini, Ruške, kako si naumila. Tako je i bilo. Pešest dana je se spremala. Šta će ponit ako bude kiša, a šta će ako bude puvalo, u čeme će putovat, šta joj je zgodno za gazit jerbo će vrlo odat. I

otišla kupit tene. Vratila se, tene su bile da ne mereš glejat u nji.

- Šta je to Ruške, nosi oči?

Nije ni ona bila sosve zadovoljna. Dugo se dvoumila, jopet jamila bile i sad vidi da je se privarila, tribala je crne. I jopet ona u čaršiju da pogleja one crne. Undan ji je tribalo malo razgazit oko kuće da se noga navikne... Zadnje što je tražila je mala torba za praške, eto, tliko ji pije, ali se ne da. Ić i gotovo. Zamakli su jedno popodne, mi smo ostale prid kućon sideć za kavon i glejajuć za njiman. Maše Ruška i ode k crkvi. Tene su na nogan, kišobran ponila ako zagrm, a đemper za prigrit se ako zapuše, a još je bilo dobro vruće.

- Sritnoooo, Papu pozdravi, moli Boga za nas, mi ćemo za tebe!

Otišla je sritna, a ja na glas reko: - Jadna li si, mačko, kad počne tutanj, ajmo u nu crkvu, ajmo sad u nu, ajmo tamokare...

- Šuti Boške, nudera je, majke mi, bolje gazi nego mala Miljenkina, kad ona nešto oće, džaba ti je govorit.

Proletilo učas vrime brez Ruške. U nas vazda isto. Vratila nan se obnoć i trglu ujutra na kavu, a mi nismo stavale zapitkivat.

- Recider nan, bona Ruške, kako prođe toji put?

- Kako si izdurala u putu?

- Moja Mande, da vidiš u nji crkava, lipote i bogastva.

- Ajde, kako neće bit, to je Vatikan, tute je Papina kuća.

- Sve jin je lipo, brte, samo oni narod manit.

- Talijani?

- Ma jašta, znadeš kako brzo pričaju, tako sve brzo čine.

Voze ko maniti. Jedan me je zamalo prigazijo uz cestu. Prođe cenat od mene, zakači mi đemper, ja se okrenu na peti, potetula, pade. Strča se narod okolo. Vide oni baba na podu. Meni samo muka, oću li izgubit žutu zastavu.

- Koju žutu zastavu, Misusovo?!

- Bona, vidi se da nisi nigdi išla. Kad nas je puno, undan jedan ide naprid, digne što-god u zrak, a mi svi odamo za tim da se ne izgubimo.

- A i čudin se kako je Jozo upravčijo, viče meni maroprin, ma sve je lipo prošlo, sve san se snaša i doša di san triba! Aaajde, ajde, ne bi da je sam oda po Rimu.

- Ma jaaašta, pravi se pripametan. Vidijo malo svita, odma noson para nebo.

- Vas dvi ko da van je krivo? Dobar je Jozo, popeja se i na krov sv. Petra.

- Na crkvu? Nudera, šta će na krovu?

- Eto to je da moreš vidit s visine Vatikan. - Bože mi oprost, bila bi sritna da ga vidin i ozdal, kud bi na krov!? E, to je manitovština!

- Viču oni ičeje u kupolu, prvo lift pa trista trijest basamaka do kupole. Uzak put, a savija se kako se i kupola naokolo savija. Ja pođen, s početka dobro, ujutio me straj, oću se vratit, ne mogu nazad, vraća se drugin puten, iza mene kolona naroda, ja skidan sa sebe torbu, pa đemper, pa pij vode. Ladi me Miljenka s lepezon, lva na englenki viče svima da prođu, a tute bona usko, nemereš se razminit.

- Ku si se verala na krov, moja Ruške?

- Mogla si ostat prid crkvon i čekat...

- Ajde, Mande, ona da ne poviri? Uvukla bi se di god

oćeš samo da vidi i rekne da je bila.

- Ahahahaha, je, je!

- A študi, malo san zastala pa nastavila, gori mi je le bilo lipo.

- Dobro, aje, šta si još vidila?

- Oni prozor oklen papa govori, Papu, puno crkava, puno čandrljina što prodaju prid svakon crkvon...

- Evo ću ti reć, eroj si, moja Ruške, ka si ti došla do Rima i vidila sve to. Meščini samo ti je đemper smeta. Četeres stupnjeva, ti s đemperon.

- Morala san ga nosat, ne znaš ti kako se vrime more okrenit.

- Eto, gotov pogini ti sebet njega, zakačilo te auto.

- Ma sebet manitova za volanon.

- A smeta ti je i ka si se penjala na krov.

- Ma, dašta, a da znaš kako je gori šukćalo ka smo se popeli, nako uznojna, undan san ga i obukla. One curice glejaju je li mi dobro. Neka, glejajte vi, ja ću se le prigrit, da ne bi poslen bilo kijanja.

- Imaš ti i pravo! Čuvaj sebe, a junak si kad si se usudila ikako ić.

- Ni mi je ža, mislila san se

dugo, a sad mi je drago. Evo van sličice s Papon. Evo, Mare tebi. Evo, Mande, jami! Boške, na! Evo i očenaše! Koje ćete, bile ili roze?

- Ja ću bile.

- Daj i meni bile.

- E, ne mere tako sad bi svaka bile.

- Ma daj meni roze, bile se prljaju.

- E, imaš i pravo, daj ajde i meni roze.

- Eno je sad, pa jamila si bile.

- Pa, neka san, evo vraćan, sad mi daj roze.

- Aje, daj...

- Stani, bona, ne tegli, popucat ćeš očenaše iz Rima!

- Ja, bona, polako! Papa blagoslovija, ona vuče! Di ćeš š njiman?! Polako!

- Evo, evo, jami, aj, aje...

- Nudera naše Ruške ko pokojni pra Stipan kad bi doša, samo bi iz džepa vadija sličice i krunice, ta će drugo pratar dat. Sad pra Ruška dili.

- Pričaj ti, pra Stipan, pra Ruška, njemu niste vako teglile i čupale, lako van je sa mnon. Odon malo leć, kako dođo nikako se da valja naspavat.

- Aje ti, vengo ove svete sličice, fala ti za nji, a dadi su tvoje slike? Da vidimo tebe, kako no smo i pokojnog Šimuna glejali.

- Ma, moja Boške, sad ti je to sve u televonu, rekla mala lva da će napraviti prave slike, ako ikad dočekan bi će dobro. To je današnja moda.

- Je, je, a od današnje mode dobro samo tvoje vrljanje po Rimu.

- Ruku na srce, dobro vičeš. Lipo je otić, vidit, još lipše se vratit u svoje selo. Zbogonte! Ruška ode, a nas tri odma na nove očenaše izmolile, roze ili bile jednako je, samo Bože upravi i providi!

Vaša Boška

Ilija Skočibušić, akadem. kipar
Široki Brijeg: Vrata na kapelici